

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan J. Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING	
PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL	CORPORATE SCRUTINY COMMITTEE	
DYDD MAWRTH, 28 CHWEFOR 2023 am 2:00 y. p.	TUESDAY, 28 FEBRUARY, 2023 at 2:00 p.m.	
SIAMBR Y CYNGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR AC YN RHITHIOL DRWY ZOOM	COUNCIL CHAMBER, COUNCIL OFFICES AND VIRTUALLY VIA ZOOM	
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518	Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Geraint Bebb, Neville Evans, Dyfed Wyn Jones (*Is-Gadeirydd*), Jackie Lewis,
Llio A. Owen, Alwen Watkin, Arfon Wyn

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Dafydd Roberts

LLAFUR CYMRU/ WELSH LABOUR

Keith Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Douglas M. Fowle, Aled Morris Jones (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru/Welsh Liberal Democrats)
R. Llewelyn Jones (*Cadeirydd*)

AELODAU CYFETHOLEDIG (Gyda hawl pleidleisio ar faterion Addysg) / CO-OPTED MEMBERS (With voting rights when dealing with Educational matters)

Mr John Tierney (Yr Eglwys Gatholig / The Catholic Church)

Gwag/Vacant (Yr Eglwys yng Nghymru / The Church in Wales)

Gwag/Vacant (Rhiant Llywodraethwr – Sector Ysgolion Cynradd/Parent Governor – Primary Schools Sector)

Llio Johnson (Rhiant Llywodraethwr – Sector Ysgolion Uwchradd ac ADY/Parent Governor- Secondary Schools Sector and ALN)

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddus yr Awdurdod.

R H A G L E N

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem of fusnes.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL (Tudalennau 1 - 14)

Cyflwyno cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar y dyddiad a'r amseroedd a ganlyn –

- 19 Ionawr, 2023 (bore)
- 19 Ionawr, 2023 (prynhawn)

3 SEFYDLU CYLLIDEB 2023/24 - CYNIGION DRAFFT TERFYNOL Y GYLLIDEB REFENIW (Tudalennau 15 - 34)

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Sgriwtini a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/ Swyddog Adran 151.

4 SEFYDLU CYLLIDEB 2023/24 - CYNIGION DRAFFT TERFYNOL Y GYLLIDEB GYFALAF (Tudalennau 35 - 50)

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Sgriwtini a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151.

5 ADRODDIAD CYNNYDD Y PANEL SGRIWTINI CYLLID

Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid i adrodd.

6 CYNLLUN Y CYNGOR 2023-28 (Tudalennau 51 - 82)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid.

7 BLAEN RAGLEN WAITH (Tudalennau 83 - 90)

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Sgriwtini.

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd 19 Ionawr, 2023 (Bore)

YN BRESENNOL: Cynghorydd R. Llewelyn Jones (Cadeirydd)
Cynghorydd Dyfed Wyn Jones (Is-gadeirydd)

Cynghorwyr Neville Evans, Douglas Fowlie, Jackie Lewis, Llio A. Owen, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Alwen Watkin, Arfon Wyn

Aelodau Portffolio

Cynghorwyr Llinos Medi (Arweinydd y Cyngor), Carwyn Jones (Aelod Portffolio Datblygiad Economaidd, Hamdden a Thwristiaeth), Gary Pritchard (Aelod Portffolio Plant – Gwasanaethau Cymdeithasol a Gwasanaethau Ieuencid), Alun Roberts (Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion – Gwasanaethau Cymdeithasol), Nicola Roberts (Aelod Portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd), Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo), Ieuan Williams (Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg), Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer).

Aelodau'r Pwyllgor Sgrïwtini Partneriaeth ac Adfywio ac Aelodau Eraill y Cyngor (drwy wahoddiad)

Cynghorwyr Non Dafydd, Jeff Evans, Trefor Lloyd Hughes, MBE, Gwilym O. Jones, Euryrn Morris, Pip O'Neill, Derek Owen, Dylan Rees, Margaret Roberts, Ken Taylor

WRTH LAW: Prif Weithredwr
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
Cyfarwyddwr Dysgu, Sgiliau a Phobl Ifanc
Pennaeth Democratiaeth (DS)
Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid
Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad (GM)
Rheolwr Sgrïwtini (AGD)
Swyddog Pwyllgor (ATH)

YMDDIHEURIADAU: Cynghorwyr Geraint Bebb, Aled M. Jones
Cynghorwyr Glyn Haynes, John I Jones, Liz Wood
(gwahoddedigion)

HEFYD YN BRESENNOL: Mr Rhys Davies a Mrs Sharon Warnes (Aelodau'r Pwyllgor Safonau (yn bresennol fel arsylwyr), Bethan H. Owen (Rheolwr Gwasanaethau Cyfrifyddiaeth)

1 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o ddiddordeb.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol a gynhaliwyd 22 Tachwedd, 2022, a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

3 GOSOD CYLLIDEB 2023/24 (CYLLIDEB REFENIW) - CYNIGION DRAFFT CYCHWYNNOL

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgrwtini ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn amlinellu'r cyd-destun ar gyfer proses gosod cyllideb 2023/24, ynghyd â'r prif faterion a chwestiynau ar gyfer Sgrwtini o ran gwerthuso cynigion cyllideb referniw cychwynnol y Pwyllgor Gwaith. Roedd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 i'w gyflwyno i gyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 24 Ionawr, 2023 yn gosod y gyllideb referniw dros dro am 2023/24 wedi'i atodi o dan Atodiad 1.

Wrth gyflwyno'r cynigion cychwynnol ar gyfer cyllideb 2023/24, dywedodd y Cynghorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Boddhad Cwsmer fod y gyllideb arfaethedig o £171.438m yn cynrychioli cynnydd yn y rhanbarth o £14m yn fwy na chyllideb y flwyddyn flaenorol, gyda chwyddiant yn elfen bwysig o hyn, sy'n her barhaus i'r Cyngor a thrigolion. Er bod y setliad ariannu dros dro ar gyfer llywodraeth leol a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ar 14 Rhagfyr, 2022 yn well na'r hynny a ddisgwyliwyd ar gyfer Ynys Môn, mae bwlc ariannu o £5.396m (cyn unrhyw newid i'r Dreth Gyngor) yn 2023/24. Ystyriwyd sawl opsiwn i bontio'r bwlc er mwyn cyrraedd y gyllideb arfaethedig, gan ystyried lefel y gwariant nesaf yn seiliedig ar y setliad drafft gan Lywodraeth Cymru, ac opsiynau sy'n gysylltiedig â lefel y Dreth Gyngor. Mae'r gyllideb arfaethedig yn ceisio cael cydbwysedd rhwng lleihau gwasanaethau a chynyddu'r Dreth Gyngor, sy'n ddull a gefnogir yn gyffredinol gan ganlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus a adroddir arno ar wahân i'r cyfarfod hwn. Os ariennir y diffyg ariannol drwy'r Dreth Gyngor yn unig, golyga hyn y bydd angen cynyddu'r Dreth Gyngor 12%. Er mwyn lleihau'r cynnydd yn y Dreth Gyngor, byddai angen defnyddio arian wrth gefn y Cyngor ei hun, neu ddefnyddio arbedion y gyllideb referniw. Amcangyfrifir y bydd gan y Cyngor oddeutu £14m o arian wrth gefn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol bresennol. Cedwir £9m ohono yn unol â pholisi cyffredinol y Cyngor i gadw 5% o'r gyllideb referniw net fel y lefel sylfaenol o falansau, sy'n gadael £5 miliwn y gellid ei ddefnyddio i gau'r bwlc ariannu. Er bod hynny'n opsiwn, ni chredir y byddai'n briodol defnyddio'r arian wrth gefn sydd ar gael yn 2023/24 o ystyried nad yw'r rhagamcanion ariannol ar gyfer 2024/25 a 2025/26 yn galonogol. Yn hytrach, awgrymir defnyddio dim ond rhan o'r arian wrth gefn i gydbwyso cyllideb 2023/24. Mae'r gyllideb sy'n cael ei chynnig yn cyfuno arbedion o £1.393m, defnyddio £1.758m o arian wrth gefn y Cyngor a chynyddu'r Dreth Gyngor o 5%. Cynigir hefyd y bydd y premiwm ar ail dai yn codi o 50% i 75% yn unol â pholisi'r Pwyllgor Gwaith i gynyddu'r ffi dros gyfnod o amser. Er gwaethaf y cynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor, mae'r dreth gyngor ar Ynys Môn ymhlith y cyfraddau isaf yng Nghymru, ac yn seiliedig ar wybodaeth hyd yma, y gyfradd hon fydd yr isaf yng ngogledd Cymru yn 2023/24.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 er bod y sefyllfa ariannol yn llawer gwell na hyn a ragwelwyd yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig a gyhoeddwyd ym mis Medi 2022, mae nifer o risgiau ariannol nad ydynt wedi cael eu datrys, neu y cyffyrddwyd arnynt yn rhannol o fewn y gyllideb o ran chwyddiant a'i effaith bosibl ar ddyfarniadau tâl a chostau eraill y Cyngor. Maent wedi'u hamlinellu yn adran 6 yr adroddiad. Mae staff Llywodraeth leol wedi dod i gytundeb ynghylch y cynnig tâl ar gyfer 2022/23 a all leddfu'r pwysau ar hawliad tâl 2023/24. Tra byddai'n rhaid i unrhyw gynnydd sy'n uwch na'r 3.5% a ddarparwyd ar ei gyfer yn y gyllideb dros dro gael ei gyllido allan o arian wrth gefn y

y Cyngor, byddai rhoi darpariaeth uwch i mewn i'r gyllideb yn golygu codiad uwch yn y Dreth Gyngor. Mae risgiau eraill yn gysylltiedig â'r argyfwng costau byw, a all arwain at fwy o alw am wasanaethau'r Cyngor yn ystod 2023/24, yn ogystal â gostyngiad posibl yn incwm y Cyngor o wasanaethau hamdden a/neu feysydd parcio'r Cyngor, wrth i bobl dorri i lawr ar wariant dewisol. O ran arian wrth gefn, bydd unrhyw orwariant yn 2022/23 neu 2023/24 yn gostwng balansau cyffredinol y Cyngor ymhellach. Dywedodd Swyddog Adran 151, yn ei farn broffesiynol, mae'r gyllideb arfaethedig yn adlewyrchiad deg o'r costau sy'n wynebu'r Cyngor yn 2023/24, ac mae'n bodloni'r gofynion statudol o ran bod yn gyllideb gytbwys.

Dywedodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid, fod y Panel wedi cwrdd ar 12 Ionawr, 2023 i ystyried y cynigion, a bod y Panel o'r farn bod y rhagdybiaethau a wnaed yn rhai cadarn, bod y camau ar gyfer cau'r bwlch yn osgoi toriadau pellach i wasanaethau, a bod y gyllideb arfaethedig yn deg yn gyffredinol.

Wrth ystyried y cynigion cyntaf ar gyfer y gyllideb, fe aeth y Pwyllgor ati i drafod y materion canlynol -

- A oedd y cynigion yn ymateb yn briodol i'r pwysau ar wasanaethau a'r heriau sy'n eu hwynebu.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod y cyllidebau ddrafft yn cynnwys rhagor o ddarpariaeth ar gyfer gwasanaethau Plant, Oedolion a Digartrefedd fel y meysydd hynny sy'n wynebu'r pwysau mwyaf oherwydd y galw am y gwasanaethau. Er na ellir rhagweld union lefel y galw, mae'r gyllideb yn cynrychioli'r asesiad gorau o'r adnoddau sydd eu hangen i fodloni costau Cyngor, a beth yw'r cynnydd mewn galw.

- A all y cynigion gael effaith niweidiol ar drigolion Ynys Môn, neu unrhyw grwpiau a warchodir, ac a ellir cymryd unrhyw gamau i liniaru'r effaith hon.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod cyllideb 2022/23 yn cynnwys buddsoddiad o £700k ar gyfer gwasanaethau addysg; nid yw'r gwasanaeth wedi defnyddio'r cynlluniau sy'n gysylltiedig â'r cyllid hwn, ac mae'r buddsoddiad ychwanegol yn cael ei ohirio nes bo'r sefyllfa ariannol yn gwella a phan fydd y buddsoddiad yn fforddiadwy. Mae'r cynnydd chwyddiannol yng nghyllidebau ysgolion hefyd yn cael ei gapio i 10%; fodd bynnag, ni ragwelir y bydd y cynigion hyn yn effeithio ar unrhyw grŵp penodol. Yn yr un modd, mae gweddill y gyllideb yn ariannu'r gwasanaethau a ddarperir ar hyn o bryd, sy'n cynnwys y rheiny a ddarperir ar gyfer y grwpiau mwyaf bregus o fewn cymunedau'r Ynys. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn llwyr ymwybodol o'r effaith mae'r argyfwng costau byw yn ei gael ar gymunedau, a bod llunio'r gyllideb yn gofyn am bwysu a mesur. Er na fydd y cynigion ar gyfer y gyllideb yn effeithio'n niweidiol ar grwpiau penodol o bosib, mae'r Pwyllgor Gwaith a Swyddogion yn ystyrlon o'r argyfwng presennol.

- A yw'r cap chwyddiannol ar gyllideb ysgolion, sy'n gyfwerth â thoriad, yn peri pryder i ysgolion a'r Gwasanaeth Dysgu.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor y bydd y cynigion yn cael eu hystyried gan y Fforwm Ysgolion ym mis Chwefror. Fodd bynnag, dylid nodi fod y Gyllideb Ysgolion yn cynyddu gymaint â £4.3m neu 10.3%. Mae ariannu dyfarniad tâl athrawon ar gyfer 2022/23 hefyd yn cael ei drafod gan ei fod yn uwch na'r ddarpariaeth a wnaed ar ei gyfer y gyllideb. Mae'n debygol y bydd y gost ychwanegol ar gyfer dyfarniad tâl athrawon yn cael ei ariannu gan gyllideb ganolog y Cyngor, yn hytrach na chyllidebau ysgolion, sy'n golygu y bydd ysgolion ar eu hennill o £1m eleni, er bod y cynnydd chwyddiannol yn cael ei gapio flwyddyn nesaf. Bydd effaith y cap ar ysgolion yn amrywio yn dibynnu ar lefel yr arian wrth gefn sydd gan bob ysgol. Mae'r ffigyrau drafft wedi cael eu hanfon ymlaen at bob ysgol, ac ar hyn o bryd mae penaethiaid yn eu hadolygu cyn i bob ysgol osod ei chyllideb ar gyfer 2023/24.

Atgoffwyd y Pwyllgor hefyd fod y gyllideb i ysgolion wedi cael ei gwarchod am nifer o flynyddoedd; mae ysgolion wedi cael cyfle i gynyddu eu harian wrth gefn yn ystod y

blynyddoedd diwethaf, ac mae gofyn iddynt ddangos fod ganddynt gynlluniau ar gyfer gwario'r gweddill. Felly, disgwylir y byddant yn defnyddio'r arian wrth gefn yn ystod y blynyddoedd nesaf i ariannu unrhyw fwllch.

- Pwysigrwydd cyllid grant a'r goblygiadau petai un neu fwy grant yn cael eu tynnu neu bod y Cyngor yn aflwyddiannus yn ei gais am grant.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor mai Llywodraeth Cymru yw'r brif ffynhonnell ariannu ar gyfer cyllid grant ychwanegol, ac mae rhai grantiau gan Lywodraeth Cymru'n cael eu dyfarnu'n flynyddol - ar gyfer addysg, tai a rheoli gwastraff, sy'n ei gwneud hi'n anodd gwahaniaethu beth a ariennir drwy grantiau a beth a ariennir gan gyllideb graidd y Cyngor o ran y gwasanaethau hynny. Os bydd y grant yn lleihau, mae'n fwy anodd cyfyngu'r gwasanaeth. Mae rhagor o gyllid grant yn dod ar ffurf grantiau penodol. Cânt eu clustnodi ar gyfer gweithgarwch penodol, ac fel arfer maent yn pahau am amser penodol sy'n ei gwneud hi'n haws i gynllunio gwasanaethau a'r gweithlu ar eu cyfer. Mae rhai o'r grantiau hyn yn cael eu neilltuo ar sail gystadleuol heb unrhyw sicrwydd o lwyddiant; pan fydd y grantiau hynny'n dod i ben, bydd y gwasanaeth/prosiect hefyd yn cyrraedd ei derfyn.

- Defnyddio £172.438m o arian wrth gefn cyffredinol y Cyngor i gydbwyso cyllideb 2023/24, a sut fyddai hynny yn ymddangos i'r cyhoedd.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor y bydd lefel bresennol balansau cyffredinol nas dosbarthwyd gan y Cyngor oddeutu £10.2m erbyn diwedd y flwyddyn ariannol, gyda gwerth £4m ychwanegol o arian wrth gefn a glustnodwyd, a ellir ei ddychwelyd i falansau cyffredinol y Cyngor. Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi gosod lleiafswm y balans cyffredinol fel 5% o'r gyllideb net refeniw; mae hynny'n £8.7m ar gyfer 2023/24 sy'n gadael £5.5m posibl ar gael i helpu i ariannu'r gyllideb refeniw dros y ddwy neu dair blynedd nesaf. Er y gellid defnyddio'r £5.5m yn llawn i ariannu bwllch y gyllideb yn 2023/24, byddai hyn yn creu risg ariannol i'r Cyngor, a gallai arwain at heriau ariannol yn y dyfodol pe byddai angen ariannu unrhyw wariant annisgwyl sylweddol, neu ariannu gorwariant refeniw'r dyfodol. Ystyrir bod cadw lefel ddigonol o arian wrth gefn yn elfen hanfodol o wytnwch a sefydlogrwydd ariannol.

- Forddiadwyedd y cynnydd yn y Dreth Gyngor i'r rheiny ar incwm isel, a'r ffordd mae'r Cyngor yn hysbysebu'r cymorth sydd ar gael mewn achosion o'r fath.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod y gyllideb yn neilltuo cyllid ar gyfer cynllun Gostyngiad y Dreth Gyngor gan y Cyngor, sy'n cael ei hysbysebu ar wefan y Cyngor, drwy'r Ganolfan J. E. O'Toole yng Nghaergybi a sefydliadau eraill sy'n cynnig cyngor ar lesiant, megis Cyngor ar Bopeth.

- A yw'r cynnydd arfaethedig o 50% i 75% yn y premiwm ar gyfer ail dai yn gynydd teg, a sut all y Cyngor sicrhau bod yr incwm o'r ffynhonnell hwn yn parhau'n gynaliadwy.

(Bu i'r Prif Weithredwr ddatgan diddordeb personol a oedd yn rhagfarnu ar yr adeg hon, a gadawodd y cyfarfod)

Cafodd y Pwyllgor ragor o wybodaeth gefndirol am y premiwm ail gartref ar Ynys Môn, sydd wedi cynyddu'n gynyddrannol ers ei gymeradwyo gyntaf a'i osod yn 25% o lefel y Dreth Gyngor. Fel mae'r premiwm wedi codi i'r lefel bresennol o 50% mae nifer yr ail dai sy'n trosglwyddo i gyfradd busnes wedi cynyddu hefyd, ac er bod nifer yr ail dai wedi gostwng am gyfnod, mae wedi codi i 2,700. Mae'r rhif hwn wedi aros oddeutu'r un fath ers i'r premiwm godi i 50%, ac ers tynhau'r rheolau ar gyfer trosglwyddo i gyfraddau busnes. Y nod yw ceisio bod yn deg â pherchnogion ail dai ond gan hefyd cael effaith o ran rheoli'r mater. Fe all cynnydd mawr neu gynydd disymwth yn y premiwm ysgogi perchnogion ail dai i geisio osgoi talu'r premiwm yn gyfan gwbl, a hynny drwy gofrestru eu hail dai fel eu prif gartref preswyl.

Cafodd Aelodau eraill y Cyngor, a'u gwahoddwyd i'r cyfarfod, gyfle i fynegi eu barn ar gynnigion y gyllideb. Siaradodd y Cynghorydd Jeff Evans, aelod o'r Pwyllgor Sgriwtini

Partneriaeth ac Adfywio am ei brofiad o weithio gyda phobl fregus dan anfantais ar yr Ynys dros nifer o flynyddoedd. Gan gyfeirio at yr argyfwng costau byw, dywedodd fod y cynnydd arfaethedig o 5% yn y Dreth Gyngor yn llawer rhy uchel ac yn annerbyniol, ac i lawer o bobl sy'n ei chael hi'n anodd, mae'r cynnydd wythnosol o £1.32 ar gyfer eiddo Band D yn ddigon i brynu peint o laeth. Roedd hefyd o'r farn bod y ddarpariaeth tâl o 3.5% yn afrealistig dan yr amgylchiadau, gyda nifer o weithwyr y sector cyhoeddus yn streicio am gyflog mwy er mwyn ymdopi â chwyddiant. Awgrymodd y dylid defnyddio arian wrth gefn y Cyngor yn fwy eang na'r hyn a gynigiwyd er mwyn lleihau'r cynnydd yn y Dreth Gyngor i 3.5% neu 4%.

Dywedodd y Cynghorydd Gary Pritchard, Aelod Portffolio Plant (Gwasanaethau Cyhoeddus) ac leuenctid fod diogelu'r bobl fwyf bregus yn gonsyrn i bawb, ond bydd codi'r Dreth Gyngor yn sicrhau bod y gwasanaethau y mae'r bobl fregus hynny'n dibynnu arnynt yn cael eu cynnal. Pe byddai'r setliad terfynol yn caniatáu gostyngiad yn y cynnydd yn y Dreth Gyngor, yna byddai hynny'n cael ei ystyried.

Cyfeiriwyd hefyd at y cynnig llwyddiannus i adfywio Canol Tref Caergybi dan nawdd Cronfa Ffyniant Bro'r DU, a thrafodwyd gallu'r Gwasanaeth Datblygiad Economaidd i gyflawni'r gwaith o ran adnoddau ac amser.

Ar ôl ystyried y cynigion ar gyfer cyllideb refeniw drafft 2023/24, ac ar ôl cwestiynu'r Aelodau Portffolio a Swyddogion ar eu heffaith a'u goblygiadau, roedd aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn fodlon bod y cynigion yn deg a rhesymol, ac yn cyrraedd cydbwysedd derbyniol rhwng codi'r Dreth Gyngor, defnyddio arbedion a defnyddio arian wrth gefn y Cyngor.

Penderfynwyd argymhell i'r Pwyllgor Gwaith fod cynigion cyllideb ddrafft 2023/24, sy'n gyllideb o £172.438m, ac sy'n cynnwys cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor, defnyddio £1.758m o falansau cyffredinol a chodi'r premiwm ar ail dai o 50% i 75%, yn deg a rhesymol, ac felly'n cefnogi'r Cyngor Sir i osod cyllideb gytbwys.

4 ADRODDIAD CYNNYDD Y PANEL SGRIWTINI CYLLID

Bu i'r Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid, adrodd ar ganlyniad cyfarfod y Panel ar 12 Ionawr, 2023, fel y cyfeiriwyd ato yn y naratif ar gyfer eitem 3 uchod.

5 DATBLYGIAD BLAENORIAETHAU STRATEGOL Y CYNOR 2023-2028

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor, adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid yn cynnwys canlyniad y broses ymgysylltu ac ymateb trigolion i'r ymgynghoriad a'r blaenoriaethau strategol a nodwyd yng Nghynllun Drafft 2023-28 y Cyngor.

Cyflwynodd y Cynghorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Bodddhad Cwsmer yr adroddiad, a oedd yn cynrychioli pen llanw gweithgarwch ymgysylltu ac ymgynghori gyda staff, trigolion, partneriaid a rhanddeiliaid, sydd wedi bod ar waith ers dechrau 2022, pan gwblhaodd y Cyngor ei ymarferiad ymgysylltu cyntaf rhwng mis Chwefror a Mawrth 2022. Y bwriad oedd ceisio deall beth roedd trigolion Ynys Môn yn gobeithio y byddai Cynllun y Cyngor yn canolbwyntio arno ar gyfer y 5 mlynedd nesaf. Bu i ganlyniad yr ymarferiad ymgysylltu hwn, a gwaith datblygu dilynol, adnabod chwe blaenoriaeth strategol, ac yna cynhaliwyd ymgynghoriad yn eu cylch o 20 Medi tan 14 Tachwedd 2022. Mae cyfradd yr ymatebion ar gyfer y canfyddiadau'n rhoi lefel hyder o 95% i'r Cyngor, gyda mwy nag 8 o bob 10 ymatebwr yn cytuno gyda'r blaenoriaethau strategol drafft.

Dywedodd y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad fod cael dros 2,500 o ymatebwyr yn tystiolaeth i ba mor effeithiol a chynhwysfawr bu'r dull ymgysylltu ac ymgynghori yn ystod y flwyddyn o ran casglu gwybodaeth gan drigolion yr Ynys.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, bu i'r Pwyllgor drafod y materion canlynol -

- A ellir cynnig sicrwydd y body broses ymgynghori ac ymgysylltu yn gynhwysfawr ac yn bodloni gofynion statudol.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod y canlyniad yn adlewyrchu'r gwaith a wnaed gan y Cyngor o ran ymgynghori ac ymgysylltu dros y blynyddoedd diwethaf, sydd wedi cydnabod pwysigrwydd rhoi llais i bobl o fewn proses gwneud penderfyniadau'r Cyngor. Mae wedi'i chynllunio a'i rhoi ar waith ar ôl sefydlu Bwrdd Ymgynghori ac Ymgysylltu Corfforaethol rhai blynyddoedd yn ôl gyda Medrwn Môn, ac mae hefyd yn ganlyniad gwaith ar Gynllun blaenorol y Cyngor. Mae'n cyd-fynd ag egwyddor datblygiad cynaliadwy Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, sy'n pwysleisio'r pwysigrwydd o gynnwys y cyhoedd ym mhenderfyniadau'r Cyngor. Mae hefyd yn gysylltiedig â'r gwaith a wnaed fel rhan o Llundio Lleuedd a'r hybiau cymunedol. Mae'r adroddiad yn dangos bod y Cyngor wedi creu'r amgylchedd y mae pobl yn barod i gyfrannu ynddo. Er mwyn sicrhau cymaint o gynwysoldeb â phosibl, mabwysiadwyd ffyrdd gwahanol o ymgysylltu, gan gynnwys ar-lein, digidol, wyneb yn wyneb a drwy ddsbarthu copïau caled o'r arolwg yn ogystal â fersiwn hawdd i'w darllen i sefydliadau'r Cyngor, gyda'r broses yn cael ei hysbysebu ar y cyfryngau cymdeithasol, mewn datganiadau i'r wasg, ar y radio a thrwy e-bost at bartneriaid.

- I ba raddau mae'r blaenoriaethau strategol arfaethedig yn berthnasol a chyraeddadwy heddiw.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod y broses wedi dangos bod y blaenoriaethau'n berthnasol fel camau gweithredu sy'n cefnogi dyletswyddau statudol y Cyngor a'i ddyheadau ar gyfer yr Ynys. Mae'n fwy anodd dweud gyda sicrwydd a fyddant yn gyraeddadwy yn ystod y pum mlynedd nesaf, sef cyfnod y Cynllun, o gofio bod amgylchiadau'n gallu newid yn gyflym. Er hyn, mae gwaith sylweddol wedi bod yn digwydd yn y cefndir gan gynnwys her gan Swyddogion ac aelodau'r Pwyllgor Gwaith er mwyn rhoi sicrwydd y bydd y meysydd gweithredu fydd yn cael eu hadnabod yn arwain y Cyngor ymlaen i gyflawni'r blaenoriaethu hynny, ac y byddant hefyd yn helpu creu fframwaith adrodd a monitro sy'n tryfalu â dulliau rheoli perfformiad y Cyngor, fel y gellir tracio cynnydd a chymryd camau ychwanegol a/neu wahanol os oes raid.

- Sut bydd y Cyngor yn sicrhau cyd-gynllunio ac aliniad rhwng y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) a gwireddu'r blaenoriaethau strategol dros y pum mlynedd nesaf.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod ceisio cynllunio cyllidebau'r Cyngor dros gyfnod o bum mlynedd, pan nad yw'r Cyngor yn gwybod faint o gyllid y bydd yn ei dderbyn yn 2024/25, yn heriol. Adolygir a diweddarir yr CATC yn flynyddol i fonitro sut mae'n cyd-fynd â chyflawniad Cynllun a blaenoriaethau'r Cyngor, a lle bo'n bosibl, bydd cyllid yn cael ei ddarparu i sicrhau bod y blaenoriaethau hynny'n cael eu gwireddu. Mae'r Strategaeth Gyfalaf hefyd yn ddogfen allweddol yn narpariaeth y blaenoriaethau strategol. Mae sefyllfa cyllid cyfalaf yn fwy tynn na chyllid referniw o ran yr adnoddau sydd ar gael i alluogi'r Cyngor i wneud yr hyn mae'n ei ddymuno, ac mae adnoddau cyfalaf bellach yn prynu llai am nad yw wedi 'dal i fyny' â chostau.

- Y risgiau allweddol mae'r Cyngor yn eu hwynebu wrth fynd ymlaen.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod gallu ymateb i alw a chyflawni popeth mae'r Cyngor yn ei ddymuno yn heriol. Mae Cynllun y Cyngor yn ceisio darparu llwybr clir i'r Cyngor dros y pum mlynedd nesaf, ond mae'r gallu i'w wireddu yn dibynnu ar argaeledd adnoddau, sy'n gwneud y prosesau ariannol blynyddol yn fwy pwysig o ran sicrhau bod adnoddau y cal

eu cyfeirio i'r lleoedd cywir gan fanteisio ar gyfleoedd a lliniaru rhai o'r risgiau. Un o'r prif risgiau yw'r galw am wasanaethau, yn enwedig yng nghyd-destun poblogaeth sy'n heneiddio; risg arall yw'r ansicrwydd ynghylch ariannu ar draws y sector cyhoeddus ac a yw'r cyllid mae'r Cyngor yn ei dderbyn yn ddigon i'w alluogi i barhau i fodloni ei ddyletswyddau statudol. Mae'r ansicrwydd ynghylch cyllid tymor hir hefyd yn risg ac yn rhwystr mewn cynllunio effeithiol. Fodd bynnag, mae'r Ddogfen Darparu Flynyddol yn nodi beth mae'r Cyngor yn bwriadu ei gyflawni bob blwyddyn yn ystod Cynllun y Cyngor, ac mae'n adlewyrchiad o lwyddiant y Cyngor o ran gwneud cynnydd yn erbyn ei flaenoriaethau.

Ar ôl derbyn eglurhad pellach ynghylch trefn y broses ymgysylltu ac ymgynghori, ac ar ôl cael eu bodloni ynghylch priodoldeb y blaenoriaethau strategol, penderfynodd y Pwyllgor argymhell y canlynol i'r Pwyllgor Gwaith -

- **Bod y broses ymgysylltu ac ymgynghori wedi'i chwblhau mor gynhwysol â phosibl yn 2022.**
- **Bod y blaenoriaethau strategol drafft ar gyfer Cynllun 2023-24 y Cyngor yn berthnasol, yn dilyn y broses ymgysylltu ac ymgynghori.**

**Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones
Cadeirydd**

This page is intentionally left blank

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL
Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 19 Ionawr 2023

- PRESENNOL** Cynghorydd Robert Llewelyn Jones (Cadeirydd)
Cynghorydd Dyfed Wyn Jones (Is-gadeirydd)
- Cynghorwyr Geraint Bebb, Neville Evans, Douglas M Fowlie, Jackie Lewis, Llio A Owen, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Alwen Watkin.
- Aelod Cyfetholedig – Mr John Tierney (Yr Eglwys Gatholig)
- Aelodau Portffolio**
- Cynghorwyr Alun Roberts (Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion – Gwasanaethau Cymdeithasol); Gary Pritchard (Aelod Portffolio Gwasanaethau Plant – Gwasanaethau Cymdeithasol a Gwasanaethau Ieuencid), Nicola Roberts (Aelod Portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd), Ieuan Williams (Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg), Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer).
- WRTH LAW:** Prif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Pennaeth Gwasanaethau Oedolion,
Pennaeth Democratiaeth,
Rheolwr Sgriwtini (AGD),
Swyddog Pwyllgorau (MEH).
- HEFYD YN BRESENNOL:** Mr John R Jones (Cadeirydd y Pwyllgor Safonau) a Mrs Gill Murgatroyd (Aelod o'r Pwyllgor Safonau) (yno i arsylwi).
- YMDDIHEURIADAU:** Cynghorydd Aled M Jones
-

1 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Dim wedi'u derbyn.

2 AROLYGIAETH GOFAL CYMRU: ADRODDIAD YN DILYN AROLYGIAD O WASANAETHAU CYMDEITHASOL YNYS MÔN - AROLYGIAD GWERTHUSO PERFFORMIAD

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Phennaeth Gwasanaethau Oedolion, a oedd yn cynnwys Adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) yn dilyn yr arolygiad diweddar o'r Gwasanaethau Cymdeithasol – Arolygiad Gwerthuso Perfformiad, i'w ystyried gan y Pwyllgor.

Wrth gyflwyno'r adroddiad dywedodd yr Aelod Portffolio Gwasanaethau Plant (Gwasanaethau Cymdeithasol) a Gwasanaethau Ieuencid bod yr Adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol, y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ac Oedolion, wedi bod yn destun arolwg gan Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) rhwng 10 – 14 Hydref, 2022, fel rhan o'u rhaglen Gwerthuso Perfformiad arferol. Nododd y dylid croesawu'r adroddiad gan fod AGC wedi nodi cryfderau, arfer da a datblygiadau mewn gwasanaethau ac nad oedd unrhyw feysydd risg sylweddol neu faterion diogelu wedi cael eu hamlygu. Mae AGC wedi nodi bod yr Awdurdod yn fwrdd a pharod iawn i weithio gyda phartneriaid a sefydliadau trydydd parti ynghyd â gwasanaethau eraill o fewn y Cyngor. Cyfeiriodd at y gwaith rhagorol sydd yn mynd rhagddo rhwng yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Adran Dai mewn perthynas â'r prosiect Cartrefi Clyd. Mae'r Adran hefyd yn gweithio'n agos gyda'r Adran Addysg mewn perthynas â'r Hybiau o fewn yr Ysgolion Uwchradd. Aeth ymlaen i ddweud bod negeseuon cyson a chadarnhaol gan y gweithlu ynglŷn ag ansawdd yr arweinyddiaeth a'r diwylliant ar draws y gwasanaethau plant ac oedolion. Nododd hefyd ei fod yn falch bod AGC wedi cydnabod y gefnogaeth wleidyddol a chorfforaethol y mae'r Adran Gwasanaethau Cymdeithasol wedi ei chael ers 2016. Yn sgîl heriau ariannol dylid sicrhau bod y gefnogaeth yn parhau er mwyn gyrru'r gwelliannau ymhellach ar draws y gwasanaethau plant ac oedolion.

Bu i'r Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion ategu sylwadau'r Aelod Portffolio Gwasanaethau Plant (Gwasanaethau Cymdeithasol) a Gwasanaethau Ieuencid a chroesawu'r adroddiad cadarnhaol gan AGC ynglŷn â'r Adran Gwasanaethau Cymdeithasol. Nododd mai dyma'r tro cyntaf y canolbwyntiwyd ar y Gwasanaethau Oedolion ac mae hyn i'w groesawu. Roedd yn dymuno diolch i staff y gwasanaethau Plant ac Oedolion am eu gwaith.

Adroddodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol ei fod yn gwerthfawrogi'r ffaith bod yr adroddiad gan AGC ynglŷn â'r gwasanaethau Plant ac Oedolion yn un calonogol yn enwedig yn sgîl y pwysau sylweddol y mae'r Sector Gofal yn ei wynebu ar hyn o bryd a'r argyfwng costau byw a'r pwysau ar y gweithlu i fynd i'r afael â'r materion hyn. Nododd bod perthynas agored ac adeiladol yn bodoli rhwng y gwasanaeth a AGC a bod cyfarfodydd rheolaidd yn cael eu cynnal i drafod gwelliannau o fewn y gwasanaeth. Aeth ymlaen i ddweud er bod yr adroddiad yn galonogol mae'n rhaid i'r gwasanaeth barhau i weithio i fynd i'r afael ag anghenion trigolion yr Ynys yn enwedig rheiny gydag anghenion mwy cymhleth yn y gwasanaeth Plant ac Oedolion. Mae'n hanfodol bwysig gweithio mewn partneriaeth â sefydliadau partner a'r trydydd sector er lles trigolion bregus yr Ynys. Adroddodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol y bydd Cynllun Datblygu'n cael ei gynhyrchu gan y ddau wasanaeth ac y byddant yn cael eu cyflwyni i'r Pwyllgor Sgriwtini maes o law.

Wrth ystyried yr Adroddiad gan Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) yn dilyn yr arolwg diweddar o'r Gwasanaethau Cymdeithasol – Arolygiad Gwerthuso Perfformiad – bu i'r Pwyllgor drafod y canlynol:-

- **Pa gynlluniau sydd ar waith i fonitro cynnydd yn erbyn y meysydd sydd angen mynd i'r afael â hwy?**

Cynghorwyd y Pwyllgor y bod gwaith monitor ac archwilio yn digwydd o fewn yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol a bod cyfarfodydd Tîm yn cael eu cynnal yn fewnol yn y Gwasanaethau Plant ac Oedolion i fonitro data. Nodwyd bod adroddiadau cynnydd yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Sgriwtini perthnasol a'r Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol, sydd gan raglen waith ddynodedig. Dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol y bydd rhaid parhau i weithio i wella a datblygu'r gwasanaeth er mwyn addasu i anghenion newidiol ein trigolion. Roedd y Pwyllgor yn dymuno cael gwybod a fydd AGC yn ailymweld â'r Awdurdod i fonitro'r gwelliannau mewn perthynas â'r argymhellion sydd yn yr adroddiad. Ymatebodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol bod cyfarfodydd rheolaidd yn cael eu cynnal gyda AGC ac y bydd y Pwyllgor yn cael copi o'r Cynllun Datblygu i fonitro gwelliannau o fewn y gwasanaeth. Dywedodd y Prif Weithredwr bod cyfarfod blynyddol yn cael ei gynnal rhwng yr Awdurdod, AGC, Swyddfa Archwilio Cymru ac Estyn i fonitro gwelliannau a bod y rheoleiddwyr yn gallu gweld sut mae'r Awdurdod yn ymateb i arolygon ac argymhellion allanol.

- **Cyfeiriwyd at y sylwadau yn yr adroddiad gan AGC ynglŷn â rhywfaint o wendidau o ran cofnodi cyfarfodydd.**

Cynghorwyd y Pwyllgor nad oes cofnod o gynnig gweithredol o wasanaeth mewn rhai achosion ac y dylem wella'r dechnoleg i gofnodi'r gwaith fel bod gennym dystiolaeth. Rhoddwyd sicrwydd i'r Pwyllgor y bydd y mater yn cael ei adolygu a bod staff yn ymwybodol o'r angen i roi sicrwydd bod cofnod ffurfiol ar gael o'r gwaith sy'n cael ei gwblhau.

- **Ydi arferion da'n cael eu rhannu gydag awdurdodau lleol?**

Rhoddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Pennaeth Gwasanaethau Oedolion yn rhan o gyfarfodydd Gwasanaethau Cymdeithasol Rhanbarthol a Chymdeithasol a bod arferion da'n cael eu rhannu rhwng awdurdodau lleol i ddatblygu sgiliau. Nodwyd bod y prosiect Cartrefi Clyd wedi bod o ddi-ddordeb i awdurdodau eraill. Mae'r Aelodau Portffolio wedi cwrdd ag awdurdodau lleol eraill a'r Awdurdod lechyd i gyfathrebu arferion da.

- **Beth ydi'r prif gryfderau, a sut allwn ni gyfathrebu'r rhain i ddathlu'n llwyddiant?**

Cynghorwyd y Pwyllgor ei bod hi'n bwysig gweithio mewn partneriaeth â bod y berthynas gyda'r Awdurdod lechyd yn hanfodol ynglŷn â sefydliadau gwirfoddol, y trydydd sector a'r darparwyr gofal preifat ar yr Ynys. Mae hefyd yn bwysig datblygu staff o fewn yr Awdurdod ac mae AGC wedi nodi yn yr adroddiad bod staff yn cael eu hannog a'u cefnogi a bod cyfleoedd ar gael i ddatblygu'n broffesiynol. Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i hyrwyddo a chefnogi unigolion i hyfforddi fel Therapyddion Galwedigaethol yn y gobaith y byddant yn dod i weithio i'r Awdurdod wedi hynny. Nodwyd hefyd bod y cydweithio rhwng gwasanaethau'r Cyngor wedi bod yn hanfodol bwysig i lwyddiant y gwaith o gefnogi trigolion ar yr Ynys. Dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol bod y prosiect Cartrefi Clyd wedi derbyn clod am lwyddo i alluogi

plant mewn gofal i aros ar yr Ynys yn hytrach na chael eu symud i leoliadau eraill i dderbyn gofal. Dywedodd bod gwaith ar y gweill i hyrwyddo llwybrau gyrfa o fewn y gwasanaethau cymdeithasol. Nododd ei fod wedi mynychu sesiwn gyrfaedd yng Ngholeg Menai i hyrwyddo gyrfaedd o fewn y sector gwasanaethau cymdeithasol.

- **Beth ydi'r risgiau i'r Awdurdod mewn perthynas â recriwtio a chadw staff?**

Dyweddodd y Prif Weithredwr mai staffio yw'r prif risg fel rhan o'r gofrestr risgiau corfforaethol ac yn enwedig o fewn gwasanaethau rheng flaen y Cyngor wrth ddelio gyda phobl fregus heb gymorth teulu. Nododd bod gan y Cyngor weithdrefn cynllunio gweithlu i ddenu staff a chadw'r staff hynny o fewn gwasanaethau'r Awdurdod. Dywedodd yr Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion bod recriwtio a chadw staff o fewn y sector gofal yn broblem genedlaethol. Nododd bod rhaid datblygu'r sector gofal ar gyfer y dyfodol oherwydd y bod y boblogaeth yn heneiddio a bod eu hanghenion yn dod yn fwy cymhleth; hefyd bydd angen Gofalwyr gydag arbenigedd i ddelio â phobl fregus gydag anghenion dwys. Roedd aelodau'r Pwyllgor yn dymuno cael gwybod p'un ai a oedd cymysgedd broffesiynol rhwng staff y naill wasanaeth o fewn yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol. Mewn ymateb dywedodd y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion bod yr Awdurdod wedi buddsoddi mewn rhaglenni hyfforddi i bobl leol i'w galluogi i gymryd mantais o gyfleoedd o fewn y Gwasanaethau Cymdeithasol. Aeth ymlaen i nodi y gall gweithwyr allanol hefyd ddod â phrofiad da gyda hwy i wella'r gwasanaeth.

- **Beth fydd rôl y Panel Sgriwtini Corfforaethol Gwasanaethau Cymdeithasol o ran y sicrwydd hwn?**

Cynghorwyd y Pwyllgor bod y Panel Sgriwtini Gwasanaethau Cymdeithasol wedi cae ei sefydlu'n wreiddiol i fynd i'r afael â materion a godwyd yn adroddiad Arolygu AGC yn 2016. Nodwyd bod y Panel yno i herio'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd a'r Gwasanaethau Oedolion pan fydd adroddiadau a chyflwyniadau'n cael eu cyflwyno i'r Panel. Dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol bod Panel Rhiantu Corfforaethol yn bodoli hefyd sydd yn cwrdd yn chwarterol i ganolbwyntio ar y plant mwyaf bregus sydd mewn gofal.

Roedd y Pwyllgor yn dymuno diolch i staff yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol am yr adroddiad hynod gadarnhaol gan AGC.

PENDERFYNWYD argymhell i'r Pwyllgor Gwaith bod yr adroddiad yn cael ei groesawu a mynd i'r afael â'r meysydd gwella a nodir yn yr adroddiad.

3 BLAEN RAGLEN WAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini a oedd yn cynnwys Blaen Raglen Waith ddiwygiedig y Pwyllgor ar gyfer 2022/2023 i'w ystyried gan y Pwyllgor.

Cyfeiriodd y Rheolwr Sgrwtini at y cyfarfod nesaf o'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol ar 28 Chwefror, 2023. Nododd y bydd Cynllun y Cyngor ar gyfer 2023 – 2028 yn cael ei gynnwys fel eitem ychwanegol yn y cyfarfod nesaf.

PENDERFYNWYD :-

- **Cytuno'r fersiwn gyfredol o'r Flaen Raglen Waith ar gyfer 2022/23**
- **Nodi'r cynnydd a wnaed hyd yma o ran gweithredu'r Flaen Raglen Waith.**

**CYNGHORYDD ROBERT LL JONES
CADEIRYDD**

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgrwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol
Dyddiad:	28 Chwefror, 2023
Pwnc:	Gosod Cyllideb 2023/24 (Refeniw)
Pwrpas yr Adroddiad:	Ystyried y cynigion cyllidebol drafft terfynol ar gyfer 2023/24
Cadeirydd Sgrwtini:	Cyng Robert Llewelyn Jones
Aelod(au) Portfolio:	Cyng Robin Williams
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adain 151
Awdur yr Adroddiad:	Anwen Davies, Rheolwr Sgrwtini
Rhif Ffôn:	07971167198
E-bost:	AnwenDavies@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Perthnasol i'r Holl Aelodau Etholedig

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Cytuno ar ymateb ffurfiol i'r Pwyllgor Gwaith ar gyllideb refeniw ddrafft y Cyngor ar gyfer 2023/24 (gan ddefnyddio'r cwestiynau sgrwtini allweddol yn adran 4 yr adroddiad).

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Cyswllt uniongyrchol â Chynllun y Cyngor a blaenoriaethau trawsnewid. Bydd ystyriaeth y Pwyllgor o'r cynigion cyllidebol ar gyfer y flwyddyn nesaf yn cynnwys sut mae'r cynigion yn galluogi'r Cyngor newydd i gyflawni ar Gynllun y Cyngor yn ogystal ag unrhyw risgiau penodol.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgrwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

- 3.1 Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]
- 3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]
- 3.3 Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]
- 3.4 Sgrwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]
- 3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
 - Hirdymor
 - Atal
 - Integreiddio
 - Cydweithio
 - Cynnwys
 [ffocws ar lesiant]
- 3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:
 - y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
 - y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)

- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

Cynigir y cwestiynau allweddol canlynol fel sail ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor o gynigion cyllidebol 2023/24:

- Gan ddefnyddio'r wybodaeth ar gael i'r Pwyllgor ynghylch gwasanaethau'r Cyngor a'r setliad cyllidol drafft ar gyfer 2023/24, ydy'r cynigion yn ymateb yn ddigonol i'r pwysau a'r heriau yn wynebu Gwasanaethau?
- I ba raddau mae'r Pwyllgor yn cefnogi cynigion y Pwyllgor Gwaith i ddefnyddio cyllid a ryddhawyd o ganlyniad i newidiadau mewn ardollau a chyfraniad i wasanaethau ar y cyd ar ôl i'r cynnig cyllideb cychwynnol gael ei osod, wrth osod y gyllideb ar gyfer 2023/24:
 - System Rheoli Gwybodaeth Newydd i Ysgolion – costau trosglwydd interim
 - Deddf Etholiadau 2022 – capasiti staffio ychwanegol
 - Cefnogaeth i Aelodau – capasiti gweinyddol ychwanegol
 - Datblygu Economaidd – capasiti ychwanegol i wneud y mwyaf o gyfleon cyllid ar gael drwy grantiau
 - Cytundeb Prydau Ysgol – ariannu cynnydd yn y gost fesul pryd (sector uwchradd) er mwyn osgoi trosglwyddo'r cynnydd i ddisgyblion
- Ydy'r Pwyllgor yn ystyried y bydd unrhyw gynigion arbedion yn cael effaith andwyol ar ddinasyddion Ynys Môn neu unrhyw grwpiau sydd wedi'u gwarchod? A yw'r Pwyllgor yn ystyried y dylid cymryd unrhyw gamau pellach er mwyn lliniaru effaith y cynigion ar ddinasyddion Ynys Môn neu grwpiau sydd wedi'u diogelu?
- I ba raddau mae'r Pwyllgor yn cefnogi codiad o 5% yn y Dreth Gyngor er mwyn gwireddu cynigion y Pwyllgor Gwaith ar gyfer 2023/24? Os ddim, a ddylai'r cynnydd fod yn uwch neu'n is na'r hyn a argymhellir gan y Pwyllgor Gwaith?

5 – Cefndir / Cyd-destun

1. CYD-DESTUN

1.1 Mae'r gwaith o graffu ar y broses gosod cyllideb wedi datblygu ac aeddfedu dros y blynyddoedd diwethaf, gan osod y seiliau ar gyfer proses well a mwy systematig sy'n seiliedig ar ganlyniadau ac arfer dda. Mewn gwirionedd, mae'r broses yn caniatáu ar gyfer dull mwy systematig o graffu ariannol, fel bloc adeiladu hanfodol ar gyfer rheolaeth a llywodraethiant ariannol cadarn.

1.2 Bydd Aelodau'n ymwybodol bod cyllid yn hanfodol i'r gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu a bod goblygiadau pellgyrhaeddol i'r materion ariannol sy'n ein hwynebu fel awdurdod lleol – o ran y gwasanaethau sy'n cael eu derbyn gan ein dinasyddion a hefyd lefel y Dreth Gyngor neu'r ffioedd a'r taliadau a godir¹. Yn anochel, bydd hyn yn ei gwneud yn ofynnol i ni ofyn cwestiynau heriol ynghylch pa wasanaethau i'w cynnig i'r dyfodol a pha wasanaethau i fuddsoddi ynghyd a hefyd i

¹ Disgwyliadau Uwch – Craffu ariannol mewn cyfnod heriol. Canllaw i awdurdodau lleol Cymru (Canolfan Craffu Cyhoeddus, Mehefin 2014)

ba raddau y mae'r dulliau cyfredol o ddarparu gwasanaethau yn parhau i fod yn briodol. Ystyriaeth arall hefyd yw'r ffordd orau o reoli disgwyliadau pobl leol wrth wneud y newidiadau angenrheidiol. Yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni, mae angen rhoi sicrwydd i'r Aelodau felly bod y Cyngor yn gwneud y defnydd mwyaf effeithiol o adnoddau, yn enwedig adnoddau cyllidol.

1.3 Wrth ystyried eu hymateb i'r cynigion cyllidebol drafft terfynol, bydd angen i aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ystyried y cynigion o ran sefyllfa ariannol tymor hwy y Cyngor (ein Cynllun Ariannol Tymor Canol) ac amcanion a blaenoriaethau'r Cyngor fel y nodir nhw yng Nghynllun y Cyngor.

2. GOSOD CYLLIDEB Y CYNGOR AR GYFER 2023/24

2.1 Ynglwm mae copi o adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adain 151 ar y cynigion drafft terfynol ar gyfer cyllideb 2023/24 (**ATODIAD 1**) a fydd gerbron cyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith ar 2 Mawrth, 2023. Mae'r papur yn cyflwyno datganiad ar y sefyllfa mewn perthynas â'r materion a ganlyn:

- Cynigion cyllidebol cychwynnol y Pwyllgor Gwaith
- Y setliad cychwynnol ar gyfer Llywodraeth Leol (Llywodraeth Cymru)
- Y sefyllfa gychwynnol ar gyfer cyllideb 2023/24
- Y pwysau cyllidebol y mae'n rhaid caniatu ar eu cyfer yng nghyllideb 2023/24
- Y risgiau ariannol sy'n wynebu'r Cyngor yn ystod 2023/24
- Lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor sydd ei angen i osod cyllideb gytbwys
- Effaith ar y Cynllun Ariannol Tymor Canol.

Disgwylir manylion y Setliad Terfynol ar gyfer cyllideb 2023/24 gan Lywodraeth Cymru ar 28 Chwefror, 2023.

3. SGRIWTINI ARIANNOL – GOSOD CYLLIDEB 2023/24

3.1 Mae craffu ariannol yn llawer mwy nag ychwanegu gwerth at benderfyniadau a wneir gan y Pwyllgor Gwaith. Mae'n ymwneud â sicrhau craffu effeithiol o ran cynllunio, cyflawni a dilyn i fyny'r penderfyniadau allweddol hynny sy'n cael effaith ar drethdalwyr a chymunedau lleol. Dylai sgrwtini felly:

- Ddarparu her effeithiol
- Dal y rheini sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif; a
- Cynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith i ddatblygu cyllideb gadarn ar gyfer y flwyddyn i ddod.

4. PANEL SGRIWTINI CYLLID

4.1 Mae Panel Sgrwtini Cyllid wedi'i sefydlu i sicrhau'r canlyniadau allweddol canlynol:

- Datblygu model o weithio ar faterion cyllid sy'n canolbwyntio ar ffurfio grwpiau llai fel y gall Aelodau chwarae mwy o ran, datblygu lefel o arbenigedd yn y pwnc ac er mwyn annog presenoldeb da a gwaith tîm.
- Fforwm i ddatblygu grŵp o aelodau sydd â'r arbenigedd a'r berchnogaeth i arwain trafodaethau ariannol yn y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.

4.2 Rhoddodd y Panel ystyriaeth i fanylion diweddaraf y cynigion cyllidebol yn ei gyfarfod diwethaf (15 Chwefror, 2023). Bydd crynodeb o drafodaethau'r Panel yn

cael ei gyflwyno ar lafar yn y cyfarfod gan y Cyng Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel.

5. MATERION SGRIWTINI ALLWEDDOL

6.1 Mae proses gosod cyllideb 2023/24 yn rhoi cyfle i Aelodau Etholedig ystyried a herio goblygiadau'r gyllideb ddrafft ac unrhyw gynigion buddsoddi. Derbyniwyd mewnbwn hefyd trwy'r Panel Sgrwtini Cyllid sydd wedi rhoi ystyriaeth fanwl i'r cynigion cyllidebol. Yn y rhan hon o'r broses, gofynnir yn awr i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol gytuno ar ymateb ffurfiol i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith² ar gynigion y Cyngor ar gyfer cyllideb refeniw 2023/24 (gan ddefnyddio'r cwestiynau sgrwtini allweddol ym mharagraff 4 uchod).

6.2 Yng ngoleuni'r broses gosod cyllideb ar gyfer 2023/24 hyd yma, cynigir felly y dylai'r Pwyllgor:

- i. Ystyried y cynigion cyllidebol drafft terfynol a chynnig sylwadau gall y Pwyllgor Gwaith eu hystyried cyn cytuno ar ei gynigion cyllideb arfaethedig ar 2 Mawrth, 2023
- ii. Archwilio effeithiau tebygol y cynigion cychwynol ar ddinasyddion
- iii. Dod i farn am lefel y Dreth Gyngor ar gyfer 2023/24.

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2023/24.

6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2023/24

6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2023/24.

7 – Goblygiadau Ariannol

Mae'r adroddiad hwn yn trafod y broses ar gyfer gosod cyllideb y Cyngor ar gyfer 2023/24, sy'n cynnwys ystyriaeth o'r cynigion drafft terfynol ar gyfer y cyllidebau refeniw.

8 – Atodiadau

ATODIAD 1 Adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) ar y cyllidebau refeniw arfaethedig ar gyfer 2023/24

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Anwen Davies, Rheolwr Sgrwtini, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni. LL77 7TW

² Cyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 2 Mawrth, 2023

--

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	PWYLLGOR GWAITH
Dyddiad:	2 MAWRTH 2023
Pwnc:	STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOLIG A CHYLLIDEB 2023/24
Aelod(au) Portffolio:	Y CYNGHORYDD R WILLIAMS – DEILYDD PORTFFOLIO – CYLLID, BUSNES CORFFORAETHOL A PHROFIAD CWSMER
Pennaeth Gwasanaeth:	MARC JONES – CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
Awdur yr Adroddiad:	MARC JONES
Rhif Ffôn:	01248 752601
E-bost:	rmjfi@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	AMHERTHNASOL
A – Argymhelliad/Argymhellion a’r Rheswm/Rhesymau	
<p>1. STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOL A CHYLLIDEB REFENIW 2022/23</p> <p>1.1 Pwrpas</p> <p>Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor Gwaith gytuno ar nifer o faterion allweddol mewn perthynas â chyllideb 2023/24. Fel hyn, bydd modd, wedyn, gyflwyno'r argymhellion terfynol i'r Cyngor llawn yn ei gyfarfod 9 Mawrth 2023. Dyma'r materion y mae angen cytuno arnynt:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyllideb Refeniw'r Cyngor a'r Dreth Gyngor wedi hynny am 2023/24; • Strategaeth Ariannol Tymor Canol y Cyngor wedi'i ddiweddarau; • Defnyddio unrhyw gyllid untro i ategu'r gyllideb. <p>1.2 Crynodeb</p> <p>Mae'r papur hwn yn dangos cynigion manwl y gyllideb refeniw am 2023/24 y mae angen eu hadolygu'n derfynol a chytuno arnynt, a'r effaith ddilynol ar gyllideb refeniw Cyngor Sir Ynys Môn. Materion i'r Cyngor gytuno arnynt yw'r rhain a gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith wneud argymhellion terfynol i'r Cyngor.</p> <p>Mae'r papur hefyd yn diweddarau'r Strategaeth Ariannol Tymor Canol, sy'n roi cyddestun ar gyfer gwaith ar gyllidebau'r Cyngor yn y dyfodol. Fodd bynnag, dylid nodi y byddir yn cyflwyno adroddiad pellach ar Strategaeth Ariannol Tymor Canol y Cyngor i'r Pwyllgor Gwaith yn hwyrach ymlaen yn y flwyddyn, pan fydd rhagor o wybodaeth am yr economi a'r setliad ariannol arfaethedig i lywodraeth leol yn y dyfodol, o bosib, yn eglurach.</p> <p>2. ARGYMHELLION AR GYFER CYLLIDEB REFENIW A'R DRETH GYNGOR 2023/24</p> <p>Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith :-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gytuno ar fanylion terfynol cyllideb arfaethedig y Cyngor, fel y dangosir yn Adran 4 Atodiad 1 ac Atodiad 2; • Nodi argymhelliad y Swyddog Adran 151 y dylai'r Cyngor gadw o leiaf £8.6m o falansau cyffredinol; • Nodi sylwadau'r Swyddog Adran 151 ar gadernid yr amcangyfrifon a wnaed, fel y nodir yn Adran 5 Atodiad 1; 	

- Argymell i'r Cyngor llawn gyllideb net o £172.548m i'r Cyngor Sir a chynnydd, yn sgil hynny, o 5.00% (£68.40 – Band D) yn y Dreth Gyngor, gan nodi y câi penderfyniad ffurfiol, yn cynnwys praeseptau Heddlu Gogledd Cymru a'r Cyngorau Cymuned, ei gyflwyno i'r Cyngor 9 Mawrth 2023;
- Y bydd unrhyw wahaniaethau rhwng y setliad amodol a'r setliad terfynol yn cael eu haddasu drwy ddefnyddio'r arian wrth gefn cyffredinol sydd wedi ei gynnwys yng nghyllideb 2023/24, neu drwy gyfrannu i / o gronfeydd wrth gefn cyffredinol y Cyngor er mwyn gosod cyllideb gytbwys.
- Awdurdodi'r Swyddog Adran 151 i wneud unrhyw newidiadau angenrheidiol cyn cyflwyno'r cynigion terfynol i'r Cyngor;
- Cytuno y byddir yn gallu tynnu cyllid o'r gyllideb wrth gefn gyffredinol yn sgil unrhyw bwysau, na chawsant eu rhagweld, ar gyllidebau seiliedig ar alw yn ystod y flwyddyn ariannol;
- Gofyn i'r Cyngor awdurdodi'r Pwyllgor Gwaith i ryddhau hyd at £250k o'r balansau cyffredinol os yw'r gyllideb wrth gefn gyffredinol wedi'i hymrwymo'n llawn yn ystod y flwyddyn;
- Dirprwyo i'r Swyddog Adran 151 yr hawl i ryddhau cyllid o hyd at £50k o'r gronfa wrth gefn gyffredinol ar gyfer unrhyw eitem unigol. Ni ddylid caniatáu unrhyw eitem dros £50k heb ganiatâd o flaen llaw y Pwyllgor Gwaith;
- Cadarnhau bod lefel Premiwm y Dreth Gyngor ar gyfer ail gartrefi yn cynyddu i 75%, ac yn aros ar 100% ar gyfer cartrefi gwag.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Ystyriwyd nifer o opsiynau yn dilyn cyhoeddi cynigion cychwynnol y gyllideb. Mae cynigion terfynol y gyllideb yn ystyried y setliad terfynol i lywodraeth leol, safbwyntiau a fynegwyd yn ystod y broses ymgynghori a barn y Pwyllgor Sgriwtini.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgor Gwaith gyhoeddi ei gyllideb arfaethedig derfynol cyn iddo gael ei ystyried gan y Cyngor.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi. Bydd y penderfyniad terfynol ar gyllideb referniw 2023/24 yn cael ei wneud gan y Cyngor llawn yn ei gyfarfod 9 Mawrth 2023.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Amherthnasol

Dd – Asesu'r effaith bosibl (os yw'n berthnasol)

1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys	Wrth lunio'r gyllideb arfaethedig, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi ystyried ei ddyletswyddau statudol a'r amcanion a nodir yn ei Gynllun Corfforaethol.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol? Os felly, sut:-	Mae manylion unrhyw gynigion am arbedion wedi'u nodi yn yr adroddiad.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda phwy-	Mae'r Cyngor wedi bod yn gweithio gyda Chynghorau eraill a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i bwysu ar Lywodraeth Cymru am y setliad ariannol gorau posibl.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Ymgynghorwyd ar y gyllideb arfaethedig ac mae'r manylion i'w gweld yn yr adroddiad. Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad cyn cytuno ar y gyllideb arfaethedig derfynol.

5	Nodwch unrhyw effaith bosib y câi'r penderfyniad yma ar y grwpiau a warchodir dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Bydd unrhyw gynigion sydd wedi'u cynnwys yng nghyllideb derfynol 2023/24 yn cadw mewn cof yr effaith ar unrhyw grwpiau a warchodir.
6	Os penderfyniad strategol yw hwn, nodwch unrhyw effaith bosibl y câi'r penderfyniad yma ar y rhai sydd dan anfantais economaidd-gymdeithasol.	Yn sgil y gyllideb, bydd trethdalwyr Ynys Môn yn talu mwy o Dreth Gyngor. Bydd y rhai dan anfantais economaidd-gymdeithasol yn fwy tebygol o fod yn gymwys am gymorth trwy'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor. Ni ddylai'r rhai sydd dan anfantais economaidd-gymdeithasol weld unrhyw / fawr ddim effaith ariannol.
7	Nodwch unrhyw effaith bosib y câi'r penderfyniad yma ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg	Ni welwyd unrhyw

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?

Beth oedd eu sylwadau?

1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (mandadol)	Mae'r Prif Weithredwr a'r Tîm Arweinyddiaeth wedi bod yn rhan o broses gosod y gyllideb o'r cychwyn cyntaf, ac maent yn cytuno â'r adroddiad ac yn ategu'r cynnig ynghylch y gyllideb derfynol.
2	Cyllid / Adran 151 (mandadol)	Amherthnasol – adroddiad y Swyddog Adran 151 yw hwn.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (mandadol)	Mae'r Swyddog Monitro yn rhan o'r TA ac, fel y cyfryw, ystyriwyd sylwadau'r Swyddog.
4	Adnoddau Dynol (AD)	-
5	Eiddo	-
6	Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)	-
7	Sgriwtini	Cafodd y gyllideb arfaethedig derfynol eu hystyried gan y Pwyllgor Sgriwtini yn ei gyfarfod 28 Chwefror 2023. Rhoddir canlyniad y cyfarfod ar lafar i'r Pwyllgor Gwaith.
8	Aelodau Lleol	Mae cyllideb y Cyngor yn berthnasol i bob Aelod a chynhaliwyd ymgynghoriad trwy gydol proses gosod y gyllideb.
9	Unrhyw gyrrff allanol eraill	Gweler Adran 2 yr adroddiad.

F - Atodiadau:

- Atodiad 1 – Adroddiad manwl ar Gynigion y Gyllideb
- Atodiad 2 – Crynodeb o Gyllideb Refeniw Arfaethedig 2022/23 fesul Gwasanaeth

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):

- Y Gyllideb Arfaethedig Gychwynnol am 2023/24 – Pwyllgor Gwaith – 24 Ionawr 2023
- Y Gyllideb Arfaethedig Gychwynnol am 2022/23 – Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol – 19 Ionawr 2023
- Cynllun Ariannol Tymor Canol am 2023/24 i 2024/25 – Pwyllgor Gwaith – 27 Medi 2022

1. CYFLWYNIAD A CHEFNDIR

- 1.1. Yn yr adroddiad a ganlyn nodir cyllideb refeniw arfaethedig 2023/24, ac mae'n un o gyfres o adroddiadau sy'n rhoi darlun cyffredinol o sefyllfa ariannol y Cyngor ac yn sicrhau y caiff cyllid y Cyngor ei neilltuo i gwrdd â'i flaenoriaethau. Mae'r adroddiadau eraill yn y gyfres yn ymwneud â Rhaglen Gyfalaf a Strategaeth Gyfalaf y Cyngor, Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor a Ffioedd a Thaliadau.
- 1.2. Mae'r gyllideb refeniw a'r angen parhaus i nodi arbedion refeniw wedi'u llywio gan y Cynllun Ariannol Tymor Canol, fel y'i cymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2022, a gellir eu crynhoi fel a ganlyn:-

Tabl 1
Cynllun Ariannol Tymor Canol 2023/24 to 2024/25

	2023/24 £'m	2024/25 £'m
Cyllideb Refeniw Net - Dygir ymlaen	158.367	164.682
Pwysau ar y Gyllideb a Chwyddiant	18.147	8.003
Cyllideb Ddisymud Ddiwygiedig	176.514	172.685
Cyllid Allanol Cyfun (AEF) (gan ragdybio cynnydd o 3.6% yn 2023/24 a chynnydd o 2.4% o yn 2024/25)	118.675	121.523
Treth y Cyngor (gan ragdybio cynnydd o 5% yn 2023/24 a 2024/25)	46.007	48.307
Cyfanswm Cyllid	164.682	169.830
Cyllid Ychwanegol sydd ei Angen / Arbedion sydd eu Hangen	11.832	2.855
Prif Ragdybiaethau		
Dyfarniadau Cyflog – i rai nad ydynt yn athrawon	7.8%	3.0%
Dyfarniadau Cyflog – i athrawon	5.2%	3.2%
Chwyddiant cyffredinol	16.4%	1.8%
Noder - Gyda ffigurau 2023/24, bu cywiriad i'r gyllideb sail oherwydd tanddarpariaeth ar gyfer chwyddiant yng nghyswllt cyflog a phrisiau yng nghyllideb 2022/23.		

- 1.3. O gofio bod y gyfradd chwyddiant yn sylweddol uwch na'r arfer, nid oedd prisiau ynni wedi'u derbyn am y flwyddyn i ddod ac nad oedd codiadau cyflog am 2022/23 wedi'u pennu pan luniwyd y Cynllun Ariannol Tymor Canol (CATC), roedd risg sylweddol y gallai'r bwllch cyllido fod wedi bod hyd yn oed yn uwch na'r ffigurau a ddangosir yn y CATC.
- 1.4. Wrth lunio'r gyllideb arfaethedig gychwynnol, roedd dyfarniad cyflog 2022/23 wedi'i setlo, roedd chwyddiant wedi dechrau dangos arwyddion ei fod wedi cyrraedd ei anterth ac roedd y prisiau ynni newydd ar gyfer y flwyddyn Hydref 2022 i Fedi 2023 wedi'u derbyn. Roedd mwy o sicrwydd ynghylch y gyllideb sylfaenol oherwydd hyn.
- 1.5. Roedd ffigurau setliad drafft Llywodraeth Cymru hefyd yn well na'r hyn a ragwelwyd, gyda'r Cyngor yn gweld cynnydd o 7.9%, o'i gymharu â'r 3.6% oedd wedi'i gynnwys yn y CATC.
- 1.6. Fodd bynnag, er gwaethaf y newidiadau hyn a bod y bwllch cyllido yn is na'r hyn a ragwelwyd yn y CATC, mae'n dal i fod yn sefyllfa ariannol heriol am 2023/24 a 2024/25, a bydd disgwyl i gostau barhau i godi oherwydd chwyddiant a galw cynyddol. Yn anffodus, does fawr ddim gobaith y bydd y cyllid gan Lywodraeth Cymru yn ddigon i dalu am y cynnydd hwn mewn costau.

2. Y GYLLIDEB ARFAETHEDIG GYCHWYNNOL

- 2.1** Yn ei gyfarfod 24 Ionawr 2023, trafododd y Pwyllgor Gwaith y gyllideb arfaethedig wreiddiol a'r setliad dros dro yr oedd Llywodraeth Cymru wedi'i gyhoeddi 14 Rhagfyr 2022.
- 2.2** Roedd y setliad dros dro yn well na'r disgwyl, a byddai'n rhoi £123.555m i'r Cyngor, sef cynnydd o £9.004m (7.86%) mewn termau arian parod ond, ar ôl ystyried trosglwyddo grantiau i mewn i'r setliad ac effaith y newid yn sylfaen dreth y Cyngor, £9.065m (7.92%) oedd y cynnydd wedi'i addasu.
- 2.3** Cynigiodd y Pwyllgor Gwaith gyllideb o £172.438m am 2023/24 ac, o ystyried yr AEF dros dro o £123.555m, byddai'n rhaid codi y Dreth Gyngor 5.00% a defnyddio £1.758m o falansau cyffredinol y Cyngor i gael cyllideb gytbwys.
- 2.4** Wrth osod y gyllideb arfaethedig, cydnabu'r Pwyllgor Gwaith bod angen diogelu gwasanaethau rheng flaen a chyllidebau cynyddol er mwyn cwrdd â'r galw cynyddol am wasanaethau Oedolion a Phlant ac atal digartrefedd.
- 2.5** Roedd y gyllideb arfaethedig yn gwrthdroi £700k o fuddsoddiad mewn Addysg, oedd wedi'i gynnwys yng nghyllideb 2022/23, ac yn capio'r cynnydd yn y chwyddiant yng nghyllideb ddatganoledig Ysgolion 1% (£471k). Roedd y newidiadau hyn, ynghyd â chynnydd o £169k yng nghyllideb incwm Priffyrdd, yn ddigon i greu cyllideb oedd yn peri i'r gwariant net gyfateb i gyllid oedd ar gael.
- 2.6** Er na fwriadwyd i Asesiad o Wariant Safonol (AWS) fod yn fesur o'r hyn y dylai cyllideb referniw net y Cyngor fod, mae'n rhoi rhyw syniad ynghylch a yw cyllideb y Cyngor ar lefel resymol i'r Cyngor. £169.406m yw'r AWS am 2023/24 ac, felly, 101.8% o'r AWS yw'r gyllideb arfaethedig.

3 PWYLLGOR SGRIWTINI

- 3.1.** Oherwydd yr oedi cyn cael y setliad dros dro a therfynol, bu'n rhaid crynhoi amserlen y gyllideb am 2023/24 er mwyn sicrhau bod y Cyngor mewn sefyllfa i osod y Dreth Gyngor o fewn yr amserlen a nodir yn Neddff Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (Adran 30(6)). Bu'r Panel Sgriwtini hefyd yn archwilio'n fanwl y cynigion buddsoddi mewn gwasanaethau yn ei gyfarfod 12 Ionawr 2023, a rhoddwyd gwybod i gyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 19 Ionawr 2023 am sylwadau'r Panel.
- 3.2.** Bu i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y gyllideb arfaethedig gychwynnol 2023/24 yn ei gyfarfod 19 Ionawr 2023. Penderfynodd y Pwyllgor gefnogi cynnig y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y gyllideb arfaethedig gychwynnol.
- 3.3.** Rhoddodd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ragor o ystyriaeth i'r gyllideb arfaethedig derfynol yn ei gyfarfod 28 Chwefror 2023, a bydd adroddiad llafar ar drafodaethau'r Pwyllgor yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith yng nghyfarfod y Pwyllgor.

4. Y GYLLIDEB ARFAETHEDIG DERFYNOL

- 4.1** Wrth lunio'r gyllideb arfaethedig gychwynnol, roedd y Cyngor yn aros am benderfyniad ar gyfer y gyllideb derfynol mewn perthynas â chyrrff ardoll a sefydliadau eraill sy'n derbyn cyfraniad gan y Cyngor. Dangosir yn Nhabl 2 isod effaith yr addasiadau sy'n deillio o gwblhau'r penderfyniadau ar gyllideb y Cyngor.
- 4.1** Yn ogystal, mae un newid wedi'i wneud i'r setliad terfynol gan Lywodraeth Cymru, o'i gymharu â'r setliad drafft. Mae grant i gynorthwyo Awdurdod Tân Gogledd Cymru i gwrdd â chostau uwch pensiwn wedi'i drosglwyddo i'r setliad. Mae cynnydd yr Awdurdod Tân yn ei ardoll yn debyg ac, o'r herwydd, nid oes dim effaith net ar gyllideb y Cyngor.

Tabl 2

Cyllideb Refeniw Net Ddiwygiedig y Cyngor

	£m	£m
Cyllideb Refeniw Net Arfaethedig Gychwynnol 2023/24		172.438
Addasiadau		
Gostyngiad o 13.4% i 9.9% yn y cynnydd arfaethedig yn ardoll yr Awdurdod Tân	(0.131)	
Cynnydd yn ardoll yr Awdurdod Tân i adlewyrchu'r grant a drosglwyddwyd i'r setliad terfynol	0.108	
Cynnydd yn ardoll y Cyd-bwyllgor Corfforaethol i adlewyrchu penderfyniad terfynol y Cyd-bwyllgor Corfforaethol	0.012	
Cynnydd yn ardoll Tywyn Trewan	0.010	
Cynnydd yn y cyfraniad i Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i adlewyrchu'r gyllideb derfynol	0.011	
Gostyngiad yn y cyfraniad i GwE i adlewyrchu'r gyllideb derfynol	(0.061)	
Gostyngiad yn y cyfraniad i Dîm Cynllunio mewn Argyfwng Gogledd Cymru i adlewyrchu'r gyllideb derfynol	(0.021)	
Mân Addasiadau Eraill	(0.017)	(0.089)
Cyllideb Refeniw Net Ddiwygiedig 2023/24		172.349
Cyllidir gan		
Cyllid Allanol Cyfun (AEF)	123.663	
Y Dreth Gyngor (yn cynnwys Premiwm Ail Gartrefi a Thai Gwag)	47.124	
Cronfeydd Wrth Gefn	1.759	
Cyllid Diwygiedig 2023/24		172.546
Cyllid sy'n weddill heb fod yn y Gyllideb Refeniw Net		0.197

4.2 Ystyriodd y Pwyllgor Gwaith dri opsiwn fel bod modd sicrhau fod y cyllid diwygiedig yn cyfateb i'r gyllideb refeniw net:-

- Lleihau'r defnydd a wneir o gronfeydd wrth gefn gan £197k i £1.562m;
- Gostwng y cynnydd yn y Dreth Gyngor i 4.56%. Byddai hyn yn newid yr hyn a godir yn y Dreth Gyngor Band D i £1,429.83, sydd £6.03 yn is na'r gyllideb arfaethedig gychwynnol;
- Cynyddu'r gyllideb refeniw net gan £190k, drwy ddarparu adnoddau ychwanegol i gwrdd â'r blaenoriaethau brys a nodwyd ers cytuno ar y gyllideb arfaethedig gychwynnol.

4.3 Cyn cwblhau'r gyllideb yn derfynol, cynhaliwyd adolygiad i nodi unrhyw feysydd blaenoriaeth yr oedd angen cyllid ychwanegol arnynt i'r hyn a gynigiwyd yn y gyllideb arfaethedig gychwynnol. Yn dilyn yr adolygiad hwnnw, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi cytuno i gynnwys y cyllidebau ychwanegol a ganlyn yn y gyllideb arfaethedig derfynol.

- Mae'r Gwasanaeth Addysg wedi caffael system rheoli gwybodaeth ysgolion newydd, mewn proses gaffael ar y cyd gyda'r pum awdurdod arall yng Ngogledd Cymru. Mae ffi'r drwydded flynyddol am y system newydd tua £30k yn llai na chost y system bresennol. Fodd bynnag, am 2023/24 bydd angen rhedeg y ddwy system yn gyfochrog ac, o'r herwydd, mae angen ychwanegu £44k arall at gyllideb y feddalwedd.
- Mae Deddf Etholiadau 2022 newydd yn gosod nifer o ddyletswyddau ychwanegol ar y Cyngor y bydd angen rhagor o staff arnynt i wneud y gwaith. O'r herwydd, bydd un swydd ychwanegol yn cael ei hychwanegu at strwythur staffio'r Tîm Etholiadau ar gost ychwanegol o £34k, sy'n net o gyllid grant a dderbynnir gan Lywodraeth y DU.

- Bu pryder ers peth amser nad yw lefel y gefnogaeth weinyddol i Aelodau Etholedig yn ddigon iddynt allu cyflawni eu holl ddyletswyddau a'u cyfrifoldebau yn effeithiol. Tîm bychan iawn yw'r Tîm Cefnogi Aelodau a chyfyd anawsterau pan fo staff yn absennol oherwydd gwyliau neu salwch. Y cynnig yw cael un swydd ychwanegol er mwyn rhoi mwy o gefnogaeth a gwella gwytnwch y Tîm. £42k yw cost ychwanegol y swydd.
- Yn dilyn ymadawriad y DU â'r Undeb Ewropeaidd, mae'n ofynnol i'r Cyngor roi mwy o fewnbwn i gynlluniau megis y Gronfa Ffyniant Gyffredin a'r Gronfa Codi'r Gwastad, oherwydd newidiadau i'r drefn cyllido grantiau. Mae'r newidiadau hefyd wedi creu cyfle i ddenu mwy o gyllid grant i Ynys Môn ac oherwydd hyn, ynghyd â chyfleoedd datblygu economaidd eraill e.e. datblygu porthladd rhydd, bydd gofyn am ragor o staff datblygu economaidd i sicrhau gwireddu'r budd mwyaf. Y cynnig, felly, yw cynyddu'r tîm datblygu economaidd ar gost o £69k.
- Roedd contractwr arlwyo prydau ysgol y Cyngor wedi gobeithio peidio â chodi prisiau tan fis Medi 2023 ond, oherwydd y cynnydd diweddar mewn bwyd, ynni a chyflogau staff, mae'r gost y cytunwyd arni fesul pryd wedi codi dros 10%, sy'n golygu bod cost pryd o fwyd mewn ysgol uwchradd wedi codi o £2.60 i £2.88. Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi cytuno i beidio â throsglwyddo'r cynnydd i ddisgyblion ac i gael rhagor o drafodaethau gyda'r contractwr arlwyo cyn penderfynu ar y pris a godir o fis Medi 2023 ymlaen. Bydd y gost ychwanegol wedyn yn disgyn ar y Gwasanaeth ac, o'r herwydd, mae angen cynnydd o £29k i gwrdd â'r gost ychwanegol hon.

4.4 Effaith net y cynigion hyn yw cynyddu'r gyllideb refeniw net gan £218k, sydd £21k yn uwch na'r cyllid sydd ar gael. Byddai'r gost ychwanegol yn cael ei gyllido drwy gynyddu'r defnydd o falansau cyffredinol o £1,759k i £1,780k.

5 CADERNID AMCANGYFRIFON

5.1 Mae Adran 25 Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Prif Swyddog Cyllid roi gwybod am gadernid amcangyfrifon y gyllideb ac a oes digon yn y cronfeydd ariannol wrth gefn arfaethedig.

5.2 Mae amcangyfrifon y gyllideb yn seiliedig ar ragdybiaethau o wariant ac incwm yn y dyfodol ac maent yn cynnwys elfen o risg rhagdybiaeth. Gellir lliniaru effaith y risg hon trwy gynlluniau wrth gefn, cyllidebau wrth gefn a chronfeydd ariannol wrth gefn.

5.3 Nid mater o gyfrifo'n gywir yn unig yw cadernid amcangyfrifon cyllideb. Yn ymarferol, mae llawer o gyllidebau'n seiliedig ar amcangyfrifon neu ragolygon, a gall fod elfen o risg o ran a fydd cynlluniau'n cael eu cyflwyno neu dargedau eu cyflawni. Caiff risgiau gwahanol i'r gyllideb eu hystyried yn eu tro isod:-

- **Risg Chwyddiant** – Pan fo lefelau chwyddiant yn isel a'r symudiad cyffredinol yn y gyfradd chwyddiant yn fach, yna mae'r risg chwyddiant yn isel, fel sydd wedi digwydd ers nifer o flynyddoedd. Fodd bynnag, mae mwy o ansicrwydd ynghylch chwyddiant cyflogau a phrisiau yn 2023/24, ac mae hyn yn cynyddu'r risg yn sylweddol. Cyrhaeddodd mesur cyffredinol chwyddiant (CPI) ei anterth ym mis Rhagfyr 2022, ac mae wedi dechrau gostwng yn ystod chwarter cyntaf 2023, ond mae llawer o ansicrwydd ynghylch pa mor gyflym y bydd yn gostwng, gyda'r rhagolwg optimistaidd yn dangos y bydd yn gostwng i tua 2% erbyn diwedd 2023. Ar y llaw arall, dengys y rhagolygon mwy pesimistaidd y bydd tua 8% erbyn diwedd 2023. Yn ogystal, gall chwyddiant i rai mathau o wariant aros yn uwch na hyn (bwyd, ynni, deunyddiau adeiladu) a gall y chwyddiant gwirioneddol a wynebir gan y Cyngor fod yn wahanol iawn i ffigur y CPI. I ryw raddau, mae'r Cyngor wedi'i warchod rhag y risg hon oherwydd bod y mwyafrif o'n cytundebau mwy (prydau ysgol, cynnal a chadw priffyrdd, casglu sbwriel ayb.) yn defnyddio mynegeion chwyddiant o fis Medi, Hydref neu Dachwedd 2022 i bennu'r chwyddiant am 2023/24. O gofio bod y ffigurau hyn yn hysbys, maent wedi'u cynnwys yn y gyllideb arfaethedig am 2023/24.

- **Chwyddiant Cyflog** - Cyflogau yw cost fwyaf y Cyngor, ac nid oes cytundeb wedi bod eto ar godiad cyflog am 2023/24 i staff nad ydynt yn athrawon. Mae'r Undebau wedi cyflwyno hawliad cyflog o RPI + 2% (sy'n cyfateb i tua 15%). Mae'r gyllideb arfaethedig yn caniatáu ar gyfer cynnydd o 3.5% am 2023/24. Byddai'n rhaid i unrhyw ddyfarniad uwchlaw'r ffigyrau hyn gael ei gyllido o gronfeydd wrth gefn y Cyngor, gyda phob cynnydd o 1% yn ychwanegu tua £600k at fil cyflog y Cyngor. Mae dyfarniad cyflog yr athrawon hyd at fis Medi 2023 wedi'i osod a'i dalu (5%), ac mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud cynnig arall sy'n mynd â'r dyfarniad cyflog i 6.5%. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cyhoeddi codiad cyflog dangosol o 3.5% i athrawon o fis Medi 2023 ac mae lle i hwn yn y gyllideb er, unwaith eto, mae perygl na fydd yr undebau athrawon yn derbyn hyn.
- **Risg Cyfraddau Llog** - Mae cyfraddau llog yn cael effaith ar gyllideb referniw un blwyddyn drwy'r llog a enillir - h.y. mae cynnydd yn y gyfradd llog yn fuddiol. Mae Strategaeth Rheoli'r Trysorlys yr Awdurdod yn ei gwneud yn ofynnol i fuddsoddiadau gael eu gwneud ar sail sicrwydd a hylifedd y buddsoddiad fel yr ystyriaeth gyntaf, gydag enillion ar fuddsoddiadau yn flaenoriaeth is, felly, nid yw'r gyllideb yn ddibynnol ar enillion buddsoddiad uchel. Mae cyfraddau llog wedi codi'n sylweddol yn y 12 mis diwethaf, gyda'r Cyngor, bellach, yn cael dros 3% ar ei fuddsoddiadau. Wrth osod y gyllideb, mae amcangyfrif o'r llog a geir wedi'i gynnwys yn y gyllideb, ond mae perygl na fydd y gyllideb yn cael ei chyflawni os bydd cyfraddau llog yn dechrau disgyn yn gyflym neu os bydd y cyllid sydd ar gael i'w fuddsoddi yn is na'r hyn a ragwelwyd. Mae'r rhan fwyaf o'r llog a delir gan y Cyngor yn ymwneud â benthyciadau cyfradd sefydlog na fyddant yn newid pe bai'r gyfradd llog yn codi. Felly, ystyrir bod y risg o ran cyfraddau llog yn isel ac, fel yn y blynyddoedd a fu, cydfantolir y risg ar gyfer risg chwyddiant, oherwydd os bydd un yn cynyddu, mae'r llall yn debygol o gynyddu hefyd.
- **Risg Grantiau** - Risgiau sy'n gysylltiedig â nifer fawr y grantiau penodol gan Lywodraeth Cymru, neu gan gyrrff eraill sy'n cefnogi cyfran dda o wariant y Cyngor yw'r rhain. Mae'r setliad terfynol yn nodi y bydd y rhan fwyaf o'r grantiau a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru yn cynyddu neu'n aros ar lefel 2022/23, sy'n lleihau risg y Cyngor yn sylweddol. Er mai'r ymateb uniongyrchol yw dweud, pan ddaw'r grant i ben, rhaid i'r gwariant cysylltiedig ddod i ben hefyd, mae perygl na fydd hyn bob amser yn bosibl. Efallai na fydd yn bosibl pan fo telerau contract yn golygu na ellir torri'r gwariant mor gyflym â'r incwm, neu ei fod yn ymwneud â chostau diswyddo heb eu cyllido. Efallai na fydd yn bosibl os yw'r gweithgaredd a gyllidir yn troi allan i fod mor bwysig wrth gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor ei hun, fel bod y Cyngor wedi penderfynu bod yn rhaid iddo barhau â'r gwariant. Mae ymdrechion i liniaru'r risg hon yn sicrhau bod gennym y wybodaeth orau sydd ar gael ar bob grant, ond ni ellir diystyru'n llwyr unrhyw newidiadau sylweddol yn ystod y flwyddyn.
- **Risgiau Incwm** – Mae'r gyllideb yn seiliedig ar sicrhau cynnydd cyffredinol o 3% mewn ffioedd, ac mae nifer o wasanaethau wedi rhagdybio codiadau hyd at 3%. Os yw hyblygrwydd y galw am Wasanaethau'r Cyngor yn golygu bod y galw'n gostwng, ac na chyflawnir targedau incwm, gallai hynny achosi gorwariant ar gyllidebau net. Gall yr argyfwng costau byw gael effaith ar yr incwm a gynhyrchir o wasanaethau megis hamdden, meysydd parcio, cynllunio a rheoliadau adeiladu, lle gall defnyddwyr ddewis lleihau eu gwariant ar y gwasanaethau yma nad ydynt yn hanfodol. O'r herwydd, bydd gofyn monitro sefyllfa'r gyllideb net yn agos ac, os oes angen, torri'n ôl ar wariant i gyfateb i lai o incwm.

- **Risg Galw** – Gall nifer o wasanaethau brofi newid yn y galw am eu gwasanaethau. Gellir rhagweld rhai a'u hystyried wrth osod y gyllideb e.e. newidiadau mewn niferoedd disgyblion. Mae eraill yn fwy anodd eu rhagweld a gall cynnydd bach mewn niferoedd gael effaith sylweddol ar gostau. Mae'r gyllideb yn caniatáu ar gyfer darparu'r gwasanaeth ar y lefelau presennol, gyda chynnydd yn y galw yn dod dan falansau cyffredinol y Cyngor neu, mewn rhai achosion, dan arian wrth gefn clustnodedig. Mae lwfans wedi'i wneud yng nghyllideb 2023/24 ar gyfer lefel bresennol y galw am wasanaethau ar gyfer gofal cymdeithasol ac atal digartrefedd, er bod perygl y bydd y cynnydd yn y galw yn parhau yn 2023/24 yn uwch na'r hyn a ganiateir yn y gyllideb. Byddai hyn yn arwain at orwariant yn y gwasanaethau hynny yr effeithir arnynt, a byddai'n rhaid ariannu'r gorwariant hwn o gronfeydd wrth gefn a balansau cyffredinol y Cyngor.
- **Risg o fod rhy Optimistaidd** – Yn y blynyddoedd a fu, mae'n debyg mai'r risg fwyaf yn yr amgylchiadau presennol yw bod yr Awdurdod, Aelodau a Swyddogion wedi bod yn oroptimistaidd o ran yr arbedion a gyflawnir neu na fydd y galw am wasanaethau, yn enwedig gofal cymdeithasol, yn cynyddu'n sylweddol. Am 2023/24, ni chynigir unrhyw arbedion ac, fel y cyfryw, nid yw'r risg hon yn berthnasol i gyllideb 2023/24 ond mae'r risg galw yn dal yn berthnasol (gweler uchod).
- **Risg o fod yn rhy Ofalus** – Dyma'r gwrthwyneb i'r risg uchod: y perygl fod ein cyllidebau wedi eu llunio'n rhy ofalus ac, felly, yn fwy na'r hyn sydd ei angen. Byddai hyn yn arwain at osod y Dreth Gyngor yn uwch na'r hyn sy'n ofynnol - rhywbeth y mae'r Aelodau'n awyddus i'w osgoi. Mae'r Swyddog Adran 151 yn fodlon gyda'r broses gosod cyllideb a bod y gyllideb a osodwyd yn asesiad teg o'r adnoddau sydd eu hangen ar bob gwasanaeth, yn seiliedig ar y ffactorau perthnasol fel ag y maent ar hyn o bryd.
- **Premiwm y Dreth Gyngor** – Wrth osod sylfaen y dreth, derbynnir y gall nifer yr eiddo gwag ac ail gartrefi newid yn ystod y flwyddyn ac, o'r herwydd, dim ond 80% o eiddo cymwys sydd wedi'u cynnwys yn sylfaen y dreth. Mae hyn yn diogelu cyllideb y Cyngor pe bai gostyngiad sylweddol yn y niferoedd. Fodd bynnag, dylid nodi bod nifer yr eiddo gwag a ddefnyddiwyd wrth gyfrifo sylfaen y dreth wedi codi o 324 eiddo ym mis Hydref 2021 i 334 eiddo ym mis Hydref 2022, a chododd nifer yr ail gartrefi o 2,149 i 2,180 yn ystod yr un cyfnod, er i'r premiwm ail gartrefi godi o 35% i 50%. Mae'r newid yn lefel premiwm ail gartrefi o 50% i 75% yn risg sylweddol yn 2023/24. Gallai'r cynnydd annog perchnogion ail gartrefi i werthu neu osod eu heiddo h.y. un o'r dibenion a fwriedir o gynyddu'r premiwm, fodd bynnag, gallai annog mwy o achosion o beidio â thalu'r dreth neu osgoi ei thalu drwy drosglwyddo i drethi busnes neu drwy ddulliau osgoi eraill. Er mwyn lliniaru'r risg, bydd staff ychwanegol yn cael eu cyflogi i nodi achosion o osgoi talu'r dreth a lleihau swm y premiwm a gollir yn sgil hynny. Gan fod y Pwyllgor Gwaith wedi ymrwymo i ddefnyddio'r holl breimiwm ychwanegol i fynd i'r afael â'r materion a achosir gan niferoedd uchel o ail gartrefi ar Ynys Môn, byddai unrhyw ostyngiad sylweddol mewn incwm yn peri gostyngiad yn y cyllid sydd ar gael ar gyfer y mentrau hyn yn y blynyddoedd i ddod.
- **Incwm y Dreth Gyngor** – Mae cyllideb incwm y Dreth Gyngor yn seiliedig ar gyfrifo sylfaen y dreth ym mis Tachwedd y flwyddyn ariannol flaenorol. Mae sylfaen y dreth yn newid yn gyson yn ystod y flwyddyn, wrth i eiddo newydd gael eu cynnwys ac wrth i eithriadau a disgowntiau person sengl gael eu caniatáu. Ni ellir amcangyfrif y newidiadau hyn ac, yn ddiethriad, maent yn arwain at wahaniaeth rhwng y debyd gwirioneddol a godwyd a'r gyllideb. Yn sgil y newidiadau yn y trothwyon i eiddo hunanarlwyo gofrestru ar gyfer y Dreth Gyngor, dechreuwyd gweld nifer o eiddo hunanddarpar yn trosglwyddo'n ôl i gofrestr y Dreth Gyngor. Fodd bynnag, mae perygl y bydd y perchnogion yn cyrraedd y trothwyon uwch newydd yn ystod y flwyddyn i ddod, fydd yn fodd iddynt drosglwyddo yn ôl i'r gofrestr Trethi Busnes.

Gall yr argyfwng costau byw hefyd gael effaith ar gyfradd casglu'r Cyngor, wrth i fwy o aelwydydd frwydro'n ariannol gyda chostau cynyddol. Gall hyn arwain at golled ariannol yn 2023/24 neu mewn blynyddoedd i ddod, pan fydd dyledion na ellir eu casglu yn cael eu dileu yn y pen draw.

- 5.4 Ar ôl ystyried yr holl risgiau a nodir uchod a'r camau lliniaru, mae'r Swyddog Adran 151 o'r farn bod y cyllidebau'n gadarn a bod modd eu cyflawni, a bod digon o gamau i liniaru yn erbyn y risgiau a nodwyd oherwydd bod sefyllfa'r Cyngor, o ran balansau cyffredinol a'r cronfeydd wrth gefn a clustnodedig, yn iach.

6. CRONFEYDD WRTH GEFN CYFFREDINOL A PHENODOL

- 6.1 Mae'r gyllideb arfaethedig yn ymgorffori nifer o ragdybiaethau o ran lefelau tebygol o incwm a gwariant yn y dyfodol. Mae'n anochel, felly, fod nifer o risgiau ariannol yn rhan annatod o'r gyllideb arfaethedig. Nodir y rhain ym mharagraff 5 uchod.
- 6.2 O ran unrhyw arian wrth gefn a chronfeydd wrth gefn, mae angen i'r Swyddog Adran 151 adolygu'r rhain yn eu cyfanrwydd ar y cyd â'r gyllideb sylfaenol ei hun a'r risgiau ariannol sy'n wynebu'r Awdurdod. Yn ogystal, dylai'r adolygiad edrych ar y tymor canolig, lle bo angen, ac ystyried datblygiadau allweddol a allai gael effaith ar yr angen am adnoddau untro a'u defnyddio.
- 6.3 Cymerir safbwynt cadarn ar reoli risgiau cyllidebol a diogelu iechyd ariannol y Cyngor ar hyn o bryd. Mae hyn yn arbennig o wir pan fydd angen diogelu cyllid untro yn ddigonol i gyllido newidiadau strategol / trawsnewidiol yn y dyfodol, yn hytrach na chyllido gorwariant sylweddol ar y gyllideb sylfaenol ei hun.
- 6.4 Ystyriwyd yr angen i gadw'r gostyngiadau uniongyrchol mewn gwariant, a'r effaith yn sgil hynny ar wasanaethau, cyn ised â phosibl. Fodd bynnag, rhaid cydbwysu hyn yn erbyn yr angen i sicrhau sefydlogrwydd ariannol tymor canolig a hir y Cyngor, ac i arbedion gael eu creu mewn ffordd raddol a strwythuredig dros y blynyddoedd nesaf. Yn ogystal, mae rhywfaint o risg bob amser y ceir gwariant nad yw wedi'i ragweld neu ryw orwario oherwydd pwysau mwy cyffredinol ar gyllideb gwasanaeth, a rhaid i gronfeydd wrth gefn hefyd fod yn ddigon i gymryd y pwysau hwn.
- 6.5 Fel ar 31 Mawrth 2022, £12.278m oedd cronfeydd wrth gefn cyffredinol y Cyngor, sy'n cyfateb i 8.35% o gyllideb refeniw net y Cyngor am 2021/22, neu 11.75% os na chaiff y gyllideb datganoledig ysgolion ei chynnwys. Yn ystod y flwyddyn, neilltuiuwyd £0.5m i gyllido gwaith trwsio priffyrdd ac ychwanegwyd £1.073m at gyllideb ddatganoledig ysgolion i gyllido costau cyflog ychwanegol. Mae £4.139m wedi'i drosglwyddo o gronfeydd gwasanaeth a chronfeydd wrth gefn eraill clustnodedig. Felly, £14.844m yw lefel y rhagolygon diwygiedig ar hyn o bryd, er bod hyn yn rhagdybio na fydd gor na thanwariant yng nghyllideb 2022/23. Ar ôl caniatáu ar gyfer defnyddio £1.780m yn gyllid ar gyfer cyllideb refeniw 2023/24, byddai'r balans diwygiedig yn disgyn i £13.064m neu 7.55% o gyllideb refeniw net 2023/24.
- 6.6 Mae trosglwyddo'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig yn ôl i'r balansau cyffredinol, a defnyddio'r cronfeydd wrth gefn hyn yn ystod y flwyddyn, wedi gostwng y balans o £24.46m ar ddechrau 2022/23 i lawr i lefel a ragwelwyd o £9.973m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.
- 6.7 Dechreuodd balansau ysgolion ym mlwyddyn ariannol 2022/23 ar £7.83m, ond rhagwelir y byddant yn gostwng i £3.29m erbyn diwedd 2022/23, gyda £1.78m pellach yn cael ei ddefnyddio i fantoli cyllidebau ysgolion unigol yn 2023/24.
- 6.8 Mae lefel y balansau cyffredinol yn fater i'r Cyngor benderfynu arno yn seiliedig ar argymhelliad Swyddog Adran 151 y Cyngor ond, fel rheol gyffredinol, ystyrir bod 5% o'r gyllideb refeniw net yn lefel dderbyniol. Mae'r cwestiwn a ddylai'r gyllideb refeniw net eithrio'r gyllideb ddatganoledig ysgolion yn fater i'w drafod, gan fod ysgolion yn dal eu balansau eu hunain i dalu costau annisgwyl. Ar sail y sefyllfa ariannol bresennol, mae cryn hyder y bydd lefel y balansau cyffredinol yn fwy na 5% o'r gyllideb refeniw net ddechrau blwyddyn ariannol 2022/23.
- 6.9 Wedi ystyried lefel balansau cyffredinol y Cyngor, balansau ysgolion, cronfeydd wrth gefn clustnodedig a chyllidebau wrth gefn, mae'r Swyddog Adran 151 yn fodlon bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn ddigon cadarn i wrthsefyll unrhyw anawsterau a all godi yn ystod 2023/24 os na fydd digon yn y gyllideb refeniw arfaethedig i gwrdd â'r costau gwirioneddol a gafodd y Cyngor yn ystod 2022/23.

7. Y DRETH GYNGOR

- 7.1 £1,367.46 oedd yr hyn a godwyd am y Dreth Gyngor Band D am 2021/22, sef y 18fed o'r 22 Awdurdod yng Nghymru ac yn is na Chyfartaledd Cymru, sef £1,461. Yr hyn sy'n bwysicach i Ynys Môn yw'r gymhariaeth â'r pum awdurdod arall yng Ngogledd Cymru. Dangosir hyn yn Nhabl 3 isod:-

Tabl 3
Cymhariaeth o Daliadau Band y Dreth Gyngor ar gyfer Awdurdodau Gogledd Cymru

Awdurdod	Yr hyn a godir ym Mand D 2022/23 £	Y swm uwch / is nac Ynys Môn £	Canran uwch / is nac Ynys Môn %
Ynys Môn	1,367		
Gwynedd	1,527	+ 160	+ 11.7%
Conwy	1,438	+ 71	+ 5.2%
Sir Ddinbych	1,479	+ 112	+ 8.2%
Sir y Fflint	1,450	+ 83	+ 6.1%
Wrecsam	1,372	+ 5	+ 0.4%

- 7.2 £44.9m yw Cyllideb y Dreth Gyngor am 2023/24 (cyn cynnydd yn y Dreth Gyngor ond ar ôl addasu ar gyfer y newid yn sylfaen y dreth a phremiwm y Dreth Gyngor). Felly, mae pob cynnydd o 1% yn cynhyrchu £449k ychwanegol.
- 7.3 Ar ôl cymryd i ystyriaeth ffigwr y setliad terfynol a ragwelir o £123.663m, y gofyn cyllidebol diwygiedig o £172.567m (gweler Atodiad 2) a defnyddio £1.780m o gronfeydd wrth gefn, byddai angen £47.124m mewn cyllid y Dreth Gyngor. I gyllido'r gofyn cyllidebol diwygiedig, byddai'r cynnydd yn lefel y Dreth Gyngor yn 5.00%, gan fynd â'r hyn a godir ym Mand D i £1,435.86, cynnydd o £68.40, neu £1.32 yr wythnos.

8. ASESIAID O'R EFFAITH AR GYDRADDOLDEB

- 8.1 Wrth ddarparu ei wasanaethau, mae'n rhaid i'r Cyngor fod yn ymwybodol o'i ddyletswyddau dan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 i asesu effaith penderfyniadau ariannol allweddol ar grwpiau gwarchoddedig, a rhoi sylw dyledus i ganlyniad asesiadau o'r fath.
- 8.2 Ni fydd y gyllideb arfaethedig yn cael effaith ar unrhyw un o'r grwpiau gwarchoddedig a nodir yn y Rheoliadau ac, o'r herwydd, ni ystyrir bod angen unrhyw Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

9. DIWEDDARU Y STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOLIG

- 9.1 Fel y nodwyd ym mharagraff 1, mae'r sefyllfa economaidd wedi newid yn sylweddol ers i'r Cyngor gymeradwyo'r Strategaeth Ariannol Tymor Canol (SATC) ym mis Medi 2022. Yn ogystal, mae'r setliad dros dro i lywodraeth leol am 2023/24, sy'n uwch na'r disgwyl, hefyd yn newid y strategaeth yn sylweddol.
- 9.2 Y prif faes ansicrwydd o ran y SATC wrth symud ymlaen yw chwyddiant a'i effaith ar ddyfarniadau cyflog yn y dyfodol. Mae'r argyfwng costau byw a'i effaith ar y galw am wasanaethau'r Cyngor hefyd yn ffactor mawr.

9.3 Mae'r CATC diwygiedig am 2024/25 a 2025/26, i'w weld yn Nhabl 4 isod:-

Tabl 4

Crynodeb o Gynllun Ariannol Tymor Canol 2024/25 a 2025/26

	2024/25 £'m	2025/26 £'m
Cyllideb Refeniw Net - Dygir ymlaen Pwysau ar y Gyllideb a Chwyddiant	172.567 8.806	176.854 5.128
Cyllideb Ddisymud Ddiwygiedig	181.373	181.982
Cyllid Allanol Cyfun (AEF) (gan ragdybio cynnydd o 3.0% yn 24/25 a chynnydd o 2.0% o yn 2025/26)	127.373	129.920
Y Dreth Gyngor (gan ragdybio cynnydd o 5% yn 2024/25 a 2025/26)	49.481	51.955
Cyfanswm Cyllid	176.854	181.875
Cyllid Ychwanegol sydd ei Angen / Arbedion sydd eu Hangen	4.519	0.107
Prif Ragdybiaethau		
Dyfarniadau Cyflog – i rai nad ydynt yn athrawon	3.5%	2.0%
Dyfarniadau Cyflog – i athrawon	4.8%	2.0%
Chwyddiant cyffredinol	2.0%	1.2%

9.4 Mae amcangyfrif y CATC uchod yn seiliedig ar nifer o ragdybiaethau a all newid wrth i ni symud tuag at 2024/25, ond nodar cynllun y bydd angen gwneud gostyngiadau sylweddol yn y gyllideb gwariant refeniw net yn 2024/25 (dros £4.5m). Gallai hyn, eto, gael ei wrthbwysu'n rhannol gan ddefnyddio mwy ar yr arian wrth gefn ond, unwaith eto, yr oll mae hyn yn ei wneud yw gohirio'r angen i wneud gostyngiadau yn y gyllideb tan 2025/26.

9.5 Mae'r sefyllfa'n gwella yn 2025/26, pan ragwelir dim ond diffyg bach iawn yn y cyllid ond mae hyn yn dibynnu ar y strategaeth barhaus i gynyddu'r Dreth Gyngor 5% y flwyddyn.

9.6 Cyflwynir SATC gyffredol i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2023.

10. CASGLIADAU

10.1 Mae'n bwysig bod y gyllideb a osodwyd yn gyraeddadwy ac yn adlewyrchu'r galwadau a wynebwr gan wasanaethau ar hyn o bryd, er y nodir y byddai parhad yr argyfwng costau byw neu ailgyflwyno cyfyngiadau Covid yn cael effaith sylweddol ar gyllideb y Cyngor.

10.2 Mae'r setliad i lywodraeth leol yn well na'r disgwyl, ac yn fodd i'r Cyngor osod cyllideb gytbwys yn 2023/24, gyda gostyngiadau bychain yn unig yng nghyllidebau gwasanaethau, defnydd cymedrol o gronfeydd wrth gefn gwasanaethau a chynnydd is na chwyddiant yn y Dreth Gyngor. Fodd bynnag, mae hefyd yn mynd â'r Cyngor yn ôl i sefyllfa lle nad yw'n bosibl buddsoddi'n sylweddol yng ngwasanaethau'r Cyngor.

10.3 Mae sefyllfa ariannol gyffredinol y Cyngor yn dal yn weddol gryf er bod lefel y balansau a'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig wedi lleihau yn ystod 2022/23 ac, er bod defnyddio cronfeydd wrth gefn i gydbwysu cyllideb 2023/24 yn strategaeth weddol ddiogel, nid yw'n strategaeth y gellir ei defnyddio yn y tymor hir.

- 10.4** Mae'r sefyllfa yn 2024/25 yn ymddangos yn anos ac, oni bai fod cyllid Llywodraeth Cymru yn cynyddu mwy na chwyddiant a / neu y cyfyngir ar ddyfarniadau cyflog a lefel gyffredinol chwyddiant yn gostwng, yna bydd angen gostyngiadau sylweddol yn y gyllideb. Fel arall, bydd yn rhaid i'r Dreth Gyngor godi'n uwch na'r 5% a ganiateir yn y CATC.
- 10.5** Felly, ym marn broffesiynol y Swyddog Adran 151, mae'r gyllideb referniw arfaethedig am 2023/24 yn cyflawni'r amcanion a ganlyn:-
- Sicrhau bod yr adnoddau ariannol a neilltuir i bob gwasanaeth yn ddigon i gwrdd â'r pwysau presennol ar y gyllideb a chyflawni'r galw am y swyddogaethau statudol y mae'n rhaid i'r gwasanaethau eu darparu.
 - Defnyddio cyfuniad o ostyngiadau yn y gyllideb, cronfeydd wrth gefn a chynnydd yn y Dreth Gyngor i osod cyllideb gytbwys.
 - Gosod lefel y Dreth Gyngor sy'n gymaradwy ag asesiad Llywodraeth Cymru o ble y dylai Dreth Gyngor Ynys Môn fod, ac sy'n unol â'r Dreth Gyngor a osodwyd gan awdurdodau eraill Cymru sydd o faint a math tebyg.

11. ARGYMHELLION

- 11.1** Argymhellir bod y Pwyllgor Gwaith yn cymeradwyo, i gyfarfod y Cyngor llawn 9 Mawrth 2023, gyllideb arfaethedig derfynol, fel y nodir ym Mharagraff 4,

Y GYLLIDEB ARFAETHEDIG DERFYNOL 2023/24 FESUL GWASANAETH

	Y Gyllideb Arfaethedig Derfynol 2023/24 £
Addysg a Diwylliant	63,319,619
Gwasanaethau Oedolion	34,973,049
Gwasanaethau Plant	12,965,415
Gwasanaethau Tai	1,590,036
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	19,755,398
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	5,754,153
Trawsnewid Corfforaethol	6,993,174
Adnoddau	3,723,134
Busnes y Cyngor	2,013,794
Rheolaeth Gorfforaethol	759,918
Cyfanswm Cyllidebau'r Gwasanaethau	151,847,690
Costau Democrataidd a Chorfforaethol	3,244,158
Taliadau yr ailgodir amdanynt i'r CRT	(800,000)
Cymorth ar gyfer Cynlluniau Cymorth i Brynu Tai Lleol	1,501,907
Ardollau	4,503,685
Cyllido Cyfalaf	4,328,774
Budd-daliadau a Roddwyd	109,240
Rhyddhad Trehi Dewisol	105,000
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	6,751,765
Cyfanswm y Cyllidebau a Ddyranwyd	171,592,219
Cynlluniau Wrth Gefn Cyffredinol ac Eraill	974,768
Cyfanswm Cyllideb 2023/24	172,566,987
Cyllidir gan	
Grant Cymorth Refeniw	100,839,789
Trethi Annomestig	22,822,905
Y Dreth Gyngor (gan gynnwys Premiwm y Dreth Gyngor)	47,124,293
Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor	1,780,000
Cyfanswm y Cyllid	172,566,987
Gwahaniaeth rhwng y Gyllideb a'r Cyllid	

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgrwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol
Dyddiad:	28 Chwefror, 2023
Pwnc:	Gosod Cyllideb 2023/24 (Cyfalaf)
Pwrpas yr Adroddiad:	Ystyried y cynigion cyllidebol drafft terfynol ar gyfer 2023/24
Cadeirydd Sgrwtini:	Cyng Robert Llewelyn Jones
Aelod(au) Portfolio:	Cyng Robin Williams
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151
Awdur yr Adroddiad:	Anwen Davies, Rheolwr Sgrwtini
Rhif Ffôn:	07971167198
E-bost:	AnwenDavies@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Amherthnasol

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol gytuno ymateb ffurfiol i'r Pwyllgor Gwaith ar gynigion terfynol y gyllideb gyfalaf ar gyfer 2023/24 (gan ddefnyddio'r cwestiynau sgrwtini allweddol ym mharagraff 4 isod) a chan gymryd i ystyriaeth y sylwadau a wnaed gan y Panel Sgrwtini Cyllid.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Cyswllt uniongyrchol â Chynllun drafft y Cyngor a blaenoriaethau strategol. Bydd ystyriaeth y Pwyllgor o'r cynigion cyfalaf ar gyfer y flwyddyn nesaf yn cynnwys sut mae'r cynigion yn galluogi'r Cyngor i gyflawni Cynllun y Cyngor yn ogystal ag unrhyw risgiau penodol.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgrwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

- 3.1 Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]
- 3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]
- 3.3 Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]
- 3.4 Sgrwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]
- 3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
 - Hirdymor
 - Atal
 - Integreiddio
 - Cydweithio
 - Cynnwys
 [ffocws ar lesiant]
- 3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)
- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

Cynigir y cwestiynau allweddol canlynol fel sail ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor o gynigion cyllidebol cyfalaf 2023/24:

- I ba raddau mae'r Pwyllgor yn cefnogi'r rhaglen gyfalaf arfaethedig a'r cynlluniau a gynigir o ystyried y cyllid cyfalaf cyfyngedig sydd ar gael yn y Gronfa Gyffredinol?
- Sut mae cynigion cyfalaf 2023/24 yn galluogi cyflawni blaenoriaethau tymor canol y Cyngor yn ogystal â chydbwysu pwysau tymor byr ac ydy egwyddorion Strategaeth Gyfalaf y Cyngor (Rhan 5 paragraff 1.3 isod) yn galluogi'r Cyngor i gyflawni ar ei amcanion corforaethol?

5 – Cefndir / Cyd-destun

1. CYD-DESTUN

1.1 Mae'r gwaith o graffu ar y broses gosod cyllideb wedi datblygu ac aeddfedu dros y blynyddoedd diwethaf, gan osod y seiliau ar gyfer proses well a mwy systematig sy'n seiliedig ar ganlyniadau ac arfer dda. Mewn gwirionedd, mae'r broses yn caniatáu ar gyfer dull mwy systematig o graffu ariannol, fel bloc adeiladu hanfodol ar gyfer rheolaeth a llywodraethiant ariannol cadarn. Mae ein dull o graffu ariannol yn dod i'r amlwg fel model o arfer dda.

1.2 Strategaeth Gyfalaf 2023/24

Mae Côd Darbodus diwygiedig CIPFA ¹ yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gynhyrchu strategaeth gyfalaf er mwyn:

- Nodi'r cyd-destun tymor hir y dylid gwneud penderfyniadau ynghylch gwariant cyfalaf a buddsoddi ynddo
- Fel ffordd o sicrhau bod Cyngorau'n gwneud penderfyniadau cyfalaf a buddsoddi yn unol ag amcanion a blaenoriaethau gwasanaeth
- Sicrhau bod awdurdodau lleol yn cymryd ystyriaeth briodol o stiwardiaeth, gwerth am arian, darbodusrwydd, cynaliadwyedd a fforddiadwyedd wrth osod eu rhaglenni cyfalaf.

Rhoddir ystyriaeth i strategaeth gyfalaf a rhaglen gyfalaf yr Awdurdod am 2023/24 gan y Pwyllgor Gwaith y mis nesaf². Mae'n nodi'r amcanion, yr egwyddorion a'r fframwaith llywodraethu i sicrhau bod yr Awdurdod yn cymryd penderfyniadau ar wariant cyfalaf a buddsoddi yn unol â Chynllun y Cyngor a blaenoriaethau trawsnewid lleol. Un o egwyddorion sylfaenol y Strategaeth yw canolbwyntio gwariant cyfalaf ar brosiectau sy'n cynorthwyo'r Cyngor i gyflawni amcanion allweddol Cynllun y Cyngor ac sy'n helpu'r Cyngor i gyflawni ei gyfrifoldebau statudol:

- Sicrhau y gall pobl Ynys Môn ffynnu a gwireddu eu potensial tymor hir

¹ Côt Darbodus Diwygiedig (CIPFA) dyddiedig Medi 2017

² Cyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith i'w gynnal ar 2 Mawrth, 2023.

- ii. Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus i'w cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib
- iii. Gweithio mewn partneriaeth â'n cymunedau i sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau, gan amddiffyn ein hamgylchedd naturiol

Mae'r Strategaeth hefyd yn nodi'r gwariant cyfalaf posib yn y dyfodol, yn asesu'r effaith ar elfen cyllido cyfalaf y cyfrif refeniw ac yn pennu'r cyllid sydd ar gael i ariannu cynlluniau cyfalaf newydd am y cyfnod 2023/24. Hefyd, mae'r strategaeth yn nodi'r egwyddorion tymor hir sy'n sail i gynllunio cyfalaf i'r dyfodol.

1.3 Egwyddorion y Strategaeth Gyfalaf

Mae'r Strategaeth Gyfalaf yn trafod nifer o egwyddorion tymor hir a ddylai fod yn sail i raglen gyfalaf y Cyngor:

- Dylai'r rhaglen gyfalaf flynyddol ganolbwyntio gwariant cyfalaf ar brosiectau sy'n gwneud y cyfraniad mwyaf at flaenoriaethau allweddol y Cyngor am y cyfnod hyd at 2023/24.
- Dylid dyrannu cyllid cyfalaf bob blwyddyn i sicrhau buddsoddiad ynn yr asedau cyfredol
- Bydd y Cyngor yn sicrhau'r cyllid cyfalaf allanol mwyaf posib os oes modd gwneud hynny ac os yw'n fforddiadwy
- Blaenoriaethir cyllid cyfalaf hefyd i'w wario ar asedau sydd raid wrthynt i helpu'r Cyngor i gyflawni ei gyfrifoldebau statudol
- Ymrwymiad parhaus i Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif ac i ddefnyddio'r cyllid allanol sydd ar gael yn llawn

1.4 Ffynonellau Cyllido'r Gyllideb Gyfalaf

Ariennir rhaglen gyfalaf flynyddol y Cyngor trwy nifer o ffynonellau cyllid:

- Derbyniadau Cyfalaf
- Cyfraniad gan Refeniw / Arian wrth Gefn
- Benthycia â Chefnogaeth
- Benthycia Di-gefnogaeth
- Grant Cyfalaf Cyffredinol
- Grantiau Allanol
- Lwfans Atgyweirio Mawr

1.5 Wrth ystyried eu hymateb i'r cynigion cyllidebol terfynol, bydd angen i aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ystyried y cynigion o ran sefyllfa ariannol tymor hirach y Cyngor (ein Cynllun Ariannol Tymor Canol a'r Strategaeth Gyfalaf a Rhaglen Gyfalaf 2023/24) ac amcanion a blaenoriaethau tymor hir y Cyngor.

2 GOSOD CYLLIDEB Y CYNGOR AR GYFER 2023/24

2.1 Ynghlwm mae adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 ar y cynigion drafft terfynol ar gyfer cyllideb 2023/24 (**ATODIAD 1**) a gyflwynir i gyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith ar 2 Mawrth, 2023. Mae'r papur yn cyflwyno datganiad ar y sefyllfa mewn perthynas â'r materion a ganlyn:

- Egwyddorion y strategaeth gyfalaf
- Y rhaglen gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2023/24 gan gynnwys y rhaglen gyfalaf gyffredinol, buddsoddiad yn Ysgolion yr 21ain Ganrif a rhaglen gyfalaf y Cyfrif Refeniw Tai
- Sut y bydd y rhaglen gyfalaf yn cael ei hariannu yn 2023/24
- Effaith ar falansau cyffredinol a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

Disgwylir manylion y Setliad Terfynol ar gyfer cyllideb 2023/24 gan Lywodraeth Cymru ar 28 Chwefror, 2023.

3. SGRIWTINI ARIANNOL – GOSOD CYLLIDEB 2023/24

3.1 Mae sgrwtini ariannol yn llawer mwy nag ychwanegu gwerth at benderfyniadau a wneir gan y Pwyllgor Gwaith. Mae'n ymwneud â sicrhau sgrwtini effeithiol o ran cynllunio, cyflawni a dilyn i fyny'r penderfyniadau allweddol hynny sy'n cael effaith ar drethdalwyr a chymunedau lleol. Dylai sgrwtini felly:

- Ddarparu her effeithiol
- Dal y rheini sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif; a
- Cynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith i ddatblygu cyllideb gadarn ar gyfer y flwyddyn i ddod.

4 PANEL SGRIWTINI CYLLID

4.1 Rhoddodd y Panel ystyriaeth i fanylion diweddaraf y cynigion cyllidebol yn ei gyfarfod ar 15 Chwefror, 2023. Cyflwynir crynodeb ar lafar o drafodaethau'r Panel yn y cyfarfod gan y Cyng Dafydd Roberts, cadeirydd y Panel.

5 MATERION SGRIWTINI ALLWEDDOL

5.1 Mae proses gosod cyllideb 2023/24 yn rhoi cyfle i Aelodau Etholedig ystyried a herio goblygiadau'r gyllideb gyfalaf ddrafft terfynol ac unrhyw risgiau. Derbyniwyd mewnbwn hefyd trwy'r Panel Sgrwtini Cyllid sydd wedi rhoi ystyriaeth fanwl i'r cynigion cyllidebol drafft. Yn y rhan hon o'r broses, gofynnir yn awr i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol gyuno ar ymateb ffurfiol i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith³ ar gynigion cyfalaf drafft terfynol y Cyngor ar gyfer cyllideb gyfalaf 2023/24 (gan ddefnyddio'r cwestiynau sgrwtini allweddol ym mharagraff 4 uchod).

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2023/24.

6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2023/24.

6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a phaidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2023/24.

³ Cyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 2 Mawrth, 2023

7 – Goblygiadau Ariannol

Mae'r adroddiad hwn yn trafod y broses ar gyfer gosod cyllideb y Cyngor ar gyfer 2023/24 sy'n cynnwys ystyried y cynigion cyllideb ar gyfer y gyllideb gyfalaf.

8 – Atodiadau

ATODIAD 1: adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) ar y cyllidebau cyfalaf arfaethedig ar gyfer 2023/24

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni. LL77 7TW.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	PWYLLGOR GWAITH
Dyddiad:	2 MAWRTH 2023
Pwnc:	CYLLIDEB CYFALAF 2023/24
Aelod(au) Portffolio:	CYNGHORYDD R WILLIAMS – DEILYDD PORTFFOLIO – CYLLID, BUSNES CORFFORAETHOL A PHROFIAD CWSMER
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	MARC JONES – CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
Awdur yr Adroddiad: Ffôn: E-bost:	MARC JONES – CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151 01248 752601 rmjfi@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Amherthnasol

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

1. DIBEN YR ADRODDIAD

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith gynnig cyllideb cyfalaf ar gyfer 2023/24, fydd yn cael ei gyflwyno am gymeradwyaeth gan y Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 9 Mawrth 2023.

2. ARGYMHELLION

Argymell y rhaglen gyfalaf canlynol i'r Cyngor llawn ar gyfer 2023/24:-

	Ref	£'000
Cynlluniau 2022/23 a Ddygwyd Ymlaen	Para 5.1 & Tabl 2	12,373
Adnewyddu / Amnewid Asedau	Para 5.2	5,682
Prosiectau Cyfalaf Untro Newydd	Para 6.2 & Tabl 3	386
Ysgolion yr 21 ^{ain} Ganrif	Para 7	5,964
Cyfrif Refeniw Tai	Para 8	13,557
Cyfanswm y Rhaglen Gyfalaf a Argymhellir 2023/24		37,962
Cyllidir gan:		
Grant Cyfalaf Cyffredinol		3,410
Benthyca â Chefnogaeth Cyffredinol		2,158
Benthyca â Chefnogaeth Ysgolion yr 21 ^{ain} Ganrif		919
Benthyca Digefnogaeth Ysgolion yr 21 ^{ain} Ganrif		2,797
Arian Wrth Gefn CRT a'r Gwarged yn ystod y flwyddyn		9,221
Benthyca Digefnogaeth CRT		0
Derbyniadau Cyfalaf		500
Grantiau Allanol		6,584
Cyllid 2022/23 a Ddygwyd Ymlaen		12,373
2023/24 Cyfanswm Cyllid Cyfalaf		37,962

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Ystyrir nifer o gynlluniau ychwanegol yn y rhaglen gyfalaf, a'r prif ffactor o ran cyllid fydd fforddiadwyedd a chynyddu cyllid grant allanol.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r mater wedi'i ddirprwyo i'r Pwyllgor Gwaith er mwyn cynnig y gyllideb cyfalaf.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisïau a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydy

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Amherthnasol

Dd – Asesu'r effaith bosibl (os yn berthnasol):

1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Mae'r gyllideb cyfalaf yn sicrhau cyllid er mwyn cynnal asedau'r Cyngor, ac mae'n ffurfio rhan o'r strategaeth i fodloni'r amcanion sydd wedi'u nodi yng nghynllun corfforaethol y Cyngor.
2	A rhagwelir y bydd y penderfyniad hwn yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?	Bydd parhau i gynnal a chadw asedau'r Cyngor yn atal costau mwy i'r Cyngor yn y dyfodol.
3	A ydyn ni wedi bod yn cydweithio gyda sefydliadau eraill er mwyn dod i'r penderfyniad hwn? Os felly, nodwch gyda phwy	Mae prosiectau cyfalaf, ynglŷn ag Ysgolion yr 21 ^{ain} Ganrif a'r Cyfrif Refeniw Tai, wedi'u alinio â blaenoriaethau a osodwyd gan Lywodraeth Cymru.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae rhan wrth lunio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rheiny y bydd y penderfyniad yn effeithio arnynt yn uniongyrchol? Eglurwch sut.	Fel rhan o broses ymgynghori Cynllun Corfforaethol y Cyngor, 2022-2027, gofynnwyd nifer o gwestiynau i ddinasyddion yn ymwneud â gwariant cyfalaf a'u blaenoriaethau.
5	Nodwch unrhyw effaith a all y penderfyniad ei gael ar y grwpiau a warchodir dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Mae'r gyllideb cyfalaf yn sicrhau cyllid er mwyn cynnal asedau'r Cyngor, ac mae'n ffurfio rhan o'r strategaeth i fodloni'r amcanion sydd wedi'u nodi yng nghynllun corfforaethol y Cyngor.
6	Os mai penderfyniad strategol yw hwn, nodwch unrhyw effaith bosibl a all y penderfyniad ei gael ar y rheiny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Heb adnabod unrhyw effaith.
7	Nodwch unrhyw effaith bosibl a all y penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg, ac thrin y Gymraeg yn gydradd â'r Saesneg.	Heb adnabod unrhyw effaith.

E - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	Mae sylwadau gan y TA wedi'u hymgorffori yn yr adroddiad.
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	Amherthnasol – adroddiad y Swyddog Adran 151 yw hwn.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gofynnol)	Mae'r Swyddog Monitro yn Aelod o'r TA ac mae unrhyw sylwadau a wnaed wedi'u hystyried mewn trafodaeth ar yr adroddiad hwn o fewn y TA.
4	Adnoddau Dynol (AD)	Bydd unrhyw gynigion fydd yn effeithio ar staff wedi'u hadnabod a'u trafod gyda'r Tîm AD.
5	Eiddo	Bydd unrhyw gynnig sy'n effeithio ar eiddo a chyllidebau cysylltiedig y Cyngor wedi'u trafod gyda'r Tîm Eiddo.
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Bydd unrhyw gynnig sy'n effeithio ar system technoleg gwybodaeth y Cyngor, a chyllidebau cysylltiedig wedi'i trafod gyda'r Tîm TGCh.
7	Sgriwtini	I'w gadarnhau
8	Aelodau Lleol	Mae cynigion yn berthnasol i'r holl Aelodau.
9	Cyrff allanol / eraill	
F - Atodiadau:		
Atodiad 1 – Adroddiad ar y Gyllideb Cyfalaf 2023/24 Atodiad 2 – Cyllideb Cyfalaf Arfaethedig Terfynol 2023/24		
FF – Papurau cefndirol (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		
Adroddiad Strategaeth Cyfalaf – Cyngor llawn 10 Mawrth 2022 Cyllideb Cyfalaf 2022/23 – Cyngor llawn 10 Mawrth 2022 Adroddiadau Monitro Cyfalaf Chwarterol 2022/23 – Pwyllgor Gwaith 27 Medi 2022, 29 Tachwedd 2022, 2 Mawrth 2023		

1. CYFLWYNIAD

1.1. Mae'r Gyllideb Cyfalaf ar gyfer 2023/24, sydd wedi'i chynnwys isod, yn ystyried yr egwyddorion sydd wedi'u cynnwys yn y Strategaeth Cyfalaf, a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn ym mis Mawrth 2022. Mae'r Strategaeth Cyfalaf wedi'i ddiweddarau i adlewyrchu'r gyllideb cyfalaf arfaethedig ar gyfer 2023/24, ond nid yw egwyddorion y strategaeth wedi newid.

2. EGWYDDORION Y STRATEGAETH CYFALAF

2.1 Cymeradwywyd y Strategaeth Cyfalaf ar gyfer 2022/23 gan y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn, a bydd yn cael ei ddiweddarau ar gyfer 2023/24 i adlewyrchu'r lefelau cyllido newydd, unrhyw newidiadau ym mlaenoriaethau'r Cyngor ac unrhyw newidiadau a osodwyd yn Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor ar gyfer 2023/24, fydd yn cael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn ym mis Mawrth 2023.

2.2 Mae'r Strategaeth Cyfalaf cyfredol yn gosod yr egwyddorion canlynol ar gyfer y Cyngor wrth lunio ei raglen gyfalaf:-

- Bob blwyddyn, bydd y cyllid cyfalaf yn cael ei ddsbarthu er mwyn sicrhau buddsoddiad mewn asedau presennol i'w diogelu nhw ar gyfer y dyfodol.
- Bydd y Cyngor yn defnyddio cyllid cyfalaf allanol pryd bynnag y bo'n bosibl a fforddiadwy.
- Bydd cyllid cyfalaf hefyd yn cael ei flaenoriaethu ar gyfer asedau fydd yn helpu'r Cyngor i gyflawni ei ddyletswyddau statudol.
- Mae'r Cyngor yn parhau i fod wedi ymrwymo i Raglen Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif, a bydd yn parhau i ddefnyddio'n llawn cyllid allanol Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif.

2.3 Yna, fe aeth y strategaeth ymlaen i ddarparu ychydig mwy o wybodaeth ynghylch sut y byddai'r egwyddorion hyn yn cael eu darparu, a nodwyd y pwyntiau allweddol canlynol:-

- Ystyrir y rhaglen Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif ar wahân i weddill y rhaglen gyfalaf gyffredinol.
- Mae disodli asedau presennol a darfodedig yn fuddiol o ran lleihau costau refeniw, a bydd y rhaglen gyfalaf yn dosbarthu cyllid er mwyn gwella offer TG presennol, cerbydau ac adeiladu'r Cyngor, neu gael rhai newydd.
- Mae'n ofyniad statudol i gynnig grantiau cyfleusterau i'r anabl, a bydd y rhaglen gyfalaf yn dosbarthu cyllid yn flynyddol er mwyn cydymffurfio â'r gofyniad hwn.
- Bydd swm penodol yn cael ei ddsbarthu'n flynyddol er mwyn cyllido gwaith gwella ffyrdd. Bydd y swm yn ddibynnol ar yr arian sydd ei angen i gyflawni isafswm gwerthoedd contract, y lefel o gyllid allanol a mewnol sydd ar gael ac asesiad ar gyflwr adfer ffyrdd yr Awdurdod.
- Bydd prosiectau sydd angen cyllid cyfatebol yn cael eu hasesu ar sail achos fesul achos, a bydd unrhyw benderfyniad i ddsbarthu cyllid yn seiliedig ar sut mae'r prosiect yn cyd-fynd â blaenoriaethau corfforaethol y Cyngor, unrhyw oblygiadau refeniw parhaus a chymhareb cyllid y Cyngor â chyllid allanol.
- Cwblheir prosiectau sy'n cael eu cyllido gan fenthycu digefnogaeth dim ond os yw'r gostyngiad mewn costau refeniw, neu mae'r incwm ychwanegol a gynhyrchir, yn ddigon i fodloni unrhyw gostau cyllido cyfalaf ychwanegol.

2.4 Mae'r Strategaeth Cyfalaf hefyd yn egluro sut y dylid asesu unrhyw gynnig newydd, sef:-

- Faint fydd y prosiect yn ei gyfrannu at flaenoriaethau'r cynllun corfforaethol;
- A yw'r prosiect yn denu cyllid allanol sylweddol;
- A fydd y prosiect yn arwain at arbedion refeniw;
- A fydd y prosiect yn helpu i liniaru risg corfforaethol.

3. CYLLIDO'R RHAGLEN GYFALAF 2023/24

3.1 Dangosir y cyllid sydd ar gael i gyllido'r rhaglen gyfalaf ar gyfer 2023/24 yn Nhabl 1 isod. Dylid nodi fod y ffigwr ar gyfer y Grant Cyfalaf Cyffredinol a Benthycia gyda chefnogaeth yn seiliedig ar ffigyrau setliad dros dro'r Llywodraeth Leol. Ni wyddys y ffigyrau terfynol nes bod ffigyrau'r setliad terfynol wedi'u cyhoeddi ar 28 Chwefror 2023. Mae'r lefel o gyllid dan y ddau bennawd wedi aros yn eithaf cyson dros nifer o flynyddoedd, ac ni ddisgwylir y bydd yn newid yn sylweddol rhwng y setliad dros dro a'r setliad terfynol.

Tabl 1
Cyllid Cyfalaf a Ragwelir a fydd ar gael ar gyfer 2023/24

Ffynhonnell y Cyllid	£'m	£'m
Rhaglen Gyfalaf y Gronfa Gyffredinol		
Cynlluniau / Cyllid a ddygwyd ymlaen o 2022/23	12,373	
Grant Cyfalaf Cyffredinol 2023/24	2,216	
Grant Cyfalaf Cyffredinol nas defnyddiwyd a ddygwyd ymlaen o 2022/23	1,701	
Benthycia â Chefnogaeth	2,158	
Derbyniadau Cyfalaf	500	
Cyllid ar gyfer y Rhaglen Gyfalaf Gyffredinol (Cronfa'r Cyngor)		18,948
Ysgolion yr 21ain Ganrif		
Benthycia â Chefnogaeth	919	
Benthycia Digefnogaeth	2,797	
Grant Llywodraeth Cymru	2,248	
Cyllid ar gyfer Ysgolion yr 21ain Ganrif		5,964
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)		
Arian CRT wrth gefn	8,646	
CRT - Gwarged yn y flwyddyn	575	
Lwfans Atgyweiriadau Mawr Llywodraeth Cymru a grantiau allanol arall	4,336	
Benthycia Digefnogaeth	0	
Cyllid ar gyfer CRT		13,557
Cyfanswm Cyllid Cyfalaf 2023/24		38,469

3.2 Mae'r Cyllid Cyfalaf Cyffredinol a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2023/24 yn cyrraedd £4.374m (o gymharu â £3.643m yn 2022/23), sy'n gynydd o £0.731m, sydd ond yn yw'n adfer y lefel o gyllid yn ôl i'r lefelau a welwyd yn y 10 mlynedd diwethaf. Er y croesawir y cynnydd, mae gwerth y cyllid wedi'i niweidio'n sylweddol yn ystod y 12 mis diwethaf oherwydd chwyddiant sylweddol yn y diwydiant adeiladu. Bellach, dim ond darparu cyllid digonol i'r Cyngor allu cynnal ei asedau presennol a wneir cyllid hwn.

3.3 Mae'r posibilrwydd ar gyfer unrhyw gyllid sylweddol ar ffurf derbyniadau cyfalaf yn gyfyngedig tu hwnt, a bydd unrhyw asedau nas gwerthwyd yn cael eu clustnodi ar gyfer cynlluniau presennol (moderneiddio ysgolion a gwelliannau hamdden).

- 3.4** Yn ystod y blynyddoedd diweddar, mae'r Cyngor wedi darparu cyllid mewn arian wrth gefn clustnodedig er mwyn cyllido prosiectau penodol, darparu ffynhonnell o gyllid cyfatebol pan fydd grantiau allanol ar gael, neu i gyllido gwaith cyfalaf brys pe byddai angen hynny. Mae'r cyfyngiad ar gyllideb referniw'r Cyngor wedi arwain at adolygiad ar arian wrth gefn clustnodedig, ac efallai y bydd angen defnyddio'r arian wrth gefn hwn i helpu i gydbwyso'r gyllideb referniw yn 2024/25 a thu hwnt. Mae hyn eto'n cyfyngu'r cyllid a all y Cyngor ei ddsbarthu o'i arian wrth gefn ei hun tuag at brosiectau cyfalaf.
- 3.5** Mae cyllid y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) wedi'i glustnodi ar gyfer prosiectau'r cyfrif hwnnw, ac ni ellir ei ddefnyddio at unrhyw ddiben arall. Rhagwelir y bydd gweddill arian wrth gefn y CRT oddeutu £8.5m erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Mae Cynllun Busnes y CRT yn gosod targed o £1.5m fel isafswm balans arian wrth gefn y CRT, sy'n golygu y gellir defnyddio'r gweddill i gyllido gwariant cyfalaf.

4. PROSES YMGYNGHORI

- 4.1** Fel rhan o ymgynghoriad y Cyngor ar Gynllun y Cyngor a blaenoriaethau'r dyfodol, gofynnwyd i ymatebwyr pa feysydd yr hoffent i'r Cyngor eu blaenoriaethu o ran buddsoddiadau cyfalaf, a pha feysydd yr hoffent i'r Cyngor fuddsoddi llai ynddynt. Canlyniad y broses ymgynghori oedd fod mwyafrif yr ymatebwyr eisiau gweld y Cyngor yn buddsoddi mewn adeiladu tai cymdeithasol ac eiddo a all pobl leol eu rhentu neu brynu, ac yna buddsoddiadau mewn diweddarau adeiladau'r Cyngor, buddsoddi mewn cynnal a chadw a gwella ffyrdd a gwella amddiffyniadau llifogydd.
- 4.2** Roedd ymatebwyr eisiau gweld llai o fuddsoddi mewn gwella cyfleusterau hamdden a chaeau 4G, adeiladu mwy o unedau diwydiannol a busnes, ac mewn ynni gwyrdd a cherbydau trydan.

5. RHAGLEN GYFALAF ARFAETHEDIG

5.1 Cynlluniau 2022/23 sy'n Cael eu Cario Ymlaen

Rhagwelir y bydd tanwariant o £15.223m o fewn cynlluniau Rhaglen Gyfalaf bresennol 2022/23 (£4.891m y CRT a £10.332m y Gronfa Gyffredinol). Mae'r ffigwr hwn yn seiliedig ar sefyllfa'r alldro a ragwelwyd ar ddiwedd chwarter 3 (Tabl 4 ac Atodiad B adroddiad monitro cyllideb cyfalaf chwarter 3 a gyflwynwyd i'r Pwyllgor hwn). Bydd sefyllfa gwirioneddol yr alldro erbyn diwedd chwarter 4 yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor hwn mewn adroddiad alldro cyfalaf ar wahân, a bydd unrhyw symiau llithriad a ofynnwyd iddynt gael eu cario ymlaen i 2023/24 yn destun cymeradwyaeth y Pwyllgor hwn ar yr adeg honno. Mae cynlluniau ymrwymedig a fydd yn cael eu rhedeg am nifer o flynyddoedd o'r flwyddyn bresennol a thu hwnt wedi'u cynnwys yn y rhaglen hon gan fod cyllidebau newydd eu hangen, ac maent wedi'u nodi isod:-

Tabl 2

Cynlluniau 2022/23 a Ddygwyd Ymlaen

Cynlluniau 2022/23 a Ddygwyd Ymlaen	2023/24 £'000
Partneriaeth Tirwedd Caergybi	50
Adfywio Caergybi (Rhan II y Fenter Treflun Treftadaeth)	687
Penrhos – Rhan III	2,400
Cyllid Codi'r Gwastad (amryw o brosiectau)	9,326
Cyfanswm y Cynlluniau a Ddygwyd Ymlaen	12,373

5.1 Adnewyddu / Disodli Asedau Presennol

Bob blwyddyn, mae'n rhaid buddsoddi yn asedau'r Cyngor er mwyn ymestyn eu hoes, a sicrhau eu bod yn addas at eu diben, neu i ddisodli asedau sydd wedi cyrraedd diwedd eu hoes. Cynigir y canlynol:-

- **Adnewyddu Ysgolion** – mae'r gost o glirio'r ôl-groniad o waith cynnal a chadw ym 46 o ysgolion y Cyngor yn sylweddol, ac ni ellir ei gyllido'n llawn yn y tymor byr a chanolig. Efallai y bydd rhaglen foderneiddio ysgolion y Cyngor yn lleihau peth o'r gost hon, ond bydd nifer fawr o'r ysgolion presennol yn cael eu defnyddio yn y tymor hir. Bydd £1m yn cael ei ddisodli er mwyn gwneud y gwaith brys mae Tîm Eiddo'r Cyngor wedi'i adnabod a'i flaenoriaethu.
- **Adnewyddu Adeiladau nad ydynt yn Ysgolion** – Eto, mae ôl-groniad o waith wedi'i adnabod yn swyddfeydd y Cyngor, cartrefi preswyl, cyfleusterau gofal dydd, llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden, ac nid oes digon o gyllid i wneud y gwaith hwn mewn unrhyw un blwyddyn. Mae £600k wedi'i gynnig, a bydd y lefel hon o gyllid yn ddigon er mwyn talu costau'r rhan fwyaf o'r gwaith blaenoriaeth sydd angen ei gwblhau.
- **Ailwynebu Priffyrdd** – Mae'r Adroddiad Statws ac Opsiwn Blynyddol yn cadarnhau fod angen cyllideb flynyddol o £2m er mwyn cynnal amodau Sefydlogrwydd Eiddo (Ataliol) ar ein ffyrdd. Byddai cyllideb dan y swm gofynnol hwn yn arwain at lai o effeithlonrwydd a llai o werth am arian, gyda chostau ychwanegol ar gyfer yr Awdurdod Priffyrdd gyda mwy o arian yn cael ei wario ar waith brys, a'r risg o gynnydd mawn hawliadau trydydd parti yn cael eu gwneud yn erbyn yr Awdurdod. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn cydnabod pwysigrwydd y buddsoddiad parhaus yn rhwydwaith ffyrdd y Cyngor, ac yn cynnig cyllid o £2.5m ar gyfer 2023/24, fydd yn caniatáu peth welliannau yng nghylwr cyffredinol y rhwydwaith ffyrdd.
- **Cerbydau** – Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i ddod yn sefydliad carbon niwtral erbyn 2030 ac, er mwyn cyflawni'r ymrwymiad hwnnw, mae'n rhaid i'r Cyngor leihau nifer y cerbydau petrol a disel a ddefnyddir. Bydd £390k yn cael ei ddyrannu er mwyn prynu cerbydau newydd, a hynny'n gerbydau trydan lle bynnag y bo'n bosibl. Bydd £150k ychwanegol yn cael ei ddisodli i gyllido'r gwaith parhaus o ddisodli fflyd o raenwyr (gritters) y Cyngor.
- **Asedau TG** – Mae angen buddsoddiad parhaus er mwyn cynnal isadeiledd craidd y Cyngor a disodli dyfeisiadau a ddefnyddir gan staff i gael mynediad at systemau. Nodwyd mai £171k sydd ei angen er mwyn cynnal yr isadeiledd craidd a bydd angen £121k ar gyfer dyfeisiau bwrdd gwaith.

5.2 Grantiau Cyfleusterau Anabl

Er nad yw'n cael ei ystyried yn fuddsoddiad yn asedau'r Cyngor ei hun, mae gan y Cyngor rwymedigaeth statudol i gyllido grantiau ar gyfer perchnogion cartrefi preifat i wneud gwaith addasu fydd yn galluogi preswylwyr anabl i aros yn eu cartrefi eu hunain. Mae £750k wedi'i ddyrannu i fodloni'r gofyniad hwn.

6 CYNIGION ERAILL AR GYFER CYLLID YCHWANEGOL UNTRO

- 6.1 Gofynnwyd i wasanaethau gyflwyno cynigion ar gyfer cyllid cyfalaf. Aseswyd y cynigion hyn gan y Tîm Cyllid, ac yna cawsant eu blaenoriaethu gan y Tîm Arweinyddiaeth. Ac eithrio'r rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif a'r Cyfrif Refeniw Tai, roedd y cyllid craidd cyffredinol a oedd ar gael, gan gynnwys arian wrth gefn clustnodedig a balansau cyffredinol ar gyfer 2023/24, yn cyrraedd £6.575m, ac mae angen £5.682m ar gyfer yr uchod, sy'n gadael £0.893m ar gyfer gyllido unrhyw brosiectau untro newydd.

- 6.2 Mae'r Tîm Arweinyddiaeth wedi adolygu'r cynigion a dderbyniwyd, ac argymhellir cynnwys y prosiectau canlynol yn rhaglen gyfalaf 2023/24:-

Tabl 3

Prosiectau Cyfalaf Untro a Argymhellir eu Cyllido yn 2023/24

Teitl y Prosiect	Disgrifiad	Swm a Argymhellir £'000
Prosiectau Llesiant Amgylcheddol a Datblygu Economaidd	Cyllid cyfatebol i'w ddefnyddio pan fydd cyllid grant ar gael.	100
Cynlluniau Atal Llifogydd	Darparu cyllid cyfatebol (15%) ar gyfer cynlluniau ar raddfa fach a hefyd darparu cyllid cyfatebol (15%) ar gyfer cynlluniau mawr wedi'u blaenoriaethu er mwyn denu cyllid grant Llywodraeth Cymru (LIC). Felly, byddai grant LIC yn dod i gyfanswm o £1.621m.	286
CYFANSWM BIDIAU NEWYDD AM GYLLID CYFALAF YN 2023/24		386

- 6.3 Gwrthodwyd yr holl geisiadau eraill oherwydd credwyd bod angen penderfyniad pellach ynghylch darparu'r gwasanaeth yn y dyfodol cyn gwneud buddsoddiad cyfalaf, neu bod angen strategaeth ehangach cyn ymgymryd â'r buddsoddiad cyfalaf. Byddai'r £0.507m a oedd yn weddill yn cael ei gadw fel arian wrth gefn, a'i ddefnyddio i gyllido rhaglen gyfalaf 2024/25.

7. MODERNEIDDIO YSGOLION

- 7.1 Yn sgil y cyllid sylweddol gan Lywodraeth Cymru y bydd y cynlluniau'n ei ddenu, a'r angen i foderneiddio'r ystâd ysgolion bresennol, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i gyllido'r cynlluniau hyn drwy ddefnyddio benthyciadau digefnogaeth a'r derbyniadau cyfalaf o werthu hen safleoedd ysgol. Mae Rhaglen Gyfalaf 2023/24 yn galluogi'r gwaith i gwblhau Estyniad Ysgol y Graig.
- 7.2 Y gost sydd wedi'i amcangyfrif ar gyfer y rhaglen yn 2023/24 yw £5.964m, fydd yn cael ei gyllido gan grant gwerth £2.248m gan Lywodraeth Cymru, £0.919m o fenthycia gyda chefnogaeth a £2.797m o fenthycia digefnogaeth.

8. CYFRIF REFENIW TAI

- 8.1 Mae'r CRT yn gyfrif sydd wedi'i glustnodi o ran gwariant refeniw a chyfalaf. Yn ystod rhaglen 2023/24, gwneir buddsoddiad parhaus yn y stoc presennol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth parhaus gyda Safonau Ansawdd Tai Cymru (SATC), gyda buddsoddiad o £5.350m. Bydd £8.207m pellach yn cael ei wario ar ddatblygu eiddo newydd ac ail-brynu eiddo blaenorol hawl i brynu.
- 8.2 Bydd y rhaglen yn cael ei gyllido drwy: Arian Wrth Gefn y CRT (£8.646m), gwaged refeniw a gynhyrchir yn 2023/24 (£0.575m) a grantiau Llywodraeth Cymru (£4.336m).

8.3 Bydd y rhaglen fuddsoddi tymor hir, yn ogystal â'r ffordd y bydd yn cael ei gyllido dros y 30 mlynedd nesaf, yn cael ei nodi yng nghynllun busnes y Cyfrif Refeniw Tai, fydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith yn fuan.

9. RHAGLEN GYFALAF ARGYMELLEDIG CRYNO 2023/24

9.1 Mae'r rhaglen gyfalaf argymhelledig ar gyfer 2023/24 wedi'i chrynhai yn Nhabl 4 isod, ac wedi'i ddadansoddi mewn mwy o fanylder yn Atodiad 2:-

Tabl 4
Crynodeb o'r Rhaglen Cyfalaf a Argymhellir 2023/24

	Cyf	£'000
Cynlluniau 2022/23 a Ddygwyd Ymlaen	Para 5.1 & Tabl 2	12,373
Adnewyddu / Amnewid Asedau	Para 5.2.	5,682
Prosiectau Cyfalaf Untro Newydd	Para 6.2 & Tabl 3	386
Ysgolion y 21 ^{ain} Ganrif	Para 7	5,964
Cyfrif Refeniw Tai	Para 8	13,557
Cyfanswm y Rhaglen Gyfalaf a Argymhellir 2023/24		37,962
Cyllidir drwy:		
Grant Cyfalaf Cyffredinol		3,410
Benthyca â Chefnogaeth Cyffredinol		2,158
Benthyca â Chefnogaeth Ysgolion yr 21 ^{ain} Ganrif		919
Benthyca Digefnogaeth Ysgolion yr 21 ^{ain} Ganrif		2,797
Arian Wrth Gefn CRT a'r Gwarged yn ystod y flwyddyn		9,221
Benthyca Digefnogaeth CRT		0
Derbyniadau Cyfalaf		500
Grantiau Allanol		6,584
Cyllid 2022/23 a Ddygwyd Ymlaen		12,373
2023/24 Cyfanswm Cyllid Cyfalaf		37,962

CYLLIDEB CYFALAF ARFAETHEDIG TERFYNOL 2023/24

Cynllun	Cyllideb £'000	Grantiau Allanol £'000	Grant Cyfalaf Cyffredinol £'000	Benthyca â Chefnogaeth £'000	Benthyca Digefnogaeth £'000	Arian Wrth Gefn CRT £'000	Arian Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf £'000
2022/23 Cynlluniau ymrwymedig dygwyd ymlaen							
Partneriaeth Tirwedd Caergybi	50	50	0	0	0	0	0
Adfywio Caergybi (Rhan II y Fenter Treflun Treftadaeth)	687	687	0	0	0	0	0
Penrhos Rhan III	2,400	2,400	0	0	0	0	0
Cyllid Codi'r Gwastad (amryw o brosiectau)	9,236	9,236	0	0	0	0	0
Cyfanswm Cynlluniau ymrwymedig 2022/23	12,373	12,373	0	0	0	0	0
Adnewyddu/Amnewid Asedau Presennol							
Grant Cyfleusterau i'r Anabl	750	0	750	0	0	0	0
Adnewyddu Ysgolion	1,000	0	0	1,000	0	0	0
Adnewyddu Adeiladau Heblaw Ysgolion	600	0	0	600	0	0	0
Ail-wynebu Priffyrdd	2,500	0	1,942	558	0	0	0
Cerbydau	540	0	332	0	0	0	208
Asedau TG	292	0	0	0	0	0	292
Cyfanswm Adnewyddu/Amnewid Asedau Presennol	5,682	0	3,024	2,158	0	0	500
Prosiectau Cyfalaf Untro Newydd							
Cynlluniau Atal Llifogydd	286	0	286	0	0	0	0
Datblygu Economaidd – Cyllid Cyfatebol	100	0	100	0	0	0	0
Cyfanswm Prosiectau Cyfalaf Untro Newydd	386	0	386	0	0	0	0
Ysgolion yr 21ain Ganrif							
Ysgol y Graig	5,964	2,248	0	919	2,797	0	0
Cyfanswm Ysgolion yr 21ain Ganrif	5,964	2,248	0	919	2,797	0	0

Cynllun	Cyllideb £'000	Grantiau Allanol £'000	Grant Cyfalaf Cyffredinol £'000	Benthycâ Chefnogaeth £'000	Benthycâ Digefnogaeth £'000	Arian Wrth Gefn CRT £'000	Arian Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf £'000
CYFANSWM GRONFA CYFFREDINOL	24,405	14,621	3,410	3,077	2,797	0	500
Cyfrif Refeniw Tai							
Rhaglen Cynnal a Chadw Cynlluniedig SATC	5,350	3,586	0	0	0	1,764	0
Datblygiadau Newydd ac Ail-Brynu Eiddo Hawl i Brynu	8,207	750	0	0	0	7,457	0
CYFANSWM CYFRIF REFENIW TAI	13,557	4,336	0	0	0	9,221	0
CYFANSWM RHAGLEN CYFALAF 2023/24	37,962	18,957	3,410	3,077	2,797	9,221	500

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	28 Chwefror, 2023
Pwnc:	CYNLLUN Y CYNGOR 2023-28
Pwrpas yr Adroddiad:	I gynnig sylwadau ar gynnwys Cynllun y Cyngor 2023-28 er budd ystyriaeth pellach gan y Pwyllgor Gwaith cyn iddo gael ei gynnig i'w fabwysiadu yng nghyfarfod y Cyngor Sir ar y 9fed o fis Mawrth
Cadeirydd Sgriwtini:	CYNGHORYDD ROBERT LL JONES
Aelod(au) Portfolio:	CYNGHORYDD ROBIN W WILLIAMS
Pennaeth Gwasanaeth:	CARYS EDWARDS
Awdur yr Adroddiad:	GETHIN MORGAN
Rhif Ffôn:	01248 752111
E-bost:	GethinMorgan@anglesey.gov.uk
Aelodau Lleol:	D/B

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Gofynnir i'r Pwyllgor:

A1 Argymell bod Cynllun y Cyngor 2023-28 yn cael sêl-bendith gan y Pwyllgor i bwrpas ystyriaeth pellach gan y Pwyllgor Gwaith.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Nid yw'n berthnasol gan fod y Cynllun hwn yn cydnabod ein blaenoriaethau strategol a ffrydiau gwaith cysylltiedig ar gyfer y cyfnod 2023 - 28 yn unol â chyfeiriad gwleidyddol.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

- 3.1** Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]
- 3.2** Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]
- 3.3** Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]
- 3.4** Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]
- 3.5** Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
 - Hirdymor
 - Atal
 - Integreiddio
 - Cydweithio
 - Cynnwys

[ffocws ar lesiant]

3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)
- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

1. I ba raddau mae'r Cynllun yn cynnig cydbwysedd rhwng bod yn uchelgeisiol, yn realistig a chyraeddadwy gan gofio'r heriau ac ansicrwydd sydd ohoni?
2. Mae yna ddisgwyliadau a dyletswyddau statudol ar y Cyngor wrth ddarparu gwasanaethau. I ba raddau mae Cynllun y Cyngor yn cyfarch rhain?
3. Pa fylchau sydd yn y ddogfen?
4. Pwy fydd prif bartneriaid y Cyngor wrth wireddu amcanion y Cynllun yn effeithiol?
5. I ba raddau mae gwireddu'r Cynllun yn cyfrannu at amcanion Deddf Llesiant a Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)?
6. Beth yw'r prif heriau wrth geisio cyflawni'r Cynllun?
7. Pa drefniadau fydd mewn lle i herio, monitro ac adrodd ar gynnydd wrth gyflawni yn erbyn amcanion a rhaglenni gwaith Cynllun y Cyngor?

5 – Cefndir / Cyd-destun

5.1 Mae'r adroddiad cysylltiedig yn benllanw 12 mis o baratoi.

5.2 Yn ystod y cyfnod hwnnw, rydym wedi casglu dealltwriaeth o'r hyn yr oedd staff, cynghorwyr, a thrigolion Ynys Môn yn gobeithio'i weld y Cyngor yn canolbwyntio arno yn ystod Cynllun y Cyngor ar gyfer y cyfnod o 5 mlynedd sydd i ddod.

5.3 Dylunwyd y broses ymgynghori i geisio ennyn diddordeb ac ysgogi cymaint o ymatebion â phosibl. I'r perwyl hwnnw, lluniwyd deunydd a oedd amlygu'r materion dan sylw mewn modd hawdd ei ddarllen.

5.4 Fel a nodir yn 5.2, ymgynghorwyd â staff ynghylch y chwe amcan strategol a'r ffrydiau gwaith cysylltiedig. Yng ngolau ymatebion aelodau staff, gwnaed gwelliannau a rhoddwyd rhagor o ystyriaeth i'w barnau cyn cynnal ymgynghoriad 'cyhoeddus'.

5.5 Cafodd yr amserlen wreiddiol ar gyfer yr ymgynghoriad cyhoeddus ei hymestyn i 8 wythnos yn dilyn trafodaeth ac arweiniad gan Gynghorau Tref a Chymuned yn eu

cyfarfod ar Fedi'r 8fed. Agorodd y cyfnod ymgynghori yn dilyn cyfnod o alaru o ganlyniad i farwolaeth Ei Mawrhydi, y Frenhines.

Cychwynnodd ar 20^{fed} Medi hyd at y 14^{eg} Tachwedd.

5.6 Ceisiodd y Cyngor mewn cyd-weithrediad ag eraill i wneud yr ymgynghoriad mor hygyrch â phosibl. Gwelir tystiolaeth o hyn o safbwynt yr ymdrech ar y cyd i dargedu pob ward ar yr ynys mewn rhyw fodd neu'i gilydd.

5.7 Cafodd copïau caled o'r arolwg, fersiynau arferol a rhai 'hawdd i'w darllen', yn ogystal â phosteri a thafenni gyda dolenni uniongyrchol i'r ymgynghoriad ar-lein, eu dosbarthu i -

- ganolfannau hamdden yr ynys
- llyfrgelloedd
- Oriel Môn
- Swyddfeydd y Cyngor

5.8 Fe'u dosbarthwyd hefyd i hybiau cymunedol lle cynhaliwyd sesiynau a fforymau ymgysylltu penodol wyneb yn wyneb. Roedd y sesiynau hyn yn cynnwys panel o swyddogion a oedd yn bresennol i gyfarfod y cyhoedd a thrafod y pwysau cysylltiedig â'r ffrydiau gwaith a oedd yn berthnasol i'r amcanion strategol.

Cynhaliwyd sesiynau wyneb yn wyneb yn:

- Neuadd y Dref, Llangefni
- Gwelfor, Caergybi
- Neuadd Llaingoch
- Yr Iorwerth Arms, Bryngwran
- Neuadd Llanfairpwll
- Canolfan Biwmares
- Caffi Mechell, Llanfechell

5.9 Defnyddiwyd y llyfrgell symudol i ddosbarthu copïau caled 'hawdd i'w darllen' o'r ymgynghoriad i'r rheiny nad oeddent yn gallu gadael eu cartrefi.

5.10 Targedwyd plant oedran ysgol (3-18) ac fe'u gwahoddwyd i gymryd rhan trwy'r cynghorau ysgol.

5.11 Trwy'r holl dargedu yma, cafwyd yr ymatebion canlynol –

- Roedd 538 o aelodau staff wedi ymateb cyn yr ymgynghoriad
- O safbwynt ymatebion ar-lein – roedd 1620 wedi rhyngweithio â'r arolwg a 1098 wedi ymateb naill ai'n llawn neu'n rhannol
- Derbyniwyd 61% o'r ymatebion gan bobl o oedran gweithio
- Derbyniwyd 79 o ymatebion ar ffurf copïau caled
- O safbwynt pobl ifanc – roedd 27 o gynghorau ysgol wedi ymateb i'r ymgynghoriad yn ddemocrataidd, gan gynrychioli tua 3,500 - 4000 o blant o ysgolion cynradd ac uwchradd

- Roedd 91% o'r ymatebwyr wedi ymateb trwy gyfrwng y Saesneg, tra bo 9% wedi ymateb trwy gyfrwng y Gymraeg

5.12 Cafodd canlyniad y gwaith ymgysylltu ac ymgynghori hynny ei gyfarch yn adroddiad 'Datblygu blaenoriaethau strategol y Cyngor 2023-28' a gafodd ystyriaeth gan y Pwyllgor hwn yn ei gyfarfod ar y 19eg o fis Ionawr.

5.13 Roedd canfyddiadau'r ymgysylltu a'r ymgynghoriad ar y chwe blaenoriaeth strategol a grybwyllwyd uchod yn galonogol. Mae'r data uchod yn ein hysbysu bod y Cyngor wedi derbyn dros 2,500 o ymatebion ar gyfer pob math o weithgaredd.

5.14 O ganlyniad i'r gwaith a'r ystyriaethau blaenorol, cyflwynir Cynllun 'drafft' y Cyngor presennol 2023 - 28 ar gyfer sylw'r pwyllgor fel *Atodiad A*. Mae'r cynllun hwn yn cynnwys amcanion llesiant y gorfforaeth, ynghyd ag amcanion strategol a ffrydiau gwaith cysylltiedig.

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

6.1 Oherwydd cymhlethdod a chynnwys amrywiol Cynllun drafft y Cyngor 2023 - 28, argymhellir a chynghori bod y gwahanol ffrydiau gwaith a phrosiectau cysylltiedig sy'n gysylltiedig â'r Cynllun drafft, yn cynnal Asesiadau Effaith Cydraddoldeb unigol ar wahân er mwyn asesu effeithiau'r gwaith cysylltiedig.

6.2 Cynigir bod yr asesiadau hyn yn cael eu cyflwyno i'r naill ai, neu gyfuniad o'r –

- Tîm Arweinyddol
- Byrddau rhaglenni corfforaethol
- Pwyllgorau Craffu / Gwaith

(yn ddibynol ar gynnwys) cyn dilyniant y gwaith cysylltiedig.

6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

Fel a noder yn 6.1

6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Fel a noder yn 6.1

7 – Goblygiadau Ariannol

7.1 Mae Cynllun drafft y Cyngor ar gyfer 2023 – 28 yn cydnabod 6 blaenoriaeth strategol y bydd y Cyngor am eu cyflawni yn ystod y pum mlynedd nesaf. Mae ffrydiau gwaith

cysylltiedig wedi cael eu cydnabod er mwyn galluogi'r Cyngor i gyflawni'r blaenoriaethau hyn.

7.2 Dim ond 16% o'r ffrydiau gwaith sy'n cael eu gwneud gan ddefnyddio cyllid craidd y Cyngor yn unig.

7.3 Mae arian craidd y Cyngor hefyd yn cyfrannu tuag at 56% o weithgareddau eraill sydd wedi eu nodi yn y Cynllun. Mae ffynonellau cyllid eraill hefyd yn sybsideiddio'r gweithgareddau hyn. O'r gweithgareddau hynny, mae cyllid grant yn cyfrannu tuag at 91% ohonynt.

7.4 Mae 17% o'r ffrydiau gwaith yn cael eu hariannu trwy gyllid grant yn unig.

7.5 Mae'r 11% arall yn cael eu hariannu trwy gyfuniad o grantiau, a ffynonellau cyllid eraill, er enghraifft y Cyfrif Refeniw Tai, a ffynonellau eraill o arian allanol.

7.6 Felly mae cyllid grant yn cyfrannu tuag at 79% o weithredoedd cysylltiedig.

8 – Atodiadau

A. Cynllun y Cyngor Drafft 2023-28

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

- Cynllun Trosiannol Ynys Môn 2022-23
- Adroddiad Ymgysylltu ac Ymgynghori: Cynllun y Cyngor Drafft (2023-2028)

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Cynllun y Cyngor Drafft 2023 - 2028

Chwefror 2023

Statws yr adroddiad - Swyddogol

Paratowyd gan:

Y Tîm Trawsnewid o fewn y Gwasanaeth AD a Thrawsnewid

RHAGAIR – Arweinydd / Prif Weithredwr

Cynllun Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer 2023 – 2028.

I ddilyn

DRAFT

Arwyddwyd –

Llinos Medi
Arweinydd y Cyngor

Dylan Williams
Prif-weithredwr

Cyflwyniad

Gweledigaeth y Cyngor Sir yw **creu Ynys Môn fydd yn iach a llewyrchus lle gall bobl ffynnu.**

Mae cydweithio yn allweddol i wireddu ein gweledigaeth. Byddwn yn Gyngor parchus sy'n ystyriol o eraill, yn cydweithio mewn modd gonest ac yn ymrwymedig i safonau uchel o ymddygiad ac uniondeb er mwyn creu'r argraff orau bosib o'r Ynys a'i chymunedau.

Er mwyn cyflawni'r weledigaeth hon, bydd angen i ni barhau gyda'n rhaglen moderneiddio a thrawsnewid ein gwasanaethau a'r ffordd yr ydym yn gweithio. Rhan hanfodol o foderneiddio fydd gwrando ar yr hyn y mae trigolion, defnyddwyr ein gwasanaethau a busnesau yn ei feddwl – a bod yn barod i weithredu.

Er mwyn llunio'r Cynllun hwn, aethom ati i gynnal y gwaith ymgynghori mwyaf pellgyrhaeddol yr ydym erioed wedi'i gyflawni fel Cyngor. Yn ystod yr ymarferion ymgysylltu ac ymgynghori a gynhaliom yn 2022, gofynnem i drigolion am eu barn ynglŷn â'u blaenoriaethau pwysicaf. Bu'r ymateb yn ran creiddiol o'r broses o lunio'n amcanion strategol.

Ar draws yr holl grwpiau oed, a'r mecanweithiau ymgysylltu ac ymgynghori gwahanol a ddefnyddiom yr amcanion strategol cyson oedd:

- Gofal Cymdeithasol a Llesiant – rhoi'r cymorth cywir ar yr adeg cywir
- Addysg – sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw a chenedlaethau'r dyfodol
- Tai – sicrhau fod gan bawb yr hawl i alw rhywle yn gartref
- Economi – hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r Ynys
- Newid Hinsawdd – ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030
- Yr Iaith Gymraeg - cynyddu'r cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith

Dyma'r amcanion mae'r Cynllun hwn yn canolbwyntio arnynt.

Fel pob Cyngor arall, bydd pwysau ariannol mawr arnom a bydd rhaid dod o hyd i fwy o arbedion. Bydd gofyn inni reoli'r cynnydd mewn costau wrth lunio cyllidebau, ac ymateb i'r galw cynyddol oherwydd newidiadau demograffig a chymdeithasol.

Er mwyn gweithio o fewn y cyfnod heriol a newidiol hwn, rydym yn mabwysiadu ymagwedd strategol tuag at reoli ein adnoddau. Mae'r rhagolygon ariannol tymor canol yn nodi pwysau. Yn seiliedig ar y rhagolygon o ran chwyddiant, costau byw a phwysau twf, a gyda chynnydd o 5% yn y dreth cyngor flynyddol, rydym yn rhagweld cyfnod heriol i o'n blaenau.

Mae'r cynllun hwn felly yn un uchelgeisiol. Gan y bydd darparu gwasanaethau'n heriol, bydd profiadau ac adborth ein trigolion yn fesur pwysig o lwyddiant. Byddwn yn llunio dogfen cyflawni flynyddol ac yn adrodd yn ffurfiol ar gynnydd, llwyddiant a chanlyniadau.

Erbyn 2028, bydd newid mawr o ran y modd y mae gwasanaethau'n cael eu darparu, bydd llwyddiant yn cael ei ddathlu a byddwn wedi symud ar y daith o greu Ynys Môn sydd yn iach a llewyrchus lle gall bobl ffynnu.

Gweledigaeth y Cyngor

“Creu Ynys Môn fydd yn iach a llewyrchus lle gall pobl ffynnu.”

Amcanion Strategol

- Gofal Cymdeithasol a Llesiant – rhoi'r cymorth cywir ar yr adeg cywir
- Addysg – sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw a chenedlaethau'r dyfodol
- Tai – sicrhau fod gan bawb yr hawl i alw rhywle yn gartref
- Economi – hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r Ynys
- Newid Hinsawdd – ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at bod yn sefydliad sero net erbyn 2030
- Yr Iaith Gymraeg - cynyddu'r cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith

Gwerthoedd ag Egwyddorion Cyffredinol

Ein gwerthoedd sy'n diffinio pwy ydym ni a lle rydym am fynd fel sefydliad.

Byddwn yn defnyddio'r gwerthoedd a isod i ddatblygu ac arwain ein gweledigaeth, ein cynlluniau strategol a'n gwasanaethau i'r dyfodol:

Gwerthoedd			
Parch	Cydweithio	Gonestrwydd	Hyrwyddo'r Cyngor a'r Ynys
Rydym yn barchus ac yn ystyriol tuag at eraill er gwaethaf ein gwahaniaethau.	Rydym yn gweithio fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid, i gyflawni'r canlyniadau gorau ar gyfer pobl Ynys Môn.	Rydym yn ymrwymedig i safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb.	Rydym yn creu ymdeimlad o falchder mewn gweithio i'r Cyngor ac yn cyflwyno delwedd gadarnhaol o'r Ynys.

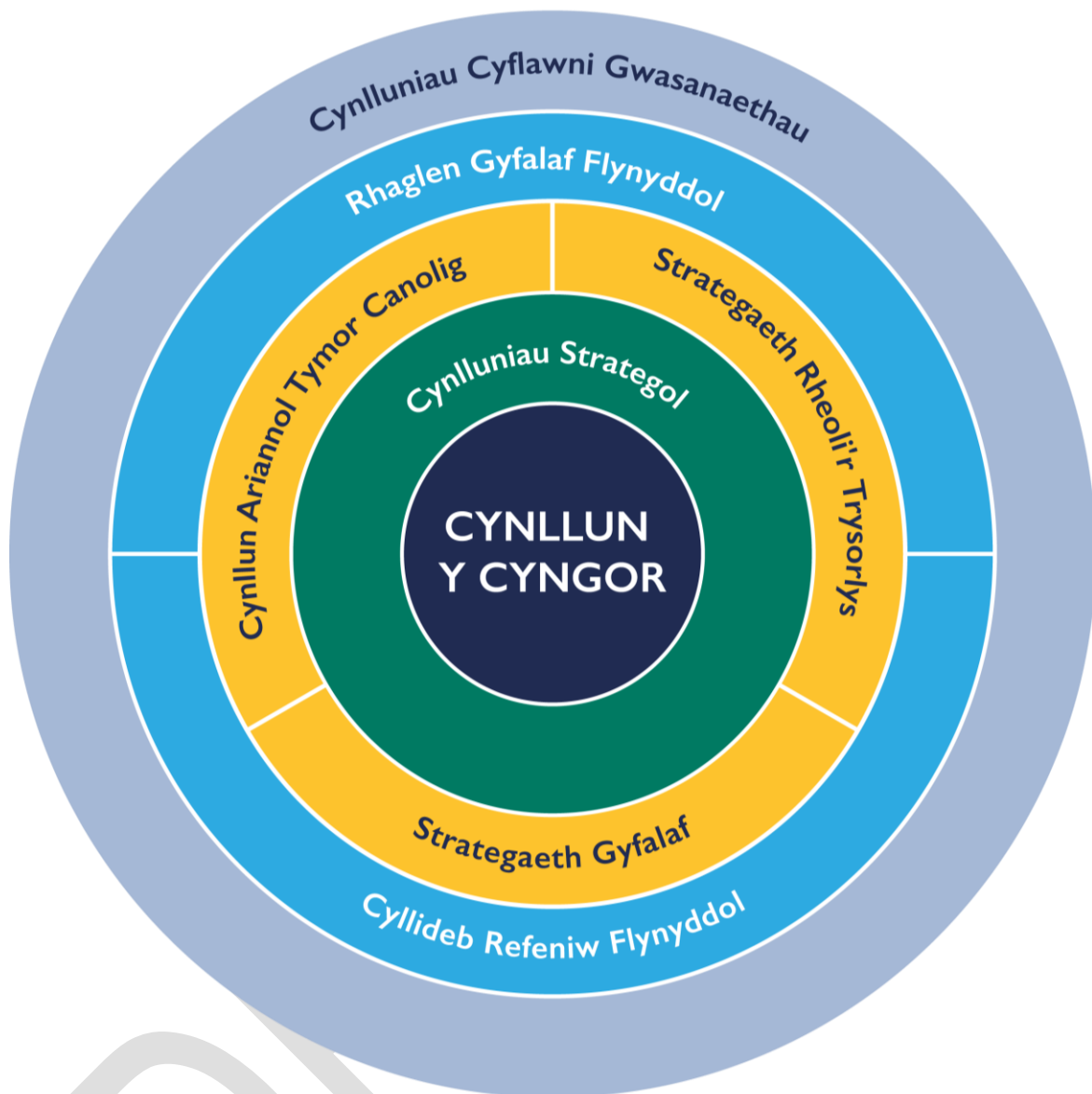
Dyma'r chwe egwyddor cyffredinol y byddwn yn ddefnyddio i'n helpu i gyflawni ein hamcanion:

Egwyddorion Cyffredinol		
Datblygu Cynaliadwy	Cydraddoldeb ac Amrywiaeth	Atal a Diogelu
Mae'n rhaid i gynaliadwyedd fod yn gonglfaen cyfeiriad strategol a gweithredol y Cyngor. Bydd yn ganolog i ddatblygu polisiau, darparu gwasanaethau, gwaith partneriaeth a'r ffordd y mae'r sefydliad yn cael ei redeg.	Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i gydraddoldeb sicrhau gwell canlyniadau i'r rheini sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol. Fel cyflogwr a darparwr gwasanaethau byddwn yn gweithio i ddileu gwahaniaethu annheg ac anghyfreithlon fel rhan o'n holl bolisiau, gweithdrefnau ac arferion.	Mae diogelu yn gyfrifoldeb i bawb. Mae cyfrifoldeb ar bob gwasanaeth a gweithiwr yn y Cyngor i ddiogelu pobl, beth bynnag yw eu rôl neu eu teitl. Mae'r Cyngor yn credu bod gan bob plentyn ac oedolyn yr hawl i fod yn ddiogel rhag niwed.

Ymrwymiad ac Atebolrwydd	Cyfathrebu	Moderneiddio
<p>Mae'r Cyngor a'i weithwyr yn cydweithio i gynllunio, monitro ac adolygu ein blaenoriaethau trwy amcanion corfforaethol, amcanion gwasanaethol ac amcanion unigol, o fewn yr adnoddau sydd gennym. Mae'r broses hon yn dangos ein hymrwymiad i fod yn agored, yn dryloyw ac yn atebol am gyflawni Cynllun y Cyngor.</p>	<p>Proses ddwyffordd yw cyfathrebu. Dull y Cyngor yw bod yn gynhwysol, gan ddefnyddio amrywiaeth o sianeli i gyrraedd cymaint o drigolion a rhanddeiliaid â phosibl. Trwy sicrhau cyfathrebu effeithiol (yn fewnol ac yn allanol) gallwn sicrhau ein bod yn rhyngweithio a meithrin perthynas gryfach ag eraill ac yn cael sgysiau mwy cynhyrchiol.</p>	<p>Trwy gyfrwng rhaglen foderneiddio, bydd y Cyngor yn ceisio gwneud gwell defnydd o'r data sydd ar gael i lywio gwasanaethau newydd a sicrhau bod anghenion y cwsmer yn medru cael eu diwallu drwy gyfrwng digidol lle bo'n addas.</p>

DRAFT

Y Cylch Strategol

Mae'r cylch strategol uchod yn adnabod y cynlluniau sydd mewn lle er mwyn sicrhau ein bod yn gallu cyflawni ein blaenoriaethau ac amcanion. Mae'n adnabod beth sydd angen ei gyflawni, sut rydym am gyflawni a pham.

Mae'r Cynllun hwn a'r cynlluniau strategol cysylltiedig yn datgan:

- Gweledigaeth y Cyngor
- Gwerthoedd a themâu trawsbynciol
- Amcanion strategol a
- Gweithredoedd allweddol i'w cyflawni a'i gwireddu.

**** FFEITHLUNIAU DATA ****

DATA'R CYNGOR

Cyllideb refeniw net y Cyngor - £174m

Staff y Cyngor – dros 2500

Nifer adeiladau'r Cyngor Sir (ag eithrio ysgolion) - 68

Nifer yr Ysgolion - 46

Hyd y ffyrdd a wasanaethir – 1,187km / 738 milltir

Maint yr Ynys (arwynebedd)– 712km sgwâr / 275 milltir sgwâr

125milltir / 201km o lwybr yr arfordir

Nifer o Dai cymdeithasol – 3,948

Nifer o gynghorwyr – 35 (8 dynes / 27 dyn)

Wardiau aml aelod – 14

DATA ONS / NOMIS

Poblogaeth – 68,900 Cyfrifiad 2021 – 33,700 (gwryw) / 35,200 (benyw)

Dadansoddiad poblogaeth Môn yn ôl gwlad genedigol – 67% Cymru / 29% Lloegr / 1% Yr Alban / 3.5% Gwledydd Eraill

56.5% oedran gweithio / 26.5% yn hŷn (65+) / 20.1% <18

92% yn fodlon ar ble maent yn byw

55.8% yn gallu siarad Cymraeg

14% yn teimlo'n unig - y gyfradd isaf yng Nghymru

Cyfartaledd Oedran – 48 Môn / 42 Cymru

76% o bobl oedran gweithio yn economaidd weithgar

74% o bobl oedran gweithio mewn gwaith

Cyflog gros cyfartalog ar gyfer pobl sy'n gweithio'n llawn amser - £589 yr wythnos / Cyfartaledd Cymru, £603

21,500 hectar wedi ei ddynodi yn Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol

1. Gofal Cymdeithasol a Llesiant – rhoi'r cymorth cywir ar yr adeg cywir

Mae iechyd, llesiant a diogelwch trigolion yn hanfodol er mwyn creu ansawdd bywyd gwell a hybu annibyniaeth ar Ynys Môn. Felly, mae parhau i sicrhau cymunedau iachach, mwy diogel a thecach trwy gynig amrywiaeth o wasanaethau ataliol, gwella a chefnogol, mewn partneriaeth â rhanddeiliaid eraill o'r un anian, yn gonglfeini ein nod.

Gan adeiladu ar yr arfer dda o gyd-weithio gyda'n partneriaid, byddwn yn ceisio sicrhau bod y trigolion mwyaf bregus yn cael eu hamddiffyn a'u bod yn derbyn gwasanaethau cyd-gysylltiedig gan gyrrff iechyd a gofal cymdeithasol. Bydd hyn yn flaenoriaeth bwysig, a bydd angen parhau i gydweithio ar draws pob sector a maes yn y gymuned.

- **Amddiffyn a chefnogi pobl fregus**
 - i. Cryfhau'r ddarpariaeth cyfleoedd dydd ar gyfer oedolion sydd ag anableddau dysgu trwy wella ac annog mynediad i adnoddau cymunedol
 - ii. Lleihau'r effeithiau a brofir gan bobl mewn tlodi a defnyddio mesurau lliniaru Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru mewn ymateb i gostau byw cynyddol
 - iii. Sicrhau fod y rhaglen ymyrraeth gynnar ac ataliol yn gwella ansawdd bywyd
 - iv. Sicrhau fod hybiau cymunedol yn darparu gwasanaethau er mwyn caniatáu annibyniaeth, lleihau unigrwydd a gwella iechyd a llesiant pobl
 - v. Gweithio gyda chymunedau, partneriaid a sefydliadau trydydd sector i wella cyfleoedd cymdeithasol a phontio'r cenedlaethau lle bo hynny'n briodol
 - vi. Buddsoddi mewn cyfleusterau hamdden er mwyn cynyddu mwynhad, presenoldeb a lefelau cyfranogi i wella iechyd ein cymunedau
 - vii. Moderneiddio'r ddarpariaeth tai â chymorth ar gyfer unigolion
 - viii. Parhau i weithio gyda phreswylwyr a chymunedau trwy'r rhaglen cynllunio lle i gefnogi a gwella cadernid cymunedol
 - ix. Moderneiddio Gwasanaeth Ieuenctid y Cyngor a gweithio gyda phartneriaid i'w wneud yn addas ar gyfer y dyfodol
 - x. Cynnig cyfleoedd i blant sy'n derbyn gofal nodi beth sy'n bwysig iddynt a dylanwadu ar eu gofal eu hunain
 - xi. Parhau gyda'n datblygiad o fwy o Gartrefi Clyd
 - xii. Addysgu partneriaid a chymunedau am effaith trawma

Rydym yn ymrwymo i:

- gefnogi pobl i aros mor annibynnol â phosibl yn y gymuned
- cydweithio gyda defnyddwyr a phartneriaid gan ganolbwyntio ar “beth sy’n bwysig”
- gwarchod safon gwasanaethau a theilwra ymateb yn unol â disgwyliadau
- gwrando ar bobl sy’n derbyn gwasanaethau a sicrhau cyfle i fynegi barn
- symleiddio a gwella trefniadau gweithredol er mwyn ymateb yn briodol a chyson

Erbyn 2028 byddwn wedi:

- Adolygu a moderneiddio'r dull o ddarparu gofal a chefnogaeth
- Gwella ac ehangu'r ddarpariaeth tai a chymorth
- Ehangu'r cyfleoedd i bobl allu derbyn gofal yn agosach at eu cymunedau lleol
- Datblygu mwy o ddarpariaeth mewnol ar gyfer plant mewn gofal, Cartrefi Clyd a gofalwyr maeth

DRAFT

2. Addysg – sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw a chenedlaethau'r dyfodol

Ein nod yw gwireddu ein strategaeth Moderneiddio Cymunedau Dysgu a Datblygu'r laith Gymraeg trwy fuddsoddi yn arweinwyr, staff, adeiladau a chyfleusterau sy'n addas ar gyfer cenedlaeth heddiw a chenedlaethau'r dyfodol.

Trwy ddal ati i weithio gyda rhanddeiliaid, gwella cyrhaeddiad a chyflawniad addysgol plant a phobol ifanc, wrth gefnogi eu lles ynghyd â sicrhau cyfleoedd ehangach er mwyn dysgu a ffynnu.

Byddwn yn sicrhau bod treftadaeth leol yn ffynnu, mewn cymuned sy'n gynyddol amlddiwylliannol ac amlieithog, a bod mwy o ddefnydd yn cael ei wneud o'r Gymraeg.

- **Codi cyrhaeddiad a chyflawniad addysgol**
 - i. Sicrhau'r addysg gorau posib ar gyfer pob plentyn a pherson ifanc trwy fuddsoddi yn ein gweithlu, datblygu cymunedau dysgu o safon a thrwy roi'r Cwricwlwm i Gymru ar waith
 - ii. Cynorthwyo plant a phobl ifanc i reoli eu hiechyd meddwl a gwella eu llesiant
 - iii. Parhau i gefnogi plant a phobol ifanc wrth ddatblygu eu medrau allweddol a'u sgiliau digidol
 - iii. Cyd-weithio gyda Gwasanaethau Plant a Theuluoedd i gynnig cymorth ac arweiniad i ieuencid Ynys Môn mewn ffordd gynhwysol ac arloesol
 - iv. Darparu cyfleoedd 'dysgu ail gyfle', fel bod trigolion Ynys Môn yn gallu parhau i ddatblygu'n bersonol trwy gydol eu bywyd.
- **Darparu cymunedau dysgu cynaliadwy**
 - i. Rhoi rhaglen moderneiddio cymunedau dysgu ddiwygiedig ar waith fel bod ysgolion yn addas i bwrpas ac yn gweithio tuag at statws carbon niwtral
 - ii. Parhau gyda'n buddsoddiad yn y gweithlu er mwyn datblygu arweinyddiaeth ac addysgu ar draws yr Ynys.
 - iii. Cynorthwyo plant a'u teuluoedd i gael mynediad at weithgareddau addysgol a gweithgareddau yn y gymuned tu allan i oriau ysgol traddodiadol
 - iv. Gweithio tuag at fod yn Ynys Sy'n Wybodus o Drawma drwy ddull cymunedol sydd yn cael effaith gadarnhaol ar ein plant, phobol ifanc a'r gymuned ehangach
 - v. Hyrwyddo a chydweithio i sicrhau cyfleoedd hyfforddi ar gyfer pobl ifanc trwy waith
 - vi. Cyfrannu i wella cyfranogiad plant a phobl ifanc i chwarae rhan ym mhrosesau gwneud penderfyniadau

- vii. Mabwysiadu a gwireddu strategaeth newydd ar gyfer Moderneiddio Cymunedau Dysgu a Datblygu'r Iaith Gymraeg
- viii. Moderneiddio a datblygu darpariaeth a chyfleoedd hyfforddi dysgu ôl-16
- ix. Parhau i gynnig llyfrgelloedd o safon, archifdai effeithiol ac Oriel gelf ac amgueddfa arloesol, sydd yn gwbl hygyrch ac yn cyfrannu at fywyd trigolion yr Ynys.

Rydym yn ymrwmo i:

- gefnogi plant a phobol ifanc i fod yn:
 - ddysgwyr uchelgeisiol a galluog sy'n barod i ddysgu trwy gydol eu bywydau
 - cyfranwyr mentrus, creadigol sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith
 - trigolion moesegol a gwybodus Cymru a'r byd
 - unigolion iach, hyderus, sy'n barod i fyw bywydau llawn fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas
- sicrhau bod plant a phobol ifanc yn gallu cyflawni eu llawn potensial
- cefnogi lles emosiynol a meddyliol plant a phobol ifanc yr Ynys
- cefnogi cymunedau dysgu i ddatblygu fel sefydliadau sy'n dysgu gyda'r gallu i hunan-wella
- darparu gwasanaeth llyfrgelloedd, archifau a'r Oriel o ansawdd sy'n ysbrydoli ac yn cwrdd ag anghenion ein cwsmeriaid, amcanion corfforaethol a safonau cysylltiedig.

Erbyn 2028 byddwn wedi:

- sicrhau bod y strategaeth moderneiddio cymunedau dysgu yn creu ysgolion effeithiol gyda arweinyddiaeth gref gydag amgylchfyd addysgu pwrpasol
- datblygu'r Gymraeg ar draws pob lleoliad addysgol trwy wireddu nodau, amcanion a deilliannau a osodwyd yng Nghynllun Strategol y Gymraeg mewn addysg
- sicrhau profiadau a chynnydd gorau phosib i blant a phobol ifanc trwy wireddu'r Cwricwlwm i Gymru ym mhob gymuned dysgu ar draws yr Ynys
- cynyddu cyfleoedd addysgol ar gyfer oedolion er mwyn i drigolion Ynys Môn ddatblygu'n bersonol trwy gydol eu bywyd
- sicrhau fod y gwasanaethau archifau, oriel a llyfrgelloedd o'r safon uchaf ag yn ychwanegu'r gwerth gorau am arian trwy gyfrannu'n effeithiol tuag at dysgu

3. Tai – sicrhau fod gan bawb yr hawl i alw rhywle'n gartref

Mae ethos cymunedol cryf mewn ardaloedd gwledig, pentrefi a threfi, ac mae cyfraddau unigrwydd ymysg yr isaf yng Nghymru. Gwerthfawrogir fod Ynys Môn yn le diogel, a bod y mwyafrif o drigolion yn teimlo'n saff ac yn fodlon iawn â lle mae nhw'n byw.

Rydym yn parhau i fod yn ymrwymedig i weithio â Llywodraeth Cymru a phartneriaid fel cymdeithasau tai cofrestredig i ymateb i'r heriau tai lleol. Byddwn yn cyd-weithio i adnabod anghenion tai'r Ynys er mwyn gwireddu'r angen cydnabyddedig am dai yn unol â'r tenantiaethau sydd eu hangen.

○ **Cartrefi o safon, fforddiadwy a hygyrch**

- i. Cydweithio gyda phartneriaid allweddol i gynnal ansawdd ac ystod yr opsiynau cartrefi sydd ar gael yn y sector gofal
- ii. Datblygu cyfleuster gofal ychwanegol pellach ym Mhorthaethwy
- iii. Cynyddu gwasanaeth seibiant a gofal dydd ar gyfer plant ag anableddau
- iv. Adeiladu cartrefi newydd effeithlon o ran ynni sydd â pherfformiad ynni gradd 'A' er mwyn lleihau'n ôl troed carbon
- v. Parhau i fuddsoddi yn ein stoc tai drwy ail-fodelu eiddo sydd bellach ddim yn addas a gweithio tuag at wireddu Safonau Ansawdd Tai Cymru II
- vi. Parhau i fuddsoddi mewn technoleg newydd i wella mynediad at wasanaethau i'n tenantiaid a chwsmeriaid mewn modd digidol
- vii. Lleihau'r gofyn am unedau llety argyfwng trwy gynyddu'r nifer o gartrefi parhaol sy'n cael eu datblygu
- viii. Defnyddio premiwm y dreth gyngor a godir i roi cymorth ariannol i brynwyr tro cyntaf sy'n methu fforddio prynu cartref ar y farchnad agored
- ix. Parhau i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd ledled yr Ynys
- x. Gweithio mewn partneriaeth i helpu i gefnogi unrhyw ffoaduriaid sy'n dod i fyw ar yr Ynys

Rydym yn ymrwymo i:

- ganolbwyntio ar anghenion ein cwsmeriaid a bod yn atebol iddynt
- cefnogi ein cwsmeriaid, tenantiaid, cydweithwyr a phartneriaid allweddol er mwyn gallu cynnal ein cymunedau
- arloesi er mwyn gwella ein darpariaeth tai drwy fanteisio mewn newidiadau deddfwriaethol ac ymgeisio i leihau gwastraff cysylltiedig a'r broses ddatblygu
- arloesi er mwyn gwella gwasanaethau ac i sicrhau gwerth am arian i'n tenantiaid a thrigolion

Erbyn 2028 byddwn wedi:

- Mynd i'r afael â'r agenda effeithlonrwydd ynni / tlodi tanwydd gan weithio tuag at wireddu Safonau Ansawdd Tai Cymru II
- Agor trydydd cynllun Tai Gofal Ychwanegol a gyda cynlluniau am y pedwerydd
- Cynyddu'r dewis a'r nifer o dai sydd ar gael i drigolion yr Ynys gan hefyd gynorthwyo aelwydydd i allu prynu eu cartrefi cyntaf
- Cynnal asesiad anghenion marchnad tai gyda phrosbectws tai blynyddol er mwyn adrodd ar gynnydd mewn cyflenwad o dai fforddiadwy
- Cytuno ar y blaenoriaethau ar gyfer gweithgareddau cyfranogiad tenantiaid a dyrannu adnoddau er mwyn cynnwys llais ein tenantiaid o fewn ein gwasanaethau

4. Economi – sicrhau cyfleoedd i ddatblygu economi'r Ynys

Mae hanner poblogaeth Ynys Môn o oedran gweithio ac rydym yn cydnabod yr angen i wella cyfleoedd gwaith ar yr Ynys. Mae trigolion yn awyddus i weld mwy o gyfleoedd yn y sectorau cyfrifiadureg a thechnoleg, ynni, gweithgynhyrchu, twristiaeth ac iechyd.

Ein nod parhaus yw cefnogi busnesau presennol, denu buddsoddiad newydd addas, cynyddu nifer y busnesau newydd a sicrhau fod yr Ynys yn parhau i fod ag un o'r cyfraddau isaf yng Nghymru o ran cau busnesau.

○ **Adfywio a Datblygu Economaidd -**

- i. Archwilio cyfleoedd i adeiladu unedau busnes newydd ledled yr Ynys er mwyn caniatáu i fusnesau newydd a busnesau sy'n bodoli eisoes dyfu
- ii. Cyd-weithio gyda pherchnogion tir i ailddatblygu safleoedd diwydiannol hanesyddol
- iii. Parhau i wireddu adferiad gwyrdd, cynaliadwy a gwella bywiogrwydd a hyfywedd canol trefi
- iv. Sicrhau'r cyfleoedd gorau i gwmnïau lleol elwa ar gontractau a chyfleoedd sector cyhoeddus
- v. Cydweithio i wireddu Cynllun Adfywio Economaidd Gogledd Môn
- vi. Cydweithio gyda rhanddeiliaid a phartneriaid allweddol i gryfhau rôl Caergybi a'r porthladd fel 'Porth' rhyngwladol allweddol
- vii. Parhau i weithio mewn partneriaeth trwy Fwrdd Uchelgais Gogledd Cymru i greu cyfleoedd lleol a rhanbarthol newydd
- viii. Parhau i fanteisio ar gyfleoedd cyllido allanol i sicrhau fod anghenion economaidd yr Ynys yn cael sylw.
- ix. Cynnal, cadw a datblygu ein hisadeiledd allweddol

○ **Yr Economi Ymwelwyr -**

- i. Rhoi cynlluniau Rheoli Cyrchfan ac Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) newydd ar waith
- ii. Parhau i fuddsoddi mewn isadeiledd craidd i ddarparu profiadau diogel a chynaliadwy er mwyn i drigolion ac ymwelwyr fwynhau arfordir a chefn gwlad yr Ynys
- iii. Cefnogi a chroesawu ymweliadau gan longau mordaith i Ynys Môn a Gogledd Cymru
- iv. Dylanwadu ar ymddygiad ymwelwyr a sicrhau fod pawb yn gwerthfawrogi rinweddau'r Ynys

Rydym yn ymrwmo i:

- Ysgogi adfywiad economaidd a chymdeithasol
- Cefnogi'r economi a busnesau lleol i dyfu a ffynnu
- Cynyddu ac annog datblygiad prosiectau carbon isel
- Cydweithio gyda'r sector twristiaeth i fanteisio ar boblogrwydd yr Ynys fel cyrchfan

Erbyn 2028 byddwn wedi:

- Cefnogi cynlluniau cynhyrchu ynni carbon isel
- Cydweithio i wireddu amcanion economi cylchol.
- Datblygu unedau busnes newydd i gynorthwyo tyfiant a datblygiad busnesau lleol
- Manteisio ar fuddsoddiad ychwanegol er budd yr economi yn lleol
- Cynyddu a hyrwyddo'r economi ymwelwyr mewn modd parchus a chynaliadwy er mwyn sicrhau buddion i'n cymunedau ac ymwelwyr
- Ail ddatblygu safleoedd diwydiannol a thiroedd llwyd hanesyddol

5. Newid Hinsawdd – ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at bod yn sefydliad sero net erbyn 2030

Mae'n amser dwysau a gweithredu'n bendant ar yr argyfwng hinsawdd a gyhoeddwyd gan y Cyngor yn 2020. Mae hyn yn fater pwysig i blant a phobl ifanc ar yr Ynys. Ni fu'r angen i weithredu er lles yr hinsawdd a'n hamgylchedd erioed yn fwy hanfodol.

Trwy weithio mewn partneriaeth yn lleol, yn rhanbarthol, ac yn genedlaethol ein nod yw ymateb i'r heriau a'r cyfleon yma mewn modd bositif, dewr ac arloesol fel y gallwn barhau ar y daith i fod yn Gyngor ac yn wlad sero net erbyn 2030.

- ***Isadeiledd Allweddol, a Chynllunio Newid Hinsawdd***
 - i. Parhau ar y daith o leihau allyriadau carbon o dir ag asedau'r Cyngor a newid sut rydym yn gweithredu a darparu gwasanaethau
 - ii. Sefydlu cyfradd ailgylchu domestig o 70% a datblygu'r economi gylchol
 - iii. Datblygu a chyflawni cynlluniau trafndiaeth gynaliadwy fel datgarboneiddio trafndiaeth, teithio llesol, llwybrau beicio
 - iv. Annog datblygiad cynlluniau ynni adnewyddadwy lleol
 - v. Parhau i reoli ein safleoedd cefn gwlad yn effeithlon i gefnogi adferiad natur a datgarboneiddio
 - vi. Ystyried effaith newid hinsawdd a bioamrywiaeth o fewn penderfyniadau ar bob lefel o'r Cyngor
 - vii. Datblygu a chyflawni cynlluniau plannu coed a chloi carbon
 - viii. Parhau i leihau risg llifogydd mewn ardaloedd sy'n achosi pryder
 - ix. Mabwysiadu Cynllun Datblygu Lleol newydd
- ***Rhaglen Ynys Ynni -***
 - i. Parhau i ddylanwadu ar ddatblygiadau ynni mawr i sicrhau cefnogaeth a buddiannau lleol a chymunedol hirdymor, a lleihau effeithiau negyddol posib
 - ii. Cefnogi a hwyluso datblygiadau ynni carbon isel posib e.e. gwynt, llanw, solar, hydrogen a niwclear, yn ogystal ag isadeiledd grid cysylltiedig addas.

Rydym yn ymrwymo i:

- weithio tuag at gyrraedd statws carbon sero net;
- cefnogi cymunedau i leihau allyriadau carbon a'u heffraith ar yr amgylchedd;
- rheoli ein tiroedd yn effeithlon i gefnogi adferiad natur, bioamrywiaeth a chloi carbon ble'n bosib;
- ymateb i hinsawdd sy'n cynhesu a newid a chefnogi cymdeithas i addasu sut mae'n gweithio, byw a defnyddio tir
- cydweithio gyda holl rhanddeiliaid allweddol i ddylanwadu ar ddatblygiadau ynni newydd a manteisio ar gyfleoedd buddsoddi mewn ynni carbon isel
- cefnogi cyfleoedd cynaliadwy a gwyrdd o fewn ein cymunedau

Erbyn 2028 byddwn wedi:

- Lleihau ein hallyriadau carbon uniongyrchol er mwyn sicrhau bod y targed net sero erbyn 2030 o fewn cyrraedd
- Cynyddu cyfraddau ail-gylchu
- sicrhau bod gwasanaethau yn ystyried newid hinsawdd a bioamrywiaeth fel materion elfennol wrth gyrraedd penderfyniadau.
- creu opsiynau teithio carbon isel eang i drigolion ac ymwelwyr â'r Ynys.

6. Yr Iaith Gymraeg – cynyddu'r cyfleoedd i ddysgu, magu hyder a defnyddio'r iaith

Mae'r Gymraeg yn rhan annatod o'n hunaniaeth, ein diwylliant a'n treftadaeth ac mae gennym gyfrifoldeb i sicrhau ei bod yn parhau i ddatblygu a ffynnu. Mae'r iaith yn cael ei siarad yn eang yn ein cymunedau ac mae'r ganran o'r boblogaeth sy'n gallu siarad Cymraeg ar Ynys Môn yr ail uchaf yng Nghymru. Rydym am weld cynnydd yn y nifer sy'n gallu siarad yr iaith ar yr Ynys a hefyd cynnydd yn y nifer sy'n ei defnyddio bob dydd.

Ein nod yw sicrhau bod ein ymdrechion ni yn lleol yn cyfrannu'n gadarnhaol tuag at gyflawni gweledigaeth genedlaethol Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwr erbyn 2050.

Mae iaith a chyfathrebu hefyd yn rhan hanfodol o ddarparu llawer o'n gwasanaethau fel addysg, iechyd a gofal cymdeithasol. Mae gallu defnyddio'r Gymraeg yn effeithio ar les ein trigolion ac yn aml mae'n fater o angen nid yn unig o ddewis.

○ **Diwylliant a'r iaith Gymraeg yn ffynnu**

- i. Cynyddu'r nifer o blant a phobl ifanc sy'n astudio yn Gymraeg drwy weithredu cynllun strategol y Gymraeg mewn addysg (CSGA)
- ii. Sicrhau bod rhieni a gofalwyr yn deall gwerth a manteision y Gymraeg drwy gydweithio gyda Phartneriaeth Cymraeg i Blant a Theuluoedd Môn
- iii. Parhau i gynnig cyfleoedd i blant a phobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol, tu hwnt i'r ystafell ddosbarth, drwy gydweithio gyda phartneriaid yn lleol
- iv. Codi statws y Gymraeg yn y gweithle drwy gynnig cyfleoedd datblygu, codi hyder a chymorth ymarferol
- v. Darparu gwasanaethau Cymraeg o ansawdd uchel a chadw at ofynion statudol
- vi. Sicrhau bod cyfleoedd i drigolion ddysgu a datblygu sgiliau yn y Gymraeg yn eu cymunedau drwy gydweithio gyda darparwyr dysgu a hyfforddi
- vii. Datblygu'r economi i gefnogi'r Gymraeg drwy fanteisio ar raglenni grant a chydweithio gyda busnesau lleol

Rydym yn ymrwymo i:

- Gynnig gwasanaethau Cymraeg o ansawdd uchel
- Gweithredu ein Strategaeth Hybu'r Gymraeg
- Cydweithio gyda phartneriaid lleol a chenedlaethol i greu mwy o gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol
- Cefnogi ein staff a'n cynghorwyr i gynyddu eu hyder a defnyddio mwy o Gymraeg yn eu gwaith

Erbyn 2028 byddwn wedi:

- Sicrhau bod ein Strategaeth Hybu'r Gymraeg yn addas er mwyn ymateb i ganlyniadau'r Cyfrifiad diwethaf pan ddaw'n amser i'w hadolygu yn 2026
- Diweddarau ein polisi iaith Gymraeg a datblygu polisi newydd ar ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle
- Defnyddio rhaglenni grant i ddatblygu'r Gymraeg yn yr economi a gyda busnesau
- Ehangu ein cynnig o hyfforddiant er mwyn creu mwy o gyfleoedd i'n staff, a'n cynghorwyr, partneriaid a thrigolion yr ynys ddatblygu eu sgiliau Cymraeg

Amcanion Llesiant y Cyngor

Mae'r amcanion strategol uchod oll wedi'i llunio er er mwyn cefnogi'r Cyngor yn ei ddyletswydd i gwrdd â'n hamcanion llesiant er budd cenedlaethau'r presennol a hefyd chenedlaethau'r dyfodol. Ein hamcanion llesiant:

- Mae pobl Ynys Môn yn cael eu haddysgu i gyrraedd a chyflawni eu potensial yn y tymor hir
- Mae pobl Ynys Môn yn ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib
- Mae pobl Ynys Môn a'i chymunedau yn mwynhau, yn gwarchod ac yn gwella eu hamgylchedd adeiledig a naturiol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol

Mae'r tabl isod yn dangos sut mae ein hamcanion llesiant yn cyd-fynd ag amcanion llesiant cenedlaethol Llywodraeth Cymru:

Cysylltiadau ag Amcanion Llesiant y Cyngor a Nodau Llesiant Cenedlaethol		Llewyrchus	Cydnherth	Iachach	Mwy Cyfartal	Cymunedau Cydlynus	Diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Cyfrifol ar lefel fyd-eang
	Amcan Llesiant 1 - Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial hirdymor	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Amcan Llesiant 2 - Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus er mwyn eu cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl		✓	✓	✓	✓	✓	
	Amcan Llesiant 3 - Gweithio mewn partneriaeth â'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau wrth warchod ein hamgylchedd naturiol	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

- Cymru Lewyrchus - Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd);
- Cymru Gydnerth – Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnherthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
- Cymru Iachach – cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosib a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
- Cymru sy'n fwy cyfartal – cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (yn cynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau economaidd-gymdeithasol).
- Cymru o gymunedau cydlynus – Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.

- Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu – cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
- Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang – cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

DRAFFET

Gwasanaethau Cefnogi Corfforaethol

Mae'r gwasanaethau cefnogi corfforaethol o fewn Cyngor Sir Ynys Môn yn hanfodol ar gyfer llwyddiant gwasanaethau rheng flaen. Mae adnoddau, pobl a thechnoleg yn hanfodol wrth i'r Cyngor ymdrechu i foderneiddio a gwella perfformiad. Gan ein bod yn sefydliad sector cyhoeddus, mae yna hefyd brosesau deddfwriaethol y mae'n rhaid cydymffurfio â nhw yn llawn. Mae rhai o gyfrifoldebau allweddol y gwasanaethau hyn yn cynnwys:

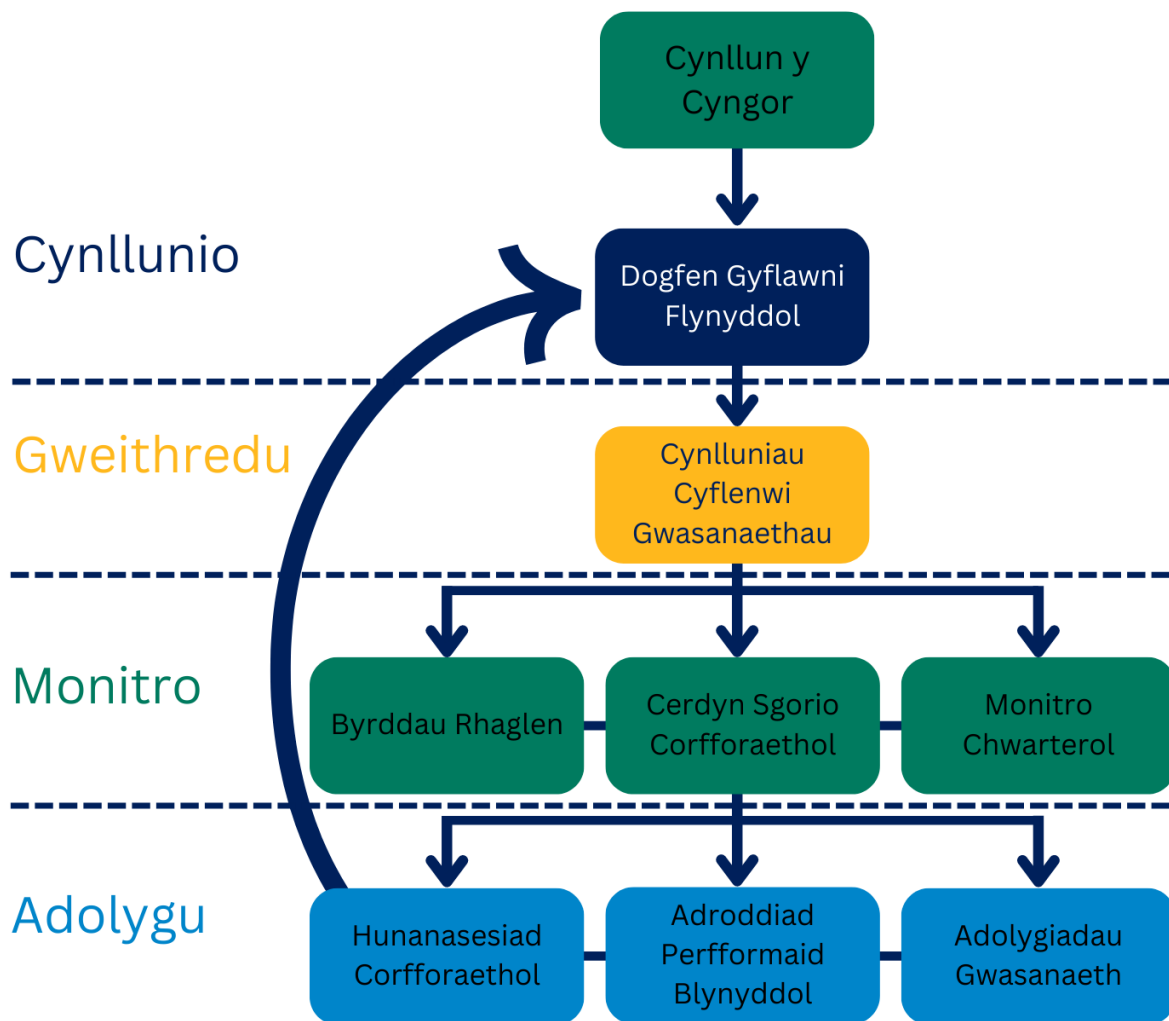
- Adnoddau Dynol: cyfrifoldeb am gydweithio â gwasanaethau rheng flaen er mwyn denu, cadw a datblygu gweithlu'r Cyngor.
- Perfformiad Corfforaethol: darparu barn annibynnol ar berfformiad, cynghori ar gyfleoedd i wella a hyrwyddo diwylliant o welliant parhaus.
- Rhaglen Gorfforaethol a Rheoli Prosiect: sicrhau bod prosiectau'r Cyngor yn cael eu darparu mewn modd effeithiol ac effeithlon gan ddarparu gwerth am arian.
- TG: darparu systemau a gwasanaethau digidol dibynadwy a diogel er mwyn cefnogi gwaith y Cyngor.
- Adnoddau (Cyllid): darparu rheolaeth a chefnogaeth ariannol er mwyn sicrhau bod cyllid y Cyngor yn cael ei reoli mewn modd effeithiol.
- Cyfreithiol: darparu cyngor a chefnogaeth gyfreithiol i'r Cyngor er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â chyfreithiau a rheoliadau perthnasol.
- Gwasanaethau Democraidaidd: rheoli prosesau democraidaidd y Cyngor, yn cynnwys cynnal etholiadau.
- Cwynion a Llywodraethiant Gwybodaeth: cyfrifoldeb am reoli a datrys cwynion, sicrhau bod y Cyngor yn dryloyw ac yn agored wrth iddo gydymffurfio â disgwyliadau rheoli data a phreifatrwydd.
- Caffael: cyfrifoldeb am gynghori a chefnogi'r gwaith o gaffael nwyddau a gwasanaethau gan sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio â rheoliadau ac yn cyflawni'r gwerth gorau am arian.
- Archwilio Mewnol: darparu barn annibynnol ar systemau ariannol a gweithredol y Cyngor, adnabod risgiau a gwneud argymhellion am ffyrdd o wella.
- Cyfathrebiadau: cyfrifoldeb am gyfathrebu mewnol ac allanol, rhannu gwybodaeth a gweithgareddau ymgysylltu'r Cyngor.
- Iechyd a Diogelwch: cyfrifoldeb am sicrhau cydymffurfiaeth y Cyngor â rheoliadau iechyd a diogelwch, rheoli risg a hyrwyddo amgylchedd gwaith diogel.
- Polisi, cydraddoldeb, cyfieithu a'r Iaith Gymraeg: cyfrifoldeb am sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r deddfwriaethau a'r safonau perthnasol.
- Swyddfa'r Prif Weithredwr: Mae'r swyddfa'n cefnogi ac yn gyrru cyfeiriad strategol cyffredinol, cydlynad ac arweinyddiaeth sefydliadol y Cyngor.

Sut rydym yn mesur a dadansoddi ein perfformiad

Beth yw rheoli perfformiad?

Mae rheoli perfformiad yn broses lle mae'r Cyngor a'i staff yn cydweithio i gynllunio, monitro ac adolygu ein blaenoriaethau corfforaethol trwy amcanion corfforaethol, amcanion y gwasanaethau ac amcanion unigol, o fewn adnoddau sydd gennym.

Mae'r ffigwr isod yn dangos y broses hon:

Ceir rhagor o wybodaeth yn atodiad 2.

Atodiad 1

STRATEGAETHAU / CYNLLUNIAU CEFNOGOL

- Strategaeth Ddigidol ar gyfer Ysgolion
- Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg
- Blaengynllun Oriol Môn
- Strategaeth Sgiliau Gogledd Cymru
- Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2021-26
- Cynllun Cydraddoldeb Strategol
- Adroddiad ar Sefydlogrwydd y Farchnad 2022
- Asesiad Anghenion o Boblogaeth 2022

Strategaeth Gyfalaf a Rheoli'r Trysorlys

- Cynllun Rheoli Cyrchfan
 - Cynllun Rheoli Toiledau Cyhoeddus
 - Cynllun Rheoli AHNE
 - Strategaeth Diogelwch Ynni'r DU
 - Codi'r Gwastad yn y Deyrnas Unedig
 - Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (2016)
 - Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040
 - Polisi Cynllunio Cymru – rhifyn 11 Chwefror 2021
 - Strategaeth Genedlaethol ar Gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru
-
- Strategaeth Dai 2022-2027
 - Strategaeth Rhaglen Cefnogi Tai Ynys Môn 2022-2026
-
- Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd
 - Cynllun Rheoli Asedau Priffyrdd
 - Tuag at Sero Net
 - Cynllun Gwefru Cerbydau Trydan
 - Strategaeth / Cynllun Rheoli Asedau
 - Y Llwybr Newydd

Cynllun y Cyngor – Cyd-destun Strategol Cenedlaethol a Rhanbarthol

Strategaethau / Cynlluniau Cenedlaethol

- *Y Rhaglen Lywodraethu*
- *Y Cytundeb Cydweithio*
- *Strategaeth Effeithiolrwydd Ynni ar gyfer Cymru 2016-2026*
- *Strategaeth Dwf Gogledd Cymru (Rhagfyr 2020)*
- *Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru – Prosbectws Adfer Covid (Chwefror 2021)*
- *Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn*
- *Croeso i Gymru: blaenoriaethau ar gyfer yr economi ymwelwyr 2020-2025*
- *Ffyniant i Bawb – Cynllun Gweithredu ar yr Economi*
- *Cynllun Cyflawni Carbon Isel 2*
- *Strategaeth Adeiladu Tai Cymdeithasol 2021*

Deddfwriaeth

- *Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021*
- *Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol a Llesiant 2016*
- *Deddf Gofal Cymdeithasol a Llesiant 2014*
- *Deddf yr Amgylchedd 2016*
- *Cymunedau Dysgu Cynaliadwy (Rhagfyr 2021)*
- *Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011*
- *Deddf Cydraddoldeb 2010*

Atodiad 2

Sut rydym yn mesur a dadansoddi ein perfformiad

Beth yw rheoli perfformiad?

Mae rheoli perfformiad yn broses lle mae'r Cyngor a'i staff yn cydweithio i gynllunio, monitro ac adolygu ein blaenoriaethau corfforaethol trwy amcanion corfforaethol, amcanion y gwasanaethau ac amcanion unigol, o fewn adnoddau sydd gennym.

Cynllun y Cyngor

Mae Cynllun y Cyngor yn cynnwys ein nodau ac amcanion strategol ar gyfer y tymor etholiadol. Mae'n rhoi gwybod am y broses o wneud penderfyniadau ar bob lefel yn y Cyngor ac yn:

- gosod y fframwaith yr ydym yn ei ddefnyddio i gynllunio, gyrru a darparu ein gwasanaethau
- dylanwadu ar y modd y byddwn yn llunio ein cyllideb yn flynyddol, ac yn
- helpu i fonitro cynnydd ac asesu beth y byddwn yn ei gyflawni bob blwyddyn.

Sut a phryd y caiff ei fonitro?

Bydd y Cynllun yn cael ei gyflawni'r drwy wireddu'r dogfen cyflawni flynyddol (Ebrill – Mawrth). Bydd yn cael ei lunio ar ddechrau pob blwyddyn ariannol ac yn gosod cynlluniau penodol y Cyngor am 12 mis yn erbyn Cynllun y Cyngor. Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, byddwn yn paratoi adroddiad perfformiad blynyddol i adrodd ar y cynnydd a wnaed yn erbyn y ddogfen cyflawni flynyddol dros y 12 mis diwethaf.

Caiff Cynllun y Cyngor ei fonitro drwy amrywiaeth o sianelau sy'n cynnwys:

- byrddau rhaglen trawsnewid chwarterol;
- adroddiad cerdyn sgorio corfforaethol chwarterol; ac
- adolygiadau gwasanaeth blynyddol

Yn dilyn hynny, bydd adroddiadau a gynhyrchir gan ddefnyddio gwybodaeth o'r ffynonellau hyn yn cael eu hystyried gan ein pwyllgor sgrwtini corfforaethol ac yna'r Pwyllgor Gwaith. Mae hyn yn sicrhau bod yr holl aelodau yn ymwybodol o'r cynnydd yr ydym yn ei wneud yn erbyn ein blaenoriaethau.

Byrddau Rhaglen Trawsnewid

Mae gan y byrddau rhaglen gylch gwaith i ysgogi a galluogi trafodaethau strategol yn ymwneud â themâu penodol. Maent yn cynnig sicrwydd a hyder i gynghorwyr ac uwch arweinwyr bod buddion a ragwelir ar gyfer y Cyngor a chymunedau yn cael eu gwireddu.

Adolygiadau Gwasanaeth

Disgwylir i bob gwasanaeth ymgymryd â dau adolygiad gwasanaeth bob blwyddyn a byddant yn cael eu cynnal a'u rheoli'n gorfforaethol:

1. Adolygiad Ariannol o'r Gwasanaeth

Y broses o ragweld arbedion o fewn gwasanaethau a gwaith trawsnewid y gellir ei ddefnyddio er mwyn cynorthwyo'r broses o osod cyllideb flynyddol y Cyngor.

2. Adolygiad o Berfformiad a Risg y Gwasanaeth

Gofynnir i'r gwasanaethau gwblhau hunanasesiad gwasanaeth er mwyn gweld sut y maent yn perfformio mewn perthynas â amcanion allweddol. Fe'i defnyddir er mwyn rhoi sicrwydd i'r tîm arwain strategol a'r Pwyllgor Gwaith bod cyfeiriad y gwasanaeth yn cyd-fynd â chyfeiriad ehangach y Cyngor a bod adnoddau'n cael eu defnyddio mewn modd effeithiol.

Cerdyn Sgorio Corfforaethol

Datblygwyd y cerdyn sgorio corfforaethol er mwyn adnabod a hysbysu arweinwyr y Cyngor am gynnydd yn erbyn dangosyddion sy'n dangos bod gweithgareddau'r Cyngor o ddydd i ddydd yn cael eu gweithredu'n llwyddiannus. Mae'n cynorthwyo i ddarparu sylfaen dystiolaeth drwy'r dangosyddion y gellir drafftio'r adroddiad perfformiad blynyddol ohono. Mae'n portreadu sefyllfa'r Cyngor yn erbyn ei amcanion gweithredol.

Mae adroddiad monitro'r cerdyn sgorio chwarterol yn amlinellu camau gweithredu lliniarol y mae'r tîm rheoli strategol wedi eu hadnabod er mwyn gyrru a sicrhau gwelliannau.

Hunanasesiad Corfforaethol

Mae'r hunanasesiad corfforaethol yn adlewyrchu effaith y fframwaith cynllunio corfforaethol a rheoli perfformiad ac yn darparu sail dystiolaeth o sut mae'r Cyngor wedi perfformio gan ddefnyddio'r adnoddau sydd ar gael iddo wrth reoli a lliniaru risgiau cysylltiedig.

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	28 Chwefror, 2023
Pwnc:	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Pwrpas yr Adroddiad:	Cynorthwyo'r Pwyllgor Sgriwtini i ystyried, cytuno ar ac adolygu ei flaen raglen ar gyfer 2022/23
Cadeirydd Sgriwtini:	Cyng Robert Llewelyn Jones
Aelod(au) Portfolio:	Amherthnasol
Pennaeth Gwasanaeth:	Lynn Ball, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro
Awdur yr Adroddiad:	Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini
Rhif Ffôn:	07971167198
E-bost:	AnwenDavies@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Yn berthnasol i'r holl Aelodau Sgriwtini

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Gofynnir i'r Pwyllgor:

A1 gytuno'r fersiwn gyfredol o'r flaen raglen waith ar gyfer 2022/23

A2 nodi'r cynnydd a wnaed hyd yma o ran gweithredu'r flaen raglen waith.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Rhaglennu gwaith yn effeithiol yw sylfaen sgriwtini effeithiol mewn llywodraeth leol. Mae ein blaen raglenni gwaith treigl ar gyfer Sgriwtini wedi'u halinio â blaenoriaethau corfforaethol y Cyngor a'r rhaglenni trawsnewid corfforaethol – ac yn sicrhau bod rôl sgriwtini Aelodau yn gwneud cyfraniad go iawn i flaenoriaethau gwella'r Cyngor.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

3.1 Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]

3.4 Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- Hirdymor
- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio
- Cynnwys

[ffocws ar lesiant]

3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)
- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 - Cwestiynau Sgrwtini Allweddol

5 – Cefndir / Cyd-destun

1. Cefndir

1.1 Rhaglennu gwaith yn effeithiol yw sylfaen swyddogaeth sgrwtini effeithiol llywodraeth leol¹. O'i wneud yn dda, gall rhaglennu gwaith fod o gymorth i osod y sylfeini ar gyfer gwaith amserol sydd wedi ei dargedu ar faterion o bwysigrwydd lleol sy'n dangos ble gall sgrwtini Aelodau ychwanegu gwerth. Mae arfer dda'n hyrwyddo dau fater allweddol a ddylai fod wrth galon y flaen raglen waith sgrwtini:

- Her mewn perthynas â blaenoriaethu ffrydiau gwaith
- Yr angen am ymagwedd a arweinir gan aelodau a rhyngwyneb gyda swyddogion.

1.2 Egwyddorion sylfaenol rhaglennu gwaith yn dda²

- Ni ddylai rhaglennu gwaith fod yn broses "cychwyn-stopio"
- Rhaglenni gwaith sy'n cyd-fynd â'i gilydd ar gyfer pwyllgorau sgrwtini gwahanol
- Cydbwysedd rhwng gwahanol ddulliau o weithio
- Proses effeithiol ar gyfer rhoi gwybod am / uwch gyfeirio materion i'r Pwyllgor Gwaith
- Mewnbyn a sylwadau cydranddeiliaid mewnol
- Gweithio'n agos â'r Pwyllgor Gwaith
- Cysylltiadau gyda'r Adroddiad Sgrwtini Blynyddol (teclyn ar gyfer gwerthuso a gwella)

2. Cyd-destun Lleol

2.1 Mae'r arfer o raglennu gwaith ymlaen llaw wedi cael ei hen sefydlu ac mae'r rhaglenni gwaith yn raglenni treigl sy'n canolbwyntio ar ansawdd y gwaith craffu ac sydd â llai o eitemau er mwyn ychwanegu gwerth. Maent yn declyn pwysig i gynorthwyo Aelodau i flaenoriaethu eu gwaith ac fe'u trafodir gyda'r Tîm Arweinyddiaeth Strategol a'r Penaethiaid Gwasanaeth. Bydd y ddau bwyllgor yn adolygu cynnwys eu rhaglenni gwaith yn rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn berthnasol ac yn adlewyrchu blaenoriaethau lleol. Mae ein trefniadau lleol ar gyfer cynllunio ymlaen bellach yn rhoi mwy o ffocws ar:

- Agweddau strategol
- Ymgynghori gyda dinasyddion / cydranddeiliaid eraill a chanlyniad hynny

¹ A Cunning Plan? Devising a scrutiny work programme, Canolfan Craffu Cyhoeddus (Mawrth 2011)

² A Cunning Plan? Devising a scrutiny work programme, Canolfan Craffu Cyhoeddus (Mawrth 2011)

- Blaenoriaethau Cynllun y Cyngor a phrosiectau trawsnewid
- Risgiau a gwaith arolygu a rheoleiddio
- Materion ar flaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith.

Canlyniad: rhaglenni gwaith treigl ar gyfer pwyllgorau sgriwrtini sydd wedi'u halinio â blaenoriaethau corfforaethol.

2.2 Cadeiryddion pwyllgor sy'n arwain ar ddatblygu blaen raglenni gwaith a'r rhaglenni hynny'n cael eu cyflwyno i'r Fforwm Cadeirydd ac Is-gadeiryddion Sgriwrtini yn fisol ac ar gyfer eu cymeradwyo ym mhob cyfarfod arferol o'r pwyllgorau sgriwrtini. Ystyrir y Fforwm fel cyfrwng pwysig ar gyfer goruchwyllo'r rhaglenni hynny a thrafod blaenoriaethau ar y cyd.

2.3 **Ymagwedd "Cyngor cyfan" tuag at Sgriwrtini:** mae ein rhaglenni gwaith yn darparu sylfaen gref ar gyfer ein rhaglenni gwella gan sicrhau bod y rôl y mae Sgriwrtini yn ei chwarae yn nhrefniadau llywodraethiant yr Awdurdod yn:

- Cefnogi proses gwneud penderfyniadau sy'n gadarn ac yn effeithiol
- Gwneud cyfraniad go iawn i flaenoriaethau gwelliant y Cyngor
- Parhau i esblygu.

3. Materion ar gyfer eu hystyried

3.1 Mae'r Pwyllgor Sgriwrtini yn derbyn diweddariadau rheolaidd ar weithrediad ei flaen raglen waith. Mae copi o'r rhaglen waith gyfredol ar gyfer 2022/23 ynghlwm fel **ATODIAD 1** i'r adroddiad hwn fel y gellir cyfeirio ati ac mae'n cynnwys newidiadau a wnaed i'r rhaglen waith ers i'r Pwyllgor ystyried y ddogfen ddiwethaf³

3.2 Lle mae hynny'n briodol, gellir ychwanegu eitemau at flaen raglen waith y Pwyllgor yn ystod y flwyddyn ddinesig. Gellir cyflwyno ceisiadau am i eitemau ychwanegol gael eu cynnwys ar y rhaglen waith ar gyfer eu ystyried drwy lenwi Ffurflen Gais Aelodau yn gofyn am i eitem gael ei hystyried ar gyfer Sgriwrtini. Yn y lle cyntaf, caiff y ceisiadau eu hystyried gan y Fforwm Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion, gan ddefnyddio'r meini prawf isod:

- Amcanion strategol a blaenoriaethau'r Cyngor (fel y cânt eu hamlinellu yng Nghynllun y Cyngor)
- Gallu'r Pwyllgor i ddylanwadu ar ac/neu i ychwanegu gwerth ynghylch pwnc penodol (bydd angen cwblhau Ffurflen Prawf Arwyddocâd Sgriwrtini).

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

³ Cyfarfod o'r Pwyllgor Sgriwrtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2023

Dim yn berthnasol yn achos y mater trosfwaol hwn ond bydd yn cael ei ystyried fel rhan hanfodol yn ystod y broses o baratoi ar gyfer cynigion penodol a fydd yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor eu hystyried.

7 – Goblygiadau Ariannol

Amherthnasol

8 – Atodiadau

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 2022/23

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni LL77 7TW

RHAGLENNU EITEMAU AR GYFER SGRIWTINI MAI, 2022→ Ebrill, 2023
[Fersiwn dyddiedig 17/02/23]

Nodyn i Randdeiliaid a'r Cyhoedd

Mae yna [Brotocol Siarad Cyhoeddus mewn Pwyllgor Sgriwtini](#) wedi'i gyhoeddi gan y Cyngor.

Os ydych yn dymuno siarad ar unrhyw eitem benodol mewn Pwyllgor Sgriwtini yna dylech gofrestru eich diddordeb drwy gyflwyno cais ysgrifenedig gan ddefnyddio'r ffurflen sydd ar gael cyn gynted â phosibl ac o leiaf 3 diwrnod gwaith clir cyn cyfarfod y Pwyllgor penodol. Cewch wybodaeth am y cyfarfod, a pha eitemau fydd yn cael eu trafod wrth ddarllen y Blaen Raglen Waith yma. Cysylltwch â'r Rheolwr Sgriwtini os oes gennych unrhyw ymholiadau [Anwen Davies: AnwenDavies@ynysmon.gov.uk]

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL	PWYLLGOR SGRIWTINI PARTNERIAETH AC ADFYWIO
Mai, 2022 (31/05/22)	Mai, 2022 (31/05/22)
Ethol Cadeirydd: 2022/23	Ethol Cadeirydd: 2022/23
Ethol Is-gadeirydd: 2022/23	Ethol Is-gadeirydd: 2022/23
Mehefin, 2022 (20/06/22)	Mehefin, 2022 (21/06/22)
Monitro Perfformiad: Sgorfwrdd Corfforaethol Ch4: 2021/22	Adroddiad Blynyddol ar Safonau'r Gymraeg: 2021/22
Enwebu Aelodau Sgriwtini i Wasanaethu ar Banelau a Byrddau	Enwebu Aelodau Sgriwtini i Wasanaethu ar Banelau a Byrddau
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23	Adroddiad Cynnydd Ch 4 2021/22 Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru
	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23
Medi, 2022 (26/09/22) – Ch1	Medi, 2022 (26/09/22)
Monitro Perfformiad: Sgorfwrdd Corfforaethol Ch1: 2022/23	Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad (Gofal Cymdeithasol)
Monitro Cynnydd: Cynllun Datblygu Gwasanaethau Cymdeithasol / Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Gwasanaethau Cymdeithasol	Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Addysg
Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Cyllid	Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn: 2021/22
Enwebu Aelod o'r Pwyllgor Sgriwtini ar y Grŵp Llywio Gwastraff gyda WRAP Cymru	
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23
Hydref, 2022 (19/10/22)	Hydref, 2022 (18/10/22)
Tlodi a'r Heriau Costau Byw	Arolwg Estyn o'r Awdurdod Addysg Lleol

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL	PWYLLGOR SGRIWTINI PARTNERIAETH AC ADFYWIO
	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun Gweithredu Ôl-Arolwg Adborth y Panel Sgriwtini Addysg
Adroddiad Perfformiad Blynyddol: 2021/22	Rhaglen Arfor
	Adroddiad Blynyddol Gwasanaeth Rhanbarthol Cynllunio at Argyfwng: 2021/22
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23
Tachwedd, 2022 (22/11/22) - Ch2	
Monitro Perfformiad: Sgorfwrdd Corfforaethol Ch2: 2022/23	Tachwedd, 2022 (23/11/22) – Trosedd ac Anhrefn
Data Poblogaeth: Cyfrifiad 2021	Adroddiad Blynyddol Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd ac Ynys Môn: 2021/22
Adroddiad Awdurdod Lleol Ynys Môn ar Arolwg Chwaraeon Ysgol 2022: Chwaraeon Cymru	Adroddiad Blynyddol Bwrdd Partneriaeth Gogledd Cymru (Rhan 9): 2021/22
	Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru: <ul style="list-style-type: none"> Adroddiad Blynyddol Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru: 2021/22 Adroddiadau Cynnydd Ch1: 2022/23 Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23
Ionawr, 2023 (19/01/23) – Cyllideb 2023/24 (bore)	
Sefydlu Cyllideb 2023/24 (cyllideb referniw) - cynigion drafft cychwynnol	Ionawr, 2023 (17/01/23)
Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Cyllid	Diogelu Corfforaethol
Cynllun Drafft y Cyngor: 2023-2028 ac adroddiad ar yr ymgysylltu ac ymgynghori	Cynllun Llesiant Gwynedd ac Ynys Môn: 2023/28 – ymgynghorai statudol
	Adroddiadau Cynnydd Ch2: 2022/23 Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru
	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23
Ionawr, 2023 (19/01/23) (prynhawn)	
Arolwg AGC: Cynllun Gweithredu Ôl-Arolwg Gwerthuso Perfformiad (Hydref, 2022)	
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23	
Chwefror, 2023 (28/02/23) – Cyllideb 2023/24	
Cynigion Drafft Terfynol Cyllideb 2023/24 – referniw a chyfalaf	Chwefror, 2023 (07/02/23) - Addysg
Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Cyllid	Adroddiad Blynyddol Ynys Môn gan GwE: 2021/22
Cynllun y Cyngor 2023/2028	Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Addysg

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL	PWYLLGOR SGRIWTINI PARTNERIAETH AC ADFYWIO
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23
Mawrth, 2023 (14/03/23) - Ch3	Mawrth, 2023 (15/03/23)
Monitro Perfformiad: Sgorfwrdd Corfforaethol Ch3: 2022/23	Adroddiad Blynyddol ar Gydraddoldeb: 2021/22
Monitro Cynnydd: Cynllun Datblygu Gwasanaethau Cymdeithasol / Adroddiad Cynnydd Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol	Diweddariad - er gwybodaeth: <ul style="list-style-type: none"> Adroddiad Cynnydd Ch3:2022/23 Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru
Cynllun Busnes y Cyfrif Refeniw Tai: 2023/24	Rhaglen Cronfa Ffyniant Bro Ynys Môn
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23
Ebrill, 2023 (19/04/23)	Ebrill, 2023 (19/04/2023)
Cynllun Rheoli: Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol	Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus – trefniadau llywodraethiant / craffu cynnydd ar wireddu'r Cynllun Llesiant (i'w chadarnhau)
	Strategaeth Gwella Trefi Ynys Môn
	Cynllun Rheolaeth Cyrchfan
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23

Eitemau i'w rhaglennu

Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Polisi Rheoli Asedau Gwasanaeth 2021/31 – Ystad Mân-ddaliadau	Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr – Strategaeth Gwasanaethau Clinigol
Cynllun Rheoli Asedau Priffyrdd	Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru
Polisi Rheoli Asedau Corfforaethol 2021/26	Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru
Cyfrifiad 2021	Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwylans Cymru
	Medrwn Môn
	Craffu ar Bartneriaethau
	Trawsnewid Cyfleon Dydd Anableddau Dysgu
	Asesiad Anghenion Llety Sipsiwn a Theithwyr
	Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn – Adroddiad Blynyddol 2022/23 (Mehefin, 2023)

This page is intentionally left blank